

SVÉD-LAPP SZÖVEGEK.

II.

Jemtlandi lapp nyelv.

(Fölinge-, Undersåker- és Herjedal-lappmarki nyelvjárások).

Az 1854. év július havának legnagyobb részét és augusztusnak majdnem egész első felét Svédország Jemtland nevű tartományában töltöttem, hogy az ott élő lappok nyelvét tanulmányozzam. A jemtlandi lappok legdélibb részét lakják azon több mint 7200 mérföldnyi területnek, melyen lappok találhatók. Az éjszaki szélesség 65. fokától dél felé a 62. fokig vannak szerte szórva és egykét koldus kivételével ott élnek a svéd-norvég határon emelkedő hótakart hegységekben. Nomád életet folytatnak és rénszarvasaikkal a különböző évszakok szerint különböző helyekre vándorolnak. Végző telepük Herjedalban a Rut hegységben van és ettől délre már egyáltalában nem akadunk lappokra. Számuk csekély és alig üti meg a nyolczszázat. Egészen elszigetelten élnek és a többi lappsággal századok óta nem érintkeznek. Ezen elszigeteltségnek tulajdoníthatjuk jó részt, hogy nyelvük rendkívül eltér a többi ismert svéd-lapp dialectusoktól, annyira hogy egymást meg sem érthetik.

Keveset is gondoltak eddig a jemtlandi lappsággal. A többi lappok számára a svéd kormány gondoskodik papokról, tanítókról, a kik értik nyelvüket és ezen hirdetik az isten igéjét és a tudás elemeit; lefordíttatta lapp nyelvre az egész szentírást, a zoltárokat és számos más erkölesi művet; a jemtlandi lappok ellenben csakis svédül tudó papokkal érintkezhetnek, a részükre fölállított iskolában a tanítás svédül foly és nyelvjárásukon egyetlen egy munka se

látott napvilágot. Egyedül Donner Ottó «Lieder der Lappen» című művében találunk két verset, melyekben a herjedáli nyelvjárás több sajátosága tükröződik vissza. Az egyik a «Päive neita (nap leánya)», a másik a 124. lapon «vārin (a hegyekben)» című négy soros versecske. Az, a kitől följegyezte, az öreg Fjellner András sorselei pap, Herjedálban született, Karesuandóban és Jukkasjärviben káplánkodott és Sorseleben pap volt. Három olyan különböző vidéken töltötte tehát az életét, a melyek mindegyikében egymástól teljesen eltérő és egymás előtt érthetetlen nyelvjáráson beszélnek a lappok. Ezen különböző nyelvjárások keverékét tüntetik föl azon szövegek is, melyeket Donner tőle lejegyzett. Egy tisztán herjedáli töredéket is találunk Donner gyűjteményének 12-ik lapján. Ez azonban úgy van közölve, hogy majdnem teljesen érthetetlen.

Az alább közlendő szövegek a jemtlandi lappok nyelvéből a legelső mutatóanyagok. Véletlen szerencse folytán olyan helyre jutottam, a hol nem csak egy lappmarknak a nyelvjárását tanulmányozhattam, hanem a Jemtlandban élő összes nyelvjárásokból gyűjthettem mutatóanyagokat. Julius 6-án értem magister Jaakkola Károly finn utitársammal Stånggårde nevű kis községbe és ott beszállásoltuk magunkat. Értesültünk róla, hogy onnan nem messze Edsäsén községben lapp gyermekek számára iskolát tart fenn a svéd hittérítő társaság. Ez iskolába Jemtland legkülömbözőbb vidékeiről való 12—17 éves lapp tanulók jártak, nagyobbára Undersäker-lappmark különböző hegységeiből. Volt azonban ott egy 17 éves lány Frostviken vidékéről, a Fölinge-lappmarkból is, és egy 16 éves fiú Herjedalból, a tännesi hegységéből. Ezek segítségével Jemtland legéjszakibb és legdélibb nyelvjárásaiból is sikerült mutatóanyagokat gyűjtenem. Kezdetben más nyelvjáráson már följegyzett lapp meséket dolgoztam át velük. A frostviken 1—4. számú mesék mind ilyenek, valamint ilyen a Tännés hegységbeli 1. számú mese is, mely Friis «Lappiske Sprogprøver»-ében «Jetanasa hägga» cím alatt fordul elő. A 2. számú mesetöredék Hyltén-Cavallius gyűjteményébeli Prinsessan på glasberget-nek szabad átdolgozása. A többi eredeti. Julius 8-án az Anaris és Hittingsfjällek tövében levő lapp kápolnába tettem nagyobb kirándulást. Ott nagyobbára grammatikai följegyzéseket tettem, azon kívül egynehány mondatot írtam le egy Snaasa csúcsok vidékén született

legény, s egy Frostviken tájékára való lapp tollba mondása után. A kápolnából való visszatértem alkalmával egy Herjedálba való ember csatlakozott hozzám és ettől is jegyeztem le szókat és néhány mondatot. Az edsáseni iskolában az említettek kivül még két fiúnak vettem hasznát. Az egyik Norvégiába, a Meraker hegységbe való volt és vele, minthogy maga mesét nem tudott, szintén a Friis gyűjteményében levő «Jetanasa hægga-t mondatam el a saját dialectusában; a másiktól pedig több érdekes szöveget kaptam az Undersåker hegységben divatozó nyelvjárásban. Stångårde-ben létem alkalmával egy 18—19 éves lapp leány is odavetődött az Anaris hegységből. Ettől valók a mondatok és a mesetöredék, mely a herjedáli dialectusban megkezdettnek folytatását képezi. A többi Anaris hegységbeli szövegeket a leánynak később szintén Stångårdebe jött anyjától, egy 50 éves asszonytól, jegyeztem le. A Tranris hegységből is köszöntött be egy szép napon egy lapp ember és két érdekes kis mesét és két kis elbeszélést mondott el.

Július 29-én odahagytam Stångårdet, elmentem a norvég határon élő lappokhoz és nyolcz napot velük együtt élve sátrukban töltöttem. A Skaltugu hegységből való mind nyelvileg mind tartalmilag igen érdekes szövegeknek legnagyobb részét egy értelmes lapp szolgálta mondta tollba. Csak a két utolsó elbeszélést kaptam másoktól. Az elsőt egy 35 éves lapp, a masidikat pedig egy lapp vándortanító elmondása után jegyeztem föl. Ugyancsak a hegységben egy Oviken hegységből való szolgáló is volt. Ettől kaptam a mesetöredéket, mely a herjedáli dialectusban megkezdettnek második folytatását képezi és a kis elbeszélést. — Augusztus 10-én éjszaki Undersåkerba, a Kålåsen hegység vidékére indultam, a hol szintén volt a lappok számára isteni tisztelet. Összefüggő szöveget itt nem sikerült szerezniem. Azon pár mondaton kivül, melyet a Sjäcker hegységből közlök, csak még néhány nyelvtani följegyzést tettem.

Ezzel számot adtam, hol és kiktől gyűjtöttem. A gyűjtemény tartalmát huszonnyolcz mese és meseszerű elbeszélés, tizenkilencz, a mindennapi életből vett történet, három mesetöredék és hat vers képezi. A gyűjtemény úgy van rendezve, hogy a rokon dialectusbeli szövegek egymás mellé kerüljenek. A frostvikeni szövegek a legéjszakibb, Fölinge-lappmarki, a Tännas hegységbeliek.

a legdélibb jemtlandi nyelvjárást, a herjedali-t, tüntetik föl. Az Undersåker-lappmarki szövegek következőleg vannak rendezve: a Sjäcker hegységbeli pár mondat az éjszaki, a Meraker, Skalstugu és Snaasa hegységbeli szövegek a nyugati, a Tranris, Undersåker és Anaris hegységbeliek a déli, az Oviken hegységbeliek pedig a keleti undersåkeri nyelvjárás bemutatására valók.

A jemtlandi lappok nyelvében igen gazdag a magán-és más-salhangzó-rendszer. A Lule-és Pite-lappmarki szövegek közlésében fölemlítettekén kívül itt még következő új hangok találhatók: *o* (középhang *o* és *ö* között); az észti *o* (*e* és *ö* közti hang) is megvan. — *w* = angol *w* (majdnem *u*-nak hangzik és sokszor *h* spiranssal jár); *ȳ* (ezzel a német *ich* szóbeli *ch*-t jelöltem két magánhangzó között); *č* (középhang *č* és *t* között); *š* (középhang *s* és *š* között); *ž* (középhang *ž* és *z* között); *r* (porosz *r*: uvularis *r*?); *r^s* v. *r^h* (itt a *r* ejtése mellett röviden hallható *š* v. *š* rezdül); *l̥* (hasonlít az orosz vagy lengyel *l̥*-hez, csakhogy a nyelv még jobban begörbül és a torokhoz közelebb érintkezik az ínnyel). — A *k*, *t*, *p*, *č*, *c* jegyek azt jelentik, hogy illető más-salhangzó akár keményen *k*, *t*, *p*, *č*, *c*-nek, akár lágyan *g*, *d*, *b*, *ž*, *z*-nek ejthető. Ez a váltakozás ugyanazon szóban és ugyanazon beszélnél szó elején majdnem mindig, szó közepén pedig igen gyakran előfordúl; pl. *kampul* vagy *gambul*; *tuhte* v. *duhte*; *piene* v. *biene*; *čälemie* v. *žälemie*; *ulumuče* v. *ulumuže*; *c^eäpkih* v. *ž^eäpkih*; *liencie* v. *lien-zie* stb. A frostvikeni legkevésbé, a herjedali leginkább használja a lágy hangzót, a férfiak is inkább mint a nők. A szövegben nincs következetesen megjelölve, valamint az *l̥* sincs mindenütt föltüntetve, a hol hallottam, mert általában igen gyakran előfordult. Csak ott jelöltem, a hol igen föltűnően hangzott. A *r* főleg az Undersåker hegységbeli fiúnál hallatszott gyakrabban; *r* = *rj* csak egy szóban, a *rjiewo*-ban fordult elő s ezt is csak a Skalstugu hegységben hallottam.

Az undersåkeri és herjedali nyelvjárásban általános, hogy *n* elől a *t* kiesik és helyébe magánhangzó jön, pl. *tatna*, *utñih*, *vitnima*, *lotñii* helyett] így is mondják: *taana*, *uutñih*, *viinima*, *lootñii*. Ezekben az *aa*, *uu*, *ii*, *oo* élesen elválasztott külön szótágokként ejtendők.

A Lule- és Pite-lappmarki szövegekben van egy rövid magánhangzó (*ä*, *ē*, *ī*, *ö*, *ū*), mely erősítő *b*, *d*-t pótol vagy két egymásra

következő mássalhangzó kiejtésének könnyebbítésére szolgál. Ugyanez megvan a jemtlandi lapp nyelvben is, de a szövegben általánosan nem jelöltem, mert ép oly világosan hangzik, mint a többi rövid magánhangzó. Csak ott illesztettem a magánhangzó fölé a *v* jelét, a hol alig volt hallható. A hol a jemtlandi lapp egyéb esetben mond ki igen röviden, alig hallhatólag egy hangzót, ott fölemelt kis betűvel irtam, mint *p^ara* v. *p^ar*, *ak^en* (= *akt^en*), *i^ehkede*, *f^uälⁱh* stb. — Az *n*, *l*, *t* után fölemelt kis *i*-vel kezdődő ikerhangzó az említett mássalhangzóknak *j*-s színezetet ad, vagyis *munⁱe*, *alⁱe*, *kuktⁱe* stb. úgy hangzik mintha *munⁿje*, *alj^e*, *kukt^je* volna.

HALÁSZ IGNÁCZ.

I.

Fölinge-lappmarki nyelvjárás. Frostvikeni hegység

(Froštuka v. Frostekawārie).

A) Beszélgetések, egyes mondatok.

Mah k^uorāka' sāmien kielum? érted-e a lapp nyelvet? — monna kuérhkāh kann, mam totne jiehtā' nem értem, a mit mondasz. — monna juo mātam kuerkqt már értem (bírom érteni); — liähtākq lie kuérqkat (kuérkat) könnyen érthető (könnyű megérteni). — mi je kurukses^{en} értjük egymást.

Jieht^e, kuktie tihte sāmien? mondd, hogyan van ez lappúl? — monnq mqhtie' kqnnq nem jut eszembe (nem emlékszem). — tah sāmien kiel' tännie lantsne jeh tüppen un^e (v. tüppene tünne^e) lantsne il^e ko' siemā plieresne a lapp nyelvek ezen a vidéken és amott azon a vidéken nem egyformák (tkp. nem mint azon alakban levők). — tappene j^ēhtie': kōnāhtet (kō^unāt!), jeh nur^tene j^ēhtie': nōnō! itt (emitt) azt mondják: elbucsúzni (isten veled!), és éjszakon azt mondják: nōnō! — monna vāhtst tairam, atte nūmtie bizonyóságot teszek (bizonyítom), hogy úgy van. — tihte mātā k^uqrákat, mām liem monnq jiehtema ez (ő) bizonyíthatja (erősítheti), a mit én mondtam.

Monna kalkam (kalākam) supcstet mesélni fogok. — monnā jiehtam autne, jeh totna jiehtā' miñnesne én előmondok, te meg utánam mondod. — tihte švōruq mū kič^etemiem ő felel kérdésemre. — jiehtie' muñen (mun^{en}) nūmtie mondd nekem azt (tkp. úgy).

Mah taira', kuktie tihte dāron? tudod-e, hogyan van ez svédül? — hoqjā, monna mātam dāron supcstet igen, tudok svédül beszélni. — munna jāhkam, atte nūmtie azt hiszem, úgy van.

čieketr läkäriā' tegyétek el a könyveket!

kuktie jiellā' v. jiella' hogy vagy? hogyan érzed magadat

(tkp. hogyan élsz)? — *hoajā* meglehetősen (tkp. igen); *hievenlikke* jól. — *mū jekkie pokčokā* fáj a lábam; *pokčoka toroja*, v. *alteln* (v. *alteln för*) *pokčoka* nagyon fáj (tkp. a fájdalom dolgozik). — *mū rqvq* (v. *rqvo* v. *rovo*) *pokčokā* fáj az alfelem.

Manna varrim tan vurqka, *sata manng mātā hievie possuqt* olyan gyorsan futottam, hogy alig bírok lélekzeni. — *monna liemq numta aiñest* lélekzet nélkül voltam (elállt a lélekzetem).

Mū tan štuor vaivoq; *monna liem alovās vaivot* nekem igen nagy bajom (szomorúságom) van; igen szomorú (betrübt) vagyok. — *tihte klökote jēñem* ez sokat panaszkodik. — *kossie miže neurosne*, *čorvojapie jupmelem* (*jupmelem*) mikor bajban vagyunk, istent hívjuk (wir rufen an).

Monng liem juo kaihkeng nügüta én (már) mindennel elégedett vagyok. — *tutnā' mätie' kqn nügüta arrat nqmtā* (v. *nomtet*) ti ketten semmivel sem bírtok elégedettek lenni.

Munnan koppaseks ač'ä' skime' mind a kettőnk atyja (atyái) beteg. — *munna jiälläm kuktie mū ač'ä* úgy élek mint atyám. — *tihte č'araje čerakā tann jēče jāmeme itñem* (*itñ'em*) ő nagyon siratja meghalt anyját. — *hoh jēče* (v. *jēče-pontā*) *lie jāmngq*, *tilje sturra aitiesimie šuttmq tanniä kuotsne* mikor (a mint) a házi gazda meghalt, nagy búslakodás támadt ezen házban.

Jektie' mun'en, mam totne joktan (*tan pijen*) *tarejaje'?* mondd nekem, mit csináltál tegnap (*ma*)? — *munna čüöččelim tan āredn*, *kāmatem ja warja' cākijim*, *allta' puhčejim*, *pöpmatim*, *kārē' pēssējem*, *warja' tuomin*, *čacīe ku'ttijem*, *sēna monna porrtā waccējem kuss'e koqika* fölkeltem ma reggel, cipőt húztam és fölöltöztem, a teheneket megfejtem, ettem, az edényeket megmostam, ruhát varram (tkp. készítettem), vizet hordtam, aztán elmentem látogatóba (tkp. idegenekhez). — *mam tū viälla tarejaje?* mit csinált a férfitestvéred? — *muor' čuhpoje*, *ruonča stellije*, *šlarrā stelladie kuöilyka*, *skuoksu vuoj'ei ruončina*; *tē [lē]* *juo šküksna fāt* (tkp. fákat) vágott, a lovat megetette, elkészítette (rendbe hozta) a járó művet (fuhrwerk; svédül: *han ställde äkdon färdig*), az erdőbe ment a lóval; hát már az erdőben van.

Monna berrom tqtnqm, *att ih kqlqk nümtie tarejet* kérlek, ne tedd azt (tkp. úgy). — *pqrq tam aktam tarejā'* csak ezt az egyet tedd! — *iem monng tam torojoma*, *jis tan jēnim fihkima* nem teném, ha [még] annyit kapnék [is]. — *tihte pqrakoq monnom čgr-*

raqa sejeluaŋi ez a dolog engemet nagyon kifárasztott. — *monna kelopotom čárrakā* nagyon fáradozom (iparkodom). — *monna liem juo kučjluka mü praqkoma* (v. *vitnešemiem*) én már elkészítettem a munkámat (tkp. készen v. készszé [csináltam]).

il'e' tqtñá mgnn stuore h'erra, sat ačam čuovoret tienášatet nem vagy oly nagy úr, hogy [tégedet] szolgálnom kelljen.

Totna kaļok vetnašet aluworoka komolyan dolgozzál! — *jis tle tan pijen k'empšlike vitnaš', t'lj ačam totnom makset ha ma szorgalmasan dolgozol, meg foglak jutalmazni* (tkp. fizetni).

tihte karra lie tan alovás štelletejā ez az ember igen nagyon dolgos (szorgalmas). — *tah f'olk' j'ēnum vitnešejā'* ezen emberek nagyon iparkodók (tkp. sokat dolgozók). — *tihte štállata kaihkum, mie porq nohtsne tännie kuotsne* minden elvégez [besorgen], a mi csak szükséges e házban. — *tah f'olk' j'ēnom utnije' vitnešaktet* ezen embereknek sok dolgozni [valójuk] van. — *tah škuttie' čárakā, kosso lies ŧorojoma tam watnam kučjluka* ők nagyon iparkodnak, míg ezen munkát elvégezték.

Munnā' čuovorien ruhtilakān ŧarejet ŧqm ātam kettőnknek jól kell csinálnunk e dolgot. — *im munnā' māhtie' ŧam piejet ordnokosa* ketten nem bírjuk ezt rendbe hozni.

Mije čuovorien kuhcet kuotiēm őriznünk kell a házat. — *jēce kiettiēm ŧarejaje* a gazda kerítést csinált. — *monn[q] ai aktien aikien ŧarejajim* én is csináltam egyszer.

p^r akta mātā (p^r *tah mātie'*) *j'ēlet tannie viārādsne, mij vitneša* (*mah vitnešie'*) csak az élhet (azok élhetnek) a világban, a ki dolgozik (a kik dolgoznak).

Monna karavām (v. *kāčkām*) *tam moqrām* szétharapom ezt a csontot. — *monna čuohpm k'irrqm muoreste* levágom a héjat (kérget) a fáról. — *monna hörnam pičeketam tahtia warjeste* levágom (ollóval) a csúcsot (sarkot) ezen ruháról.

Akta kārmaneja tül'em kiesie egy ember húzta a bőrt.

Monna nuolijem (v. *luhtiejem hirkie'* (*hirkiem*) *štálliste* kieresztettem a lovakat (lovat) az istállóból. — *herra rāji jēce trēänkuite hireketä weččet škūksta* az úr megparancsolta szolgálainak, hozzák [haza] a lovakat az erdőből. — *tiht atnā jē'n č'enār^s* (v. *tienesejā'*) sok szolgálja van.

Kie poqtā? ki jön? — *monnq pō^otijim mi'hčete teppete* messziről (félreeső helyről, szó sz. messziről onnan) jöttem. — *munna*

t'ékie puqtam mū ācēna atyámmal jöttem ide. — puotie' kiekepsa (v. kiäckan') jöjj közelébb (v. közeledjél)! — jis lie' tātne hieven, so tlje poqta' mijjēne škūksa ha jó vagy (leszel), velünk jösz az erdőbe.

Juo monna tqiram, atta poqta reméllem (tkp. már én tudom), hogy eljön. — poqta toppete mu autelen onnan elém jön. — monna lienktatom, jus tihte parg ča puotet kívánom, bár csak eljönne (om han bara skulle komma). — nu lie poatqmq mijen (munnun) koqika, jis (v. ar') mije čorvope (jis lien čorvoma) eljönne hozzánk (kettőnköz), ha hívjuk (ha ketten hívnók). — fiärhnen (v. fir^snen) pijjen poqtā mijjen (v. mijen) koqikā minden nap eljön hozzánk. — muñen lie j'ehtoma, atta mō kierahkomis poqtā jirrotn nekem mondta, hogy jó barátom (kedvesem) holnap eljön (jön). — tihte poqtā munnuna kuksne ő (v. ez) kettőnkkel jön. — tuhta (v. tuhte) poqtā tonn luihtie mū koikā (mū pielese) az tőle hozzám (mellém) jön. — pōtien munnun koika (v. koqika) kaiks tū^unis eljöttek kettőnköz valamennyien. — tuh lien ai poatqmq, jis litie tije ai waccema ök (azok) is eljönnének (v. eljöttek volna), ha ti is mennétek (v. mentetek volna). — jeača alamučā poqtā más ember jön. — muppie qlqmac' puotie' más emberek jönnek.

Monna māhtie' konn snqrta wuértet tū puotemes (v. puotemesem) alig bírom várni a te jöveteledet (megérkezésedet). — koktemtie āč' wuértie' monnam joktan mért nem vártál engemet tegnapi? — monna asta' (asth) kanā nem értem rá. — kossie kalqk' asstat? mikor érsz majd rá? — monna miel' kanā nem tudom. — monna māhtie' kqn riehta jiehtet, kossie kalqkm puotet nem tudom eldönteni (tkp. igazán megmondani), mikor fogok jönni.

Munnā utn'ejin uhcemiem kettőnknek látogatásunk volt. — kiem kalqien uhcedet tan pijjēn kit fogunk (ketten) ma meglátogatni? — munna wacciem (v. wacciejēm), ačam uhcedet j'ēcēna äitikitie szüleimet mentem látogatni (elmentem, hogy szüleimet meglátogassam).

tuhta čghkqsa pqltq monnom ő (az) mellettem ül. — mije koqmqqs koqtsne čakks'ēn (v. čghkqšien v. čakkqñ) mi hármán a szobában (házban, sátorban) ülünk.

Monna čuoččajēm mō^stsne oldalt (félre) álltam. — čočča mū tuēksne mögöttem áll. — tuhta čočča puortsne (v. pu^ortien nalenie) az az asztalon áll. — tihte čočajē (v. čoččajē) āln vuostokomus te i

muppije ő legelől (legelső) állt a többi között. — *mū tuokān cöc'ite* mögém áll. — *mū autelen lie* előttem van.

Monna wācam uluksa jih kiähcedet pīrjerkan kimegyek, hogy körülnézsek (att bese omkring). — *monna waccam ulukse pocc oijjen* (pocc jilkien) kimegyek hajadon fővel (mezítláb). — *munna wāccam pōstolen* (v. *pūoññose*) hátra (hátrafelé) megyek. — *munna p'orra mū āc'en lū'tie; tālie wācam pōstota mū āc'en kuoika* el[mentem] az atyámtól; most visszamegyek az atyámhoz. — *mānna kuqtete* (v. *koqtete*) *wacam jeh tātna skuokata* (v. *skūksa*) *waca'*; *nu liem monn[a] ai waccema škūksa, jus liem kāmak atnama* én haza megyek, te az erdőbe mész; én is elmennék az erdőbe, ha czipőm volna. — *mānna waccečam tātnānq v. totnānq* (tutnana *kuksne*) sétálok veled (kettőtökkel). — *mānq wācam numta totnot* (numta *tutnot, numta tījjet*) nélküléd (kettőtök nélkül, nélkületek) megyek. — *mānq waccam tījjenā kaiksne pejjese stuorra pāktiem* mindnyájatokkal fölmegyek a nagy hegyre. — *monna kałakam waccet teinie* (v. *toiniä v. tuiniä*) *škūksa muorum jākkiel'et* (v. *vi'rē-tet*) el fogok vele menni az erdőbe fát vágni. — *iem lie' monna hōukana ken waccet teinie* nem vagyok hajlandó vele menni. — *monna waccijim möhtse* (v. *ruonese*) félre mentem.

Waccie' porta mū palta (luhtie), *mū ruččen tuökste* (v. *tuökste*) menj el mellőlem (tőlem), hátam megől. — *numta mijjet* (n. *mijen kaiks*) *ih kałak' kopp waccēt* nélkülünk (mindnyájunk nélkül) sehová se menj! — *mah lie' tātna waccema pīrjesa, jis ih lie' nahkar^{en}* elmennél-e a hegyre, ha nem volnál fáradt? — *kossie uktuk waccā'?* mikor mész egyedül? — *jirrotn* (*muppien piejjen*) holnap (holnapután). — *qppq almoka kārkhōsa waccā* az egész nép a templomba megy.

Munnā' [kuoppok] waccebe autnā (aut^{na}) *jeh muppie kuéks minñesne puqtie'* mi ketten elől megyünk és más ketten utánunk (hátnál) jönnek. — *munna' liem ai waccema, jis litie totnā' waccema* mi ketten is elmennénk, ha ti ketten elmennétek. — *mije mātie' konna* (v. *konn*) *waccet* nem tudunk menni. — *kossie kałēken kuotēte waccet?* mikor fogtok ketten haza menni? — *mije kałken šnarra kuotete waccet* nemsokára (mindjárt) haza megyünk majd. — *tije kaiks hēmsa* (v. *hēmata*) *waccete* ti mindnyájan hazamentek.

Tānn lušto waccet qłakānq kääineinā olyan kellemes menni

künn az országu-ton. — *tann muotolk fiär^snen p̄ijjen tiekie puotet* nagyon nehéz (beschwerlich) mindennap idejönni.

Kopp kommā wuólkama? hová ment az öreg asszony? — *otakana lie künt van.* — *ju koatan (koatien seise) puotā* már a szobába jön. — *wuólkā por^sta mū autelste (luhtie v. luihtie; mū piel-estie)* elmegy előlem (tőlem; mellőlem). — *mije lipie wuólkama ker-kuse, jis lie tan pijen aileke* elmennénk (v. elmentünk volna) a templomba, ha ma vasárnap volna. — *tije litie ai poqtama, jis mije kerhkusa lipie wuólkama* ti is eljönnétek, ha mi templomba mennénk.

Waltije āvšēem (v. kaunātiem) bucsút vett, elbucsuzott.

Ietie kalkko warretet muppieje kuotine ne szaladjatok mások-nak házába[n]!

Kušne lē puorapa, wāresne el tāšne? hol jobb, a hegységben vagy itt? — *wāresne* a hegységben. — *kuktömtie?* miért? — *tāšnā lē luštipa; mū āč^sü ai tāšn^sä* ott kellemesebb (mulatságosabb); atyám is ott van. — *tālie munna aimona šuttam tāšniä* most itt maradok.

Tihte pōjje čappepā štälliesne än tuhte muppie ezen falu szebb helyen van, mint ama másik. — *tihte st^sella kuhkene möhtsne* ez a hely messze (félre) van (weit weg, abseits). — *tānniä st^sellesne mätie' kqn hölltstet* azon a helyen nem lehet lakni (tartózkodni). — *tānniä pūjisne hölltstie' jin folk'* azon faluban sok emberek laknak. — *monna thuhēm tasniä hiäven orrot* szeretek (jó nekem) itt lenni (vélem itt jó lenni).

Ie kuhteken (v. māken v. kieken v. aktaken) tasnie (v. tāšniä, tāšn^sä); monna liem oktok kuotsne (kuot^sen sisnie) senki sincs itt; egyedül vagyok a házban (szobában, sátorban).

Tihtē sotnun (v. teijje kuksie) āč^sen kuotie; monna vuesetam aktam rummum tānn^sä kuotsne ez (az) az ő kettejük atyjának a háza; mutatok egy helyet abban a házban. — *stuorra jēhc (v. štaima) orroma tānn^se pōjesne* nagy lárma volt e faluban.

Tālie akta, tūlie muppie (muppie) itt az egyik, ott a másik.

Ałakana akte cohā, seitā kacket tumm jeh tām qlqmučēem künt egy kútya [van], meg akar harapni minden (tkp. azt és ezt az) embert. — *kruhtera koqtatq a marha legel.* — *pajet koqtat kruhtieretie* hagyjátok legelni a marhákat. — *munnā' ačien kiesastahkum (v. wuejestahkum) piejet ruončsa* mi ketten rá fogjuk tenni a

kötőféket a huzórénszarvasra. — *puoce māhtie' kann waccet, munnā' čuovoro' konn s'ēloatahtet j'ēñum* a rénszarvas nem bír menni, nem kell (kettőnknek) annyira megterhelnünk. — *akta kārmaneje puocom maratie ih tül'em nüowij* (v. *ñuowij*) egy ember megölte a rénszarvast és bőrét lenyúzta. — *totna kal̄k čuoltet tejitie puocete, mah koulohtie'* (v. *hōrahtie'*) tisse válaszd el azon rénszarvasokat, melyek ide tartoznak. — *juökietet puorāčem"s tahtie sāmstemust* válaszsátok el a legjobbakat a legrosszabbaktól.

Plārie' kqhčie' poskste a levelek lehullnak (leesnek) a fáról (bokorról). — *opro oppo pijjem* egész nap esik. — *rairije* dörög az ég. — *asska alkā* (v. *alkste*) nohkotet a hold kezd fogyni. — *kossie jāmkelta šattā, tilje luōjsie' poltajähtie'* mikor sötét lesz, gyertyákat gyujtanak. — *šnarrrta kal̄kien oqrajēt* mindjárt lefekszünk majd. — *munna juo nahkarēn* én már fáradt vagyok. — *mann vqrqkq čuočelitie pejjese?* milyen korán (mikor) keltetek föl? *monna čuočelem vōrokā āreñn je ōrejēm (oqrejēm) s'ento iehkeñn* reggel korán kelek föl és este későn fekszem le.

Tqllō puollā a tűz ég. — *tan pejvqlq kuotsne* nagyon meleg van a szobában.

Frua kahčelq pāresielesa az asszony megszaporodik (tkp. gyermekágyba esik). — *tāta niččie-ñomoje mānā* ez szopós (csecs-szopó) gyermek. — *tarejā' paam* (v. *pāsam*) *kučjloke tann uhče mānuse* készítsd el (tkp. csináld készen) a fürdőt ezen kis gyermeknek.

Toh mānā' tqñn ajēv' azon gyermekek az ő unokái. — *tah mū mānai mānā'* ezek az én unokáim (tkp. gyermekeimnek gyermekeit). — *tuhte mū šliākta* az rokonom. — *kien māna lie tihte?* kinek a gyermeke ez? — *koktemus niējta tāsniä?* milyen lány volt (v. van) itt? — *numtēmes niējta* olyan leány.

Mqñn j'ēn mānā' škoulusnā? hány gyermek van az iskolában? — *j'ēn mānā' waccie' škoulusa* sok gyermek jár az iskolába. — *mam skuule tarejaje* mit csinált a tanító. — *skōlam qtnqmā* iskolát tartott (tanított). — *skuule (skūle) waccji sōmies pōjjisa jih kallie qnqñ'* *fulekien* (v. *vī'seihtien*) *toñm k̄ainā* (v. *vējje*) *niļļe* a tanító egy faluba ment és néhány tanítvány elkísérte (követte) őt az útra. — *totna kal̄ok' k'ēhts orrot skuolesne* figyelmes légy az iskolában. — *mānā' k̄aleks kaiken aikien kiēmpa* (v. *heävän*) *qrrqñt* a gyermekek mindig jók (szorgalmas) legyenek. — *koh tatna liēh tan kiāmps, tlje thuhčēm tqñnum* minthogy nagyon szorgalmas.

vagy, megdicsérlek. — *mānā' kähpje' muppie folkie mietie* a gyermekek majmolnak más embereket (tkp. más emberek után). — *tihte mānā tan so ruččeros, sät ača cuovoret kqrradet kiät' pioñnose* [ez] a gyermek olyan nyughatatlan, hogy kezeit majd hátra kell kötni. — *tihte mānā tann aktñ ruččeres* ez a gyermek folyvást (egyre) nyughatatlan. — *tihte māna atnā kǎrvä oššolmos, čuovorom tǎm mānan oššolmos pōsteln läikit* ezen gyermeknek rossz tulajdonságai (szokásai) vannak, e gyermek szokásait vissza kell fordítanom (? = le kell szoktatnom). — *keinie lie' töröma?* kivel verekedtél (birkóztál)? — *manna tǎnǎm škaikałam* (v. *škaikałum*) megverlek. — *tihte mānā thuhčie jičemse* ez a gyermek dicséri magát.

Kuktemtie monnom nirraht'? miért csufolsz engemet? — *tihte nalsuata kaihketa fuolhketa* ő minden embert bolonddá tesz (kicsúfol).

Tihte fejjene waltiejē tomm az ellenség elfogta őt. — *čuohpstin aramujen folkste oiijem* levágták a gonosz embernek a fejét. — *tihte fǎnksne, men tlje fralsätien tǎmm^a* ez (ő) fogságban volt, de hát kiszabadították.

Šeavot qrrā' légy csendesen (hallgass)! — *ih kalakko cǎpkēt qvā* ne törd le!

Mam kǎkkam mǎtǎdet v. *piäbmotet?* mit egyem? — *i^m monnā tairie'* nem tudom. — *munnusne küktsne* (*kükcsne* v. *koppaseksne*) *jññ mǎt* mind a kettőnkben sok étel van. — *kof* (v. *prihčok*) *štürka* (v. *ealahka*) a kávé keserű. — *iete le' tije tam pijjem kaskapijjem mǎtǎdemǎ* *tǎ* nem ettetek ma ebédet. — *čuohpā štuhčum laipste* vág egy darab kenyeret (tkp. kenyérből). — *totna pǎpmtahtǎ aktam mānām* te egy gyermeket etetsz. — *monna čuovorom vuostak teitie mānate pōpmatet, sēna mahtam* (v. *mǎtam*) *avacčet tei kuimie* előbb ezeket (azokat) a gyermekeket kell meg-etetnem, aztán velük mehetek.

Monna flüäktim jičena warjā' bepizskolom (bepizskoltam) a ruháimat. — *jirrotn aileka, jeh munna waltām jičena urru* (*orro*) *warjam* holnap vasárnap [lesz] és új ruhámat veszem [rám]. — *munnā' ku^okts lähpjen munnān lǎnie'* *kuotsne* ketten kendőinket ott-honn hagytuk.

Man jēnum tihte karra qłtorosta (v. *utñehta*)? mennyit bir (besitzt) ez az ember? — *tihte škoffuta jičse kǎikšlaks unuhtuka*

kaunie' ő mindenféle haszontalan holmikat szerez magának. — pō^orijen muñ^{en} jñ pednak' kináltak (anbieten) nekem sok pénzt. — monna spōrohtam j^{en} petnek' sok pénzt takarítok meg. — mū (mō) raihko alkā nohkot fūr^{en} pijjen gazdagságom kezd minden nap fogyni. — monna wattam tütñen nākata petnek, men monnq jiehtam tütñen, ač' h^{avenlike} teje kuimie tarejet adok neked némi pénzt, de mondom neked, jól fölhasználd (tkp. jól csinálj azokkal).

Monnq čuovorom makset stārqaše škāhtam meg kell fizetnem az adót (v. adót kell fizetnem az államnak). — monna māhtam makset jēcen laiku^m meg bírom fizetni az adósságomat. — tihte maks^{je}je (v. maks^{je}je v. mąksqma v. mąks^uohtomā lie) jičsa (v. jičsā) laiku^m ő megfizette adósságát. — monna māhtam pōrret tqm kérhetem ezt.

Kiem totna wuēina' poqtet kit látsz jönni? — mąnna wuēinam teitiā kuktsete (v. sutnam, soñnam) kettejüket látom. — mąnna wuēinam tijem kaiksum mindnyájatokat látlak. — monna wuēinam kaikslaks ēk; tomm^u kqrrqm; jeāca karrom; jeācam v. jeācam mindenféle dolgot látok; azt az embert; másik embert; mást, egy másikat. — monna juo tqtnqm (tutnam) kiāhčetema már tégedet (kettőtöket) megnéztelek. — seni im le' munna wuēinmq totnqm, ečemna rūqm utn^e mióta nem láttalak, nem volt nyugtom. — monna qłqkqñq wuēijnijem fokolom (v. lāttiem), t^{lje} muolātam láttam künt egy madarat, hát lefőstöm (lerajzolom). — monna vielie vuinie' kqññ nem látok már (többé). — ih lieh tatna alterq tqkkqrum folkum wuēinmq? soha sem láttál ilyen embert? — tihte wuēinā mijum (munnum v. monnqm [kukts]) ez lát bennünket (kettőnket). — tuhta wuertša tütñ^{en} (tütñen) az rád néz. — mije (mie) māhtie' kanna wuinesatat mi nem láthatjuk egymást.

mam tqtne seit' (seit') mąnnašte (monnqšte)? mit akarsz tőlem? — al^e'ko postote (v. postota) jirokā' jičet ōrodejam mū luihtie ne fordítsd el tőlem arcodat! — kuttie' muñ^{en} aktam glāsum čāestie hozz egy pohár vizet (tkp. vizből)! — mam tuh seitie' mijesta mit akarnak ōk (azok) tőlünk? — tihte kaihkā, mije kälkien luwqtet (v. tąpōtet) ez száraz, meg fogjuk nedvesíteni (v. nedvesítsük meg).

Monná seihtom, ač' waccet uktuk numta monnot megengedem (akarom), hogy egyedül menj nélkülem.

Mam hellste (hollste) seiht' ? v. mam túorpt' ? mi kell neked ?

mire van szükséged? — *munna māmkan tuorpt'* nekem semmi sem kell, semmire sincs szükségem. — *monna' jēnem tuorptien* ket-
tőnknek sokra van szükségünk.

Mi tihte mi ez? — *tihte tann ruonoleks āta* ez nagyon külö-
nös dolog. — *tāta (tā³ta) koh uče veine-tātnā* ez [olyan] mint egy
kis boros (pálinkás) hordó. — *tihte solopsta* ez ezüstből [van]. —
tunn artoka komota az ő válla széles.

Tihte monnom lukonestahtā, atta monna liem sealādamā tästie
tomm ő vádol engemet, hogy tőle azt elloptam. — *tihte seihtā*
vuisēhtet (vuēsiehtit), atta r³akta lie meg akarja bizonyítani (meg
akarja mutatni), hogy igaza van. — *ei lie' tihte voinusāmā ken* ez
nem bizonyíték (beweis).

Monna thiēkqñqhtam tāmā, sat ačem tāmtejet megjelöltem ezt,
hogy majd megismerjem. — *totna mātā' monnom trēkeldet, jis seiht'*
megcsalhatsz, ha akarsz. — *tušniā trēkelteja* (v. *drāgeles folka*)
amott [van] egy csaló (v. csaló ember).

Mah tāmte' jičset jēliem! ismerd el hibádat! — *iem monna*
tām tamtie' nem ismerem el. — *tutnā' ačetn ālskadet jičemtiē*
szeressétek ketten egymást! — *tah ač³es kiāmpa* (v. *heivän*) *arrat*
kaskomis ők jók legyenek egymáshoz! — *mām tihte aitestā tutn'en?*
mit törődöl ezzel (was bekümmert das dich)? — *monn aitestam*
j'enum tan pēira nagyon törődöm vele. — *ei tihte tüt³nen (tüt³en)*
koarat' kan semmi közöd hozzá. — *tihte mun³en mahtie'* kann *koara-*
det nem lehet közöm hozzá (das kann mich nicht angehen). — *ei*
tihte mijjise koarat' kan semmi közünk hozzá (das geht uns
nichts an).

Monna māhtam kuhkiem funtaret (v. *jirmostallot*); *im monna*
māihtie' kan sokáig gondolkozhatom (besinnen); nem jut eszembe.
— *alie' vielie kuhkebm funtar'* ne gondolkozzál tovább! — *tihte lie*
tan oššol³s (v. *-l³s*) *karra* (v. *rienie*) ez (ő) nagyon megfontolt ember.
— *mije ācen* (v. *miječēn*) *vēle tairēt tām ātam* majd jól megfontol-
juk e dolgot (v. fontoljuk meg jól e dolgot). — *muihtsem piejet, sat*
ē kaļuk tejjese nan puošark puotet vigyázzatok, hogy valami baj-
tok ne essék (tkp. vmi rossz ne jöjjön nektek). — *laikuq suttije,*
kuktie monna uššotijem a dolog [ügy] történt, a mint én reméltem
(gondoltam).

Mi tū čuomotymie (v. *-tümie*, v. *č uomotes*)? mi a te kívánsá-
god? — *monna čuom' māmkan totnostā* semmit sem kérek tőled. —

monna čuomom mamkan kérek valamit. — monna tqm lühhkstom (v. *lühhkom*) ez tetszik nekem. — *koktemus plüärom* (v. *plüära*) milyen a külseje (arcszíne)? — *alteln för höföliks* nagyon (rendkívül) szép. — *totna mähtä' šuttet čappies* te szép[pé] lehetsz. — *monna tatnašq v'ökotum* hajlandósággal vagyok irántad (ich bin dir gewogen).

Ie tihte muñien tqmuts kanā ez nem ismerős nekem, ezt nem ismerem (das [er] ist mir nicht bekannt). — *kiese lie tqmuts?* kinek ismerős, ki ismeri? — *monna štuora tamutsom qtnām* nagy ismeretségem van. — *ih kalkko tqm pältet* ne ijesz el (abschrecken) őt.

Tunn'e stillinä kgunose jññ häutie' (v. *häutie*) azon a helyen sok gödör (árok) van. — *aliehko tahtie keinoste seik'* ne térj le ezen útról! — *monna kalakam ruokat tqnqm tasniä jil Ejsosne* találkozom majd veled (előtalálalak) itt vagy Edsäsében. — *mije mähtien seiket* mi letérhetünk [az útról].

Munna liem pätätoma jänäsne megfürödtem a folyóban. — *tännä mükaik prouhkoq tänn'ä lantsne* ott (itt) általános szokás az országban.

Monnä' čuovorien thuhčet jčseniem (v. *jčsemiem*) dicsérnünk kell [kettőnknek] magunkat. — *kukt'emtie thuhč' jčemt?* mért dicséred magadat? — *kuktemtie tutnä' jčsemtie thuhčetn* mért dicséritek (ketten) magatokat? — *mije kaihks mättepa thuhčet jčenesiem* (v. *jčemem*) mi valamennyien dicsérhetjük magunkat. — *tije tū'na kaik mähtietie thuhčet jčesie* ti valamennyien dicsérhetitek magatokat. — *tuh ai čiehtie' thuhčet jčenesie* azoknak is dicsérniök kell magukat.

Kiešnie kaunose (v. *kaunesa*) s'äloq (v. *siälo, s'älo*) kiben van (találtatik) lélek? — *mijesne kaiksne höltstā s'äloq* mindnyájunkban lakozik lélek.

Monna piejem tamm purtan (v. *purrien nällä* v. *nällä*) én ezt az asztalra teszem. — *tuhta kahčā woułusa purtste* (v. *pu'rtien nältie*) az leesik az asztalról. — *nīpie jeáčah skuopsne* a kés a másikk szekrényben van. — *monna seihtqm piltum tupriehtet vieksa* a képet a falhoz akarom erősíteni.

Munna čālam pennena (numta pennat) tollal (toll nélkül) írok. — *čalet jčset thiänkuiste* írj gondolataidból! — *kqmmā mielä kaihkum, mām mije tarejepä; tqta* (tuhta) ałomače jiehtā tossa a vén asszony mindent tud, a mit mi csinálunk; ezen (azon) em-

ber megmondja neki. — *akta f'ejlec (f'ejlets) poqtā kan^akān luihtie* parancs jön a királytól. — *tgtna nqskās (v. nuskās)* hierra te nyug-hatatlan úr [vagy].

Kiesse kqłqam tqm wqtet? kinek adjam ezt? — *paj' monnum wottet tunn onatejese almokostem (v. škiänkqm)* hadd adjak annak a koldusnak alamizsnát! — *mqnq wottām tijjesa kaiksa 'āram* mindnyájatoknak adok ajándékot. — *monna wqtie' kqnn kiesa* senkinek sem adok (v. adom). — *munna wqtam tan karrase aktam tālam* adok ennek az embernek egy krónát. — *tihte wotta mijjesa vuoj' wastā'* ez nekünk vaját, sajtot (tkp. vajakat, sajtokat) ad. — *tihte wottā munnuusa (mōnnoša) ko^ppasekse läipiästuhčum* mind a kettőnknek ad egy darab kenyeret.

Kiestie fihki' kitől kaptad? — *monnq fihkijem tostie (tuostie)* tőle (attól) kaptam. — *tāstie ettől.* — *monna kiestie kann fihkima* senkitől sem kaptam. — *munna uoččajem (v. ooččajem) mū āčste (jeačasta)* atyámtól (mástól) kaptam. — *mam lieh oččoma (v. fihkema) škiänkana?* mit kaptál ajándékul? — *im lie[m] monnq fihkemq ken mām* nem kaptam semmit. — *im lie' monna fihkimq kan arpiem mū äihtikistie* nem kaptam örökséget szüleimtől. — *monna nöikem kaihkqm, mām pqrq wottie' muñ'en* megelégszem mindennel, a mit csak adnak nekem.

Mqnq waltam tijjeste (v. tijesta) tam warjam elveszem tőletek ezt a ruhát. — *tihte fāhtuka ālamuča čovustüvije* ezen szegény ember megraboltatott. — *tann fāhtuka folkste čovustein kaik ek* ezen szegény embertől minden holmit elraboltak. — *tänn'ü kuotsne stuora főhtitoma* azon házban nagy szegénység van.

Monna wācam porta; nō nō! elmegyek! isten áldjon meg!

Egy másik Frostviken vidéki embertől csak a következő pár mondatot jegyezhettem le:

Sāmien šiella tan kārvač a lapp nyelv nagyon nehéz. — *mqnq Paulusta wuólkim kłqħka n'elje joktečē 'ēhkedn oijje; pō^otim kłqħka pielje veitete tan ārtān* Pauluból tegnapi este kezdetén (tkp. fején = délután) négy óraker indultam el; megérkeztem (jöttem) ma reggel fél öt óraker. — *tan jijjin nālkielēkkā ō^urejim* az éjjel jól (tkp. édesen) aludtam. — *tan piejjen kerhkusa mijje waččem* ma templomba megyünk. — *kuktie trqjji' tasniä* hogy teszszik itt [neked]? — *hievenlikkiä* jól.

B) Mesék.

1. Noqítie-kqm mā jēh Jījčā (jīčā).

Pubries alamuča aktn aikien urrie' wuočiemienie jeh cājanij, sat ēcie kaunh (kauna') kana kuotete. t'lje poatie kaml kuotien koqikā, mi čo'ččaje uhče plīāhčukan nālnie skūksne. tāsnie čānie koqtān ačča oqret tāsnie tan jījēn. tqllom piejie jeh alkstie tu'ltotet nākatum, maitie lie tan piejječa wuočecemie, (v. nākatum tan piječste wuočecēm mātsta v. wuočecemusta), uhče kiep'nien sisnie, mam mēatān utn'ej'e. tallā čānie koatān sōmies n'qatie-kammā jih kihēje: «kuktie tū numma?» — «mū numma Jījčā», švōruī tihte qłqmūčq, men t'lje waltji tam jīčse šlievum (v. leivuum) tievas tahtie tu'ltejen čācste jeh šl'āppije tan n'qitien kommān ōratejete. tihte alkije škrōlet jeh hojkkietet jeh č'orvqjē: «Jēče monnom poltama! j'ēče monnom poltama!» — «jis lie' jīčomt poltama, oqčča' jīča čakret tan autsta», švōruje kičkāms pirjesta tann n'qitien-kommān siūlska.

til'e numtie slūhpui (v. sluohpui v. piāsie) tihte alamuča fāruqñ luihtie. men koh n'qatie-kommā wuūlki'je, jiehtije'je: «Jījče tqmqtie monnom, Jījča poqltieje jeh Jījča (jīčā) kalkā oqččet uoret muppien jāpan.

kuh lie tle mātātqmq, tilje alamuča wōraj'e; men koh tla fāh-kaji jīčse nāhkāristie je' alkeje' kruohkot jīčse mātā-vuissesne (v. nie-sties-vuissesne), t'lje kaunie jīčse māt kuohpoma (kaunie sū vuissom tievos kuohpenā) jeh mātsta porrā rōkonoma šmqjuqhkq'. cčēng-māhtie' kuqrēkāt (v. kuerket) qñn, kuktie tihtā koqrādama, mán koh tla puotie folhk'e (f'olhk'e) ko'ikā, tilje fikkiye koullot, atta porrtā lie orruma qppq jāpiem.

A boszorkány (tkp. varázsló asszony) és Maga.

Egy öreg ember egyszer eveteket lőtt és eltévedt, úgy hogy nem talált haza. Hát jött egy régi házhoz, a mely egy kis dombon állt az erdőben. Ott belépett a házba, hogy majd aluszik ott az éjjel. Tűzet rakott és elkezdett főzni valamit, a mit az nap lőtt (azon nap lövött ételből, lövésből) egy kis üstben, a mely vele volt

(tkp. a melyet magánál tartott). Egyszerre belépett a házba egy boszorkány és kérdezte: «Mi (tkp. hogyan?) a te neved?» — «Az én nevem: «Maga», felelte az ember. De ekkor a főző kanalát tele vette a forró vízzel és a boszorkánynak az arczába öntötte. Ez elkezdett ordítani és jajgatni és kiáltá: «Maga égetett meg engem! Maga égetett meg engem!» — «Ha magad égetted meg magadat, hát magadnak kell (tkp. magad kapsz) szenvedned érte», felelt a legközelebbi hegyből a varázsló asszonynak társasága.

Hát így megszabadult az ember a veszedelemtől. Hanem mikor a boszorkány elment, azt mondta: «Maga ismert engemet, maga meg égetett és maga aludni fog (tkp. fog kapni aludni) a másik évig.

Mikor evett volt, hát az ember lefeküdt; mikor azonban fölébredt az álmaiból és elkezdett kotorászni a tarisznyájában (tkp. étel vagy útravaló zsákjában), hát a maga eledeleit elpenészedve találta (zsákját tele találta penésszel) és ételéből csak rothadt darabokat (falatokat, morzsákat). Nem bírta megérteni, hogyan történt ez; hanem mikor emberekhez jött, hát meghallotta (tkp. kapta hallani), hogy egy egész évig oda volt.

2. Štāluq n prūresa.

Aktn aikien štāluq soaŋgtie aktn sāmien n'eitsa. n'eitn āhč'e
čuovorie luhpiedet tan stāluse nieitom, jeh keihtieje tan autste tan
iārān k'eltie, mam wuéines'e. mán jičse sistie tqmgtie, atte i kałak
numtie šuttet kqnn. ko tihte thīje šuttije, tilje suomšetin tam pīj-
jem, ko'ssie stāluq ača (v. kałaka) puotet jeh prūrösöm (v. prūro-
som) viđččet. tihte piejje puotije (v. šuttije), tilje stāluq poatā. tan
thījjen wuolesne waltqmā lie muorqm jih si'allātqmā kučjluka
(v. kučjluka) jeh cākqmā tässä n'eitn warjoq'; waltqmā lie ävöre
urruq koptām, orro' čohpm, sillpā p'ältom piera kruohpm, urru'
kāmak' jeh urru wuóttok'. koh liela kaihka kučjluka torojoma, tilje
piejemā (čihketema) lie sōmies ruonese krukneka čiehta lienena
pījjeln oiijem, kuktie sāmien prūrosa (v. prūresa) prū'hkie utiēt.

ko[š] štāluq poqtā koqtān jih wuinieje prūresam čahkān ruo-
nesne, karvoltahksne jičse puorems warjoi kuimie, til'e kerjenā šuttije
jeh waccie ulukse jičsā vuohpīnā j'eh toqtāhtet teitie puohčete, mam
ačā fihket heimosta. tännie thījjen wuolesne qrrājie (v. orrājie)

taktera čiekot kallie p^uōhcie kuimie čahkačen tuoksne (v. tuōksne), palta kuotiem. koh tle štālu fihkema jēčse p^uōc' jih seihtie aktam teistie mąrrą'tet iehkets puqląse (v. pueląse), tilje wacciej^e (čičvo'tie) alamače jēčse tqktąren ko^oikā, jⁱeh tilje wuélkien vorrokā pajg-nąn wārien koqikā.

koh tle štālua lie mąrrą'tomā pouhcem, tilje wacciej^e (wacciej^e) koqtān jēčse kēārahkan koqikā. — «no mu kiārahka», jiehtije štą-luq, «piej' kruohtam tqłlose!» — kiārahkopa eččene švihč' kennā. — «ō, mū kiārahka škāmāšetā», uššote štāluq; monnā fihkēm tarajet jīča». — koh tle kruohta tu^oltoma qhčēče, jiehtā: «no, mū kiārāhkomiš, telleč (v. til'ē ač) luottat jirromą-moqram!» — eččie tihte kiārākkomiš švihčh kanā. — «mu kiārahka škāmāšetā, monna fihkēm jīča tarejet», jēhtie štāluq. — koh piārkā tuoltoma, jⁱčhtie: «mū kiārāhkomiš, poatie' tāllie, koivā' piārkā' pejjese!» — tihte kiārāhkomiš škāmāšetie tāll ai, jeh eččie (üččie) švihčh kenā. — «so telje fihkēm tarejet jīča», uššoti štāluq. koh tilje koivaje pejjese piārkā', tilje puorijē kiārāhkomišom, poqtet eče (v. ača poqtet) mātādet; mān kiārāhkomiš škāmats. tlje mātātie uktok. koh liele kalhkoma, pirrie tamm, ača siānkām kuojluka tarejet. koh ečie kiārāhkomiš švihčh kanā, čuovorije jīča štēllāret siānkām. — «no mū kiārāhkomiš, puotie' tāllie uori'». — men āntō lie škāmats (škāmāsetemienie). — «monna fihkim jīča waltet totnum», uššoti štāluq jeh waccije prū-rusen koqikā. men mam tilje kaunie? koh tilje ača waltet tam jēčse kiārāhkum, tilje arvⁱetije, atta tihte lie muora-khłoppā.

tilje šuttije puqšąrką (v. puešarka) [moqramtūvie] tann pīj-jelⁿ jih varresti ulukse pąrrą šuórtinā je' varrestie alamačen miñ-nesne pijjeln poskai je pu^oltie. mān eččie mąnną kan nąhtse šutt'. wuóšties (v. wuđšties) ālemie ai šuttije, łupma jeh čōčkeme, jēh tilje alkeje štālua kąrqvonet je švilkstet koh pieñe. tilje alēkieje asska jēihtet ālemesne. kuh štāluq tam wuiniej^e, viéntie attā sāmie tihtā tqłlom piejema jeh vorokā varrestie, altmān (v. eltmān) hoisaje. mān eččie mąssąse kąnn; nąhkąren šuttije, förenu puotije frąmma jēh pąktātet tānnie tollosne. tilje kuocije pejjese kieraksa muorąsa (kuosasa) jēh tāšnie kąrqvonije.

Az óriás menyasszonya.

Egyszer egy óriás megkért egy lapp leányt. A leány atyjának oda kellett ígérnie az óriásnak a leányt és megköszönte azon tiszteletet (tkp. köszönt azért a tiszteletért), a melyben részesült (tkp. a melyet kölcsönösen láttak?). Hanem magában gondolta (tkp. magából érezte), hogy nem fog így történni. Mikor az idő eljött (tkp. lett), hát megállapították azt a napot, a mikor az óriás el fog jönni és a menyasszonyt elviszi. Az a nap eljött (lett), hát jön az óriás. Ezen idő alatt a lapp ember fogott egy fát, elkészítette és felöltöztette a leány ruháiba (tkp. fölhúzta ennek a leány ruháit). Vett vala egészen új kabátot, új sapkát, ezüst övöt a test körül, új czipóket és új czipőkötőket. Mikor mindent elkészített (tkp. készsé tett vala), hát odatette (odaültette) egy sarokba kuporodva, sűrű kendővel feje fölött, a mint egy lapp menyasszonynak szokott lenni. Mikor az óriás a házba jön és látta a menyasszonyt a sarokban ülve, felöltözve a maga legjobb ruhájába (tkp. ruháival); hát megörült és kiment az ipával, hogy elfogadja (átvegye) azokat a rénszarvasokat, melyeket hazulról kapni fog. Ezen idő alatt a leány elrejtve tartózkodott néhány rénszarvassal egy kis domb mögött, a ház mellett. Mikor hát az óriás megkapta a maga rénszarvasait és ezek közül egyet meg akart ölni vacsorára, hát elment (ellopódzott) az ember a maga leányához és aztán gyorsan hajtva elmentek a hegyhez.

Mikor az óriás megölte a rénszarvast, bement a sátorba a kedveséhez. «Na, kedvesem», mondta az óriás, «tedd a fazekat a tűzre!» — A kedves nem mozdult. — «Oh, az én kedvesem szégyenli magát», gondolja az óriás, magamnak kell megtennem. Mikor a fazék forrott egy kissé, azt mondja: «No kedvesem, most majd szétvágod a velős csontot». — Nem mozdult a kedves. — «Az én kedvesem szégyenli magát, nekem magamnak kell megtennem», mondta az óriás. Mikor a hús főtt, azt mondta: «Kedvesem jöjj most, merd ki (tkp. merítsd föl) a húst!» — A kedves most is szégyenlette magát és nem mozdult. «Úgy hát magamnak kell megtennem», gondolta az óriás. Mikor kimerte a húst, akkor kérte a kedvesét, hogy jöjjön enni; de a kedves szégyenlős volt. Hát egyedül evett. Mikor jóllakott volt, kérte, hogy csinálja meg (tkp. csinálja készsé, azaz vesse meg) az ágyat. Minthogy a kedves nem

mozdult, magának kellett megvetni (tkp. fölállítani, rendbehozni) az ágyat. «No kedvesem, jöjj most aludni». De mégis szégyenlős volt. — «Magamnak kell téged elvennem», gondolta az óriás és odament a menyasszonyhoz. Hanem, mit talált ekkor? Mikor meg akarta fogni a kedvesét, észrevette, hogy az fatuskó.

Ekkor mérges lett (megharagudott) e miatt és kiszaladt csak egy ingben és szaladt az ember után bokrokon és halmokon át. De nem használt semmit (tkp. nem lett semmi haszonra). Csúnya idő is támadt, hó és hideg (fagy) és hát elkezdett fájni és dideregni, mint a kutya. Ekkor a hold kezdett feljönni (megjeleni) az égen. Mikor az óriás ezt látta, azt hitte, hogy a lapp ember rakott (csinált, tett) tüzet, és gyorsan szaladt, a mint csak bírt. De hiába (tkp. semmire sem); fáradt lett, mielőtt oda jutott (tkp. előre jött) és melegedhetett volna azon a tűzön. Ekkor fölmászott egy magas fára (fenyőre) és ott megfagyott.

3. Štāluan liewo.

Akta kqmmā kallām utn'ej. kallā č'ēče jāpiem stāloina toarraje (toarrajin). štālua sīhtije tan kqmmān kallām pūwēt, sat ača māhtet wāltet tan kqmmām jčse frūina (v. frūinā, -ne). kuh č'ēče jāpie' juhtiejjen, t'lje lukksi tam kallām pūwēt (v. till'e jū māhtiejje jāmiedet tam kallām). tihte kallā ih kqmmā ālekiem utn'ejin. tihte ai sīhtiji jāmiedet (pūwēt) tam štāluam, muito tihte m'qrrāhtuovi, juhtie tihte štālua pūwuma sū ā'č'em, sat ača māhtet sū ietn'em wāltet jčse frūinā.

pāhča j'ēhtie sū ēātnān: «taira', kušn'ie štāluqñ liewo, juht'ie ēč'em j'jča mātie' jāmietet tqmmq? tqtn[q] ač ki'hčēt štāluqñ, kušnie tan liewo. t'lje iétnie ki'hčejje štāluqñ: «kušnie, štāluq, tū liewo?» — štāluq švōruī: «kuktemtie kihč' (kihč'e') nūmtie?» — kqmmā švōruī štāluqñ: «kussie monna poatam neurosne, suole' (sqta) munna māhtam vielāšet tū prākksne (v. liewusne).» — t'lje supcsti štāluq ičse liewun pīra jē' jēhtieje: «puōlijen hāvqñ tuōksne ho'ļōma (v. sō'la) jēh tānn'ie sō'lusne fuete jēh fuetsne sauča (v. foqra), jēh tānn'ie foqresne hānā jē' tānn'ie hānesne munnie jēh tānn'ie munnesne (v. fueten, fuoron, hānan, munn'en sisn'ie) mū liewq. till'e poatā tan poqr'es frū'n ālekie tan sū iétn'en koqikā jē'

jeahtā: «juo oqččajē' kullot, kušnie štāluqn liewa?» — tilje švōrui iētn'e sū (v. jičse) älēkan: «monna liem juo oqččomq kū^ullot (ku^ol-lot), mū älekie! puelējen hāvan tuōksne nūmtie supcstie štālua, sū (jīcse) liewa; tilje tāsnie (v. tūppen) akta sō^olo, jēh tännie sō^olusne fuete, jeh tännie fuetsne foqra, jeh tännie foqresne hānā, jeh hānān sisn'e munnie, jeh tännie munn'en sisn'e štāluan liewa.» — t'lje j'ēhtie älekie eātnāsas (v. sū čēččan): «till'e monna čuovorom kou-lqhtet jīčsam tienešejā' (v. tienašejjete v. čēanan' [munnum tienašet]), keinie kaļākqm waccet puōlijen hāvqn tugrest (v. čērra). t'lje kou-loj'e m^oatqkm je' sēipekem je' šlāpkiem (hapkiem) je' taktakom (čāč'e-lattiem), tilje p^oorrita wacciej'e. jīče waccije škihpun seisa jernā-thāken nuqlan (v. rōutie riehpēnen nuqlan) je hapkijem ja čāčie-lattijem waltiji jīčsa koqika riehpēnen nuqlan, sqtq tah ku^oks ieh puēlie' (v. puēlie') je m^oatqkm je seip^ekem seihtije sūhkqt. nūmtie tam m^oatqk atnā rōps je čēps (čē^ops) ku^olk', je seip^eke ai atnā velks i čēps i rōps fliehk' (flie'k') jīčse kulkijne, koh tel wacciejēn (v. -jin) čērra puōlijen hāvum. t'lje pōtijin sō^olusa, kušniā štāluⁿ liewa lie, jeh t'lje waciejejjēn (waciejin) pejjesā sō^olusa je pojtin fuētn koqika. till'e m^oatqk pogrkajen jīčse auts-jilkie kuimie fuēten pqtⁿem, jeh t'lje fuora voroka varr'en (v. varrije) ulūksa, tilje seipke (sēpke) varrii miñnesne je walt'ejjē fasta (v. čaukstie) fuorom je porkajē. fuoreste (fuoron sistie) hāletie hānā ulūkse ja hānan miñnesne hāletie hapkie, čūkstii jīčsa kuehperi kuimie je' por'kajē. tännie hānan sisnie munnie (lie) je munnie kahč'ej'e čāčien sī'sa jēh pqtⁿan vuojājē. t'lje wuojeje čāč'e-lottije tann miñnesne. koh čāč'e-lottije vu^osts aikien wuojeje munnien miñnesne, t'lje kuhkiem šuttie (v. kātuoi) čāč'en nüclesne; je koh tle aktⁿ aikien ečč'e mā'ie' čāč'en nüclesne (v. nüclesne) kuhkebm hoiset (arrat) nōmtā hieptom, tilje wuojeje mupp' aikien jeh šuttije än kuhkebm, koh tan vuosts aik'en, men t'lje eččie kaunh kanā. till'e pōtije urrusest pejjesa possu^ohtet je koh tlē possu^o-tqmā, t'lje kolmāden aik'en wuojeje ja än kuhkebm q^rrajē än vuosts ku^oks aikien. t'lje kaunije munniem hāvan pqtⁿesne je pō^otije pejjesa čāčiem. t'lje wuļijnije pārnie munniem čāčie-lottien ūalmesne jeh čāč'e-lattie kuttije munniem pārnien koqika. till'e pārnie waltiej'e munniem, taļļom piejeje (taļļom poltajehtij) je' munniem piejeje

tqlossa, satača puelet (puolijen tqlossa). koh tle alkeji puolet, sühkaji pārnje poqtqtā, sēnā liele ūhtā turujuma (v. kqłhkqmq), kukfintie poatqmq. t'lje poatiejē s'am mā štāllān, kuštie tqmm wudłkije (v. wuđłkqmq) je wacceje tqllā, kuh poatēje kātān, štāluan koqika jeh wuiniejē: štālua puiliejē s'am mā lākan, kuktie tihte munnie puiliejē, mam lie piejema tqlossa tānnie hāvqn sō'losne. je' pārnje wacciejē jē jēse iētn'en koqika je' 'etnie tan kerjenā šuttije koh tle wuiniejē, atta sū^u (sū^o) ālekie poqtā frēska (hiāven) sū koika pōstāta, je' kerjā šattā jienems (v. mestā) tan pējjeln, kukt tihte vantqtomā (v. vitnama), juktie lie hoisamā pūwit tam štāluqm. t'lje kēhti^ejē tihte poqr^{es} frūa jēse ālekiem je jēhti^ejē: «kāihtq, mū ālekie (monna keihtam mū ālekiem), juktie lie' vantqtomā (vitnama) tqm štāluan liewqm.» koh tle tihte poqr^{es} frūa supcstie sū ālekenā, tilje uhče liewo ānnu aimona tann'ā štālosne jeh štālua švōruje kommasa: «kukt'ēmtie monna supcstqmq tan poqr^{ies} frūosā mū liewun pē'ra!» tilje nillemtie štālua tqłlo-čērrqm je' kounum jēse sīsa, tilje puolije (puelije) štāluan nalmien kuoma jeh mošks^e, t'lje nqkheje āltse (āltse) kruohpa tqłlosne kokt'ēmtie mā'tiejē puelet (puolet), je till^e tqłlo jamkājē je' āltie liewq nqhkaje tqłlāna (tqllona). tāllie juo nqhkqmq kaihka tū^{na}.

3. Az óriás élete.

Egy asszonynak volt egy ura. Az ember hét esztendeig harczolt egy óriással. Az óriás meg akarta az asszonynak az urát ölni, hogy az asszonyt feleségül vehesse. Mikor hét év elmúlt, sikerült agyonütnie az embert (már meg bírta ölni az embert). Ennek az embernek meg asszonynak volt egy fiuk. Az is meg akarta ölni az óriást, mert haragudott, hogy az óriás megölte az atyját, hogy elvehesse az ő anyját feleségül.

A fiú azt mondta az anyjának: Tudod-e, hol van az óriásnak élete, hogy én nem bírtam őt magam megölni? Kérdezni fogod (kérdzd meg) az óriást, hol van az élete. Ekkor megkérdezte az asszony az óriást: «Hol van, óriás, a te életed?» — Az óriás felelte: «Miért kérdezed?» — Az asszony felelte az óriásnak: Ha én bajba jutok, hát a te életedre támaszkodhatom (bizhatom magamat). Ekkor az óriás beszélt az életéről és mondta: «Az égő tenger

mögött van egy sziget, azon a szigeten van egy hordó, abban a hordóban van egy juh; abban a juhban van egy tyúk, abban a tyúkban van egy tojás, és abban a tojásban van az én életem.» Hát az öreg asszonynak a fia oda jön az anyjához és mondja: «már meghallottad-e (tkp. kaptad hallani), hol van az óriás élete?» Hát felelt az anya a fiának: «már meghallottam, fiam! Az égő tenger mögött», így beszélt az óriás, «van az ő élete; és ott van egy sziget és a szigetben van egy hordó és abban a hordóban van egy juh és a juhban van egy tyúk és a tyúkban van egy tojás, és abban a tojásban van az óriás élete». — Ekkor a fiú azt mondta az anyjának: «hát néhány szolgát kell magamnak fogadnom (engemet szolgálni), a kikkel át fogok az égő tengeren menni». Hát fogadott egy medvét és egy farkast és egy ölyvöt és egy buvárt, aztán elment. Maga a hajó közepére ment vas- tető alá és az ölyvöt és búvárt magához vette a tető alá, hogy ez a kettő el ne égjen, a medvének és farkasnak pedig megparancsolta, hogy evezzenek. Azért (tkp. így) van a medvének piros és fekete szőre és a farkasnak is fehér és fekete és piros foltjai a szőrében, minthogy az égő tengeren keresztül mentek. Hát jönnek a szigetre, a hol az óriás élete volt, aztán fölmentek a szigetre és a hordóhoz jöttek. Ekkor a medve a maga első lábaival szét ütötte a hordó fenekét és a juh gyorsan kifutott, a farkas pedig utána futott és megfogta a juhot és széttépte. A juhból a tyúk röpült ki és a tyúk után az ölyű röpült, megfogta karmaival és szétszaggatta. A tyúkban volt a tojás és a tojás bele esett a vízbe és lemerült a fenékre. Ekkor a búvár lemerült utána. Mikor a búvár először merült le a tojás után, sokáig oda maradt a víz alatt; s minthogy nem bírt egyszerre tovább a víz alatt maradni lélekzet nélkül, hát följött a vízre lélekzeni. Midőn lélekzett, hát másodszor alá merült és még tovább oda maradt mint az első alkalommal, de hát nem találta. Ekkor újra feljött lélekzeni és mikor lélekzett, akkor harmadszor alá merült és még tovább oda volt, mint a két első alkalommal. Ekkor a tojást megtalálta a tenger fenekén és feljött a vízre. Hát látta a fiú, hogy a tojás a búvárnak szájában van, és a búvár odavitte a tojást a fiúhoz. A fiú fogta a tojást, tüzet rakott (gyújtott) és a tojást a tűzbe tette, hogy égjen (az égő tűzbe). Mikor elkezdett égni, a legény visszavezett, miután végrehajtotta a miéért jött. Hát ugyan azon helyre jött, a honnan elindult és azonnal, mihelyt a

partra ért, az óriáshoz ment és látta: az óriás ugyanolyan módon égett, mint a hogy az a tojás égett, melyet a tűzre tett a tenger szigetén. A fiú elment az anyjához és az anyja nagyon örült, a mint látta, hogy az ő fia egészségesen jött hozzá vissza és leginkább azért örült, hogy ez győzött, mivel meg bírta ölni az óriást. Hát az öreg asszony megköszönte a fiának (tkp. a maga fiát) és mondta: «köszönöm, fiam, hogy az óriás életét meggyőzted». Mikor az öreg asszony beszélgetett a fiával, hát még volt egy kis élet az óriásban és az óriás felelte az asszonynak: «miért beszéltem én az öreg asszonynak az én életemről?» Ekkor az óriás parazsat és hamút nyelt magába, hát elégett az óriás ínyme és megfuladt, aztán elenyészett a teste a tűzben, a mint el bírt égni és aztán a tűz elaludt és az ő élete elaludt (elenyészett) a tűzzel. Hát már mindennek vége.

4. Moqrahka frūq jēh p q h h ā.

Aktn aikien sōmies moqrahka frūq, mie tann moqrahka, att ecēie (v. ecie) p q h h ā kan puđ' tässü (teinie, tästie) friäresne jielet. aktn aikien kalla jih tihte moqrahka (v. muorrahka) frūq waccijen škūksa muorjie' čokket. tilje akta häütie tänn'e škouksne. usšota, kossie tahkā poqtā, tlje ča j'česa frūm tissa kahčetet. koh tlje poqtijjēn (v. -jin) tahkā tann häütien (v. häütien v. häutien) kogikā, tilje qtnālistie tqmm j'čese muorahka frūm nahkielit (v. nähkielit) tissa, jēh koh tlje muorjie' čokkiemienie tissa, tilje nahkelie tamm j'čese moarahks frūm tann häütien seisa, sat ecine woina' kanā.

koatātā puotije, tilje thuhčēje tann kervä uktok arrat, tilje s q r q k s q šuttije. thuhčema puerepe lie tamm j'čese moaraks frūm atnema aimona, än ko uktok qrrat. tlje posskā' (v. pössok') pukñ'ei (v. pukñ'ei) riehp m (v. riehpām) tarajet. tam rouhkije tarajet kolumq jāpie'. koh liela torojoma, tilje qarrota kierkiem akt n kääčan jih tlje pāja kahčet woulose tam häütien. tihte rouhkjē (v. rouhkujin v. varada) kolumq piejje'. koh tell'e tqmqtie, atta potniem joksqmq, tilje kiesā pejjesa. tqmqtā tann laulahkā. koh lie tilje kiesmq pejjise, wuēinā, mē tihte tänn'e kieriksne? tlje wuāinā p'ärkeleşom. tuhte pärkeluš jiehtije tun kallose: «manna tqtnqm kähhtām, jukte lie' monnqm viähk'etqmā tan häütien sistie, tahtie muorahkas frūm n

luhtie. jeh monna māhtam totnom makset tan autste. monna čum (= monna acum) waccet aktu oqsies-niärn koqikā, tam pheinātah-tam, jeh tlje ač totnom waccet tann koqikā jeh j'ēhtet (jiehtet): «monna totnom (v. totnom) māhtam viehkietet tahtie phejeneste, jis muññ'en wottā kūokto huntora täl'» — tihti juo šüttije (šüttije) kuktie tihte pärkeluš lie jiehtoma jih wacciejē tanna oqsies (ösies)-niärn koqikā jeh viehkietie tamm pheinātomusta, jeh fihkije kuokto huntora täl' tann autste. ko liele fihkima teitie huntora tālota, t'lje pärkele j'ēhtije, satna ča (= satna ača) waccet muppien oqsies (öses) niärn koqikā jih tamm pheinātahtet. tihte ačā wottet muppie kuloma huntora täl'. kuktie pärkel j'ēhtiji, tilje šüttije. carana puotije tann kallan koqikā jeh jiehtije, ača waccet tann oqsies-niärn koqikā jeh tamm viehkietet tann pheinātemiste, t'lje čā kolomq huntora täl' fihkēt.

tihte šüttije ai, kuktie tihte pärkeluš jiehtoma, jeh koh t'lje earana puotije, t'lje wacciji (wacciejē) tahkā jih viehkietē tann pheinātemiem. t'lje tihte pärkeluš jiehtije, satna ča waccet kolmotu ösies-niärn koqikā, mi än reihkqqa, tamm ai pheinātahtet. «tästie ač fihket kouhto huntora täl'. mah tatne nõög tei (täi) jññie petnikie kuimie, jukti lie' monnom kiesomq tann muqraqs frūñn luhtie?» — «ja, monna liem nõgötä numētie (täiniä)». — tlje earana puotii tann oqsies-niärn luhtie jeh j'ēhtie, ača puotet tamm oqsies-niäröm viehkietet tann pheinātemien autste, kuktie lie teitie muppete oqsies-niärete viehkeitomq. kallā waccije tann oqsies-niärn koqikā jih tamm ai viehkie'tie jih fihkije tann autste kouhto huntora täl'. till (v. täll) ihte (= tilje tihte) pärkel jiehtie (jēhtie) tann kallosa: (ača waccet kuotete) «wacc' totnā kuotete, monn ačam orrot täñniä jeh kuhkebm pheinātahtet tamm niärom». — ečēne sejit' kann waccet kuotete, kuktie tihte pärkel lie jiehtoma, juktie ečēie sīt' kqnn, ača tihte pärkel kuhkebm qrrqät täñniä jah pheinātahtet tamm štāhkares niärom. jeh kuh tihte pohhā seihtije štrafftet tamm kallam, jis ečēie sejit' kuotete waccet, tlje tihte ačamuča pājet cönkitet kaihkata kannolota, mah täññä lantsne jeh wuočēt kaihkata uluksa aktu aikien. t'lje kaunetij pärkeleniä (v. pohhoina), jeh koh tlje tihte pohhā kihčij: «kuktemtie lie' annu täñniä», tlje švōru ihte kallā: «eč' koul', mi je totnom

(v. *tuntqra*) *tie* (= *tilje*) *oļokana?* *mū mograhka frūg lie luēihtama* (v. *luēihtama* v. *ļuocvus piesie*) *taktie häütste* (v. *häütste*) *jeh tlje poatā tālie teinie štuora tuntareniä jeh aēā tqnqm uhcedet. tilje tihte pärkeloš pillöjie* (v. *pillöjij*) *jeh vacci^oj'e poqstqta tan mograhka frūⁿn kogikā tann hautān, jeh täsniä lie ännü tālie.*

A gonosz (haragos) asszony és az ördög.

Volt egyszer egy gonosz asszony, a ki oly gonosz volt, hogy az ördög sem bírt vele (v. tőle) békében élni. Egyszer a férj és a gonosz asszony az erdőbe mentek bogyókat szedni (gyűjteni). Hát egy gödör volt abban az erdőben. Azt gondolja [az ember], mikor odajön, hogy majd a feleségét ebbe fogja bele taszítani. Mikor hát odajöttek a gödörhöz, megfogta az ő gonosz feleségét, hogy abba bele taszítsa, s mikor ott (tkp. oda) bogyókat szedtek beletaszította a gonosz feleségét a gödörbe, hogy nem is látszott. Hazajött, hát nagyon rossznak tetszett neki egyedül lenni és szomorú (aggódó, búsuló) lett. Azt vélte, jobb volna, ha az ő gonosz feleségét életben bírná, mint egyedül lenni. Ekkor vesszőket font, hogy kötelet csináljon. Ennek a csinálása (tkp. ezt csinálni) eltartott három esztendeig. Mikor megcsinálta, követ kötött az egyik végére és aztán le ereszti a gödörbe. Ez három napig tartott. Mikor érezte, hogy a feneket elérte, akkor fölhúzta. Nagyon nehéznek érzi. Mikor fölhúzta, nézi, mi az azon a kövön? Hát látja az ördögöt. Az az ördög mondta annak az embernek: «Köszönöm neked (tkp. tégedet), hogy engemet kisegítettél ezen gödörből, a gonosz asszonytól. És én meg bírok neked (tkp. tégedet) ezért fizetni. El fogok menni egy kereskedő emberhez, azt kínzom, s aztán menj el hozzá és mondd: «én tégedet kisegíthetlek (meggyógyíthatlak) abból a kútból, ha nekem kétszáz tallért adsz». Úgy történt (tkp. ez már lett), a mint az ördög mondta és elment a kereskedő emberhez és meggyógyította szenvedéséből és ezért kétszáz tallért kapott. Mikor megkapta azt a kétszáz tallért, hát az ördög azt mondta: ő el fog menni egy másik kereskedő emberhez és azt kínozza. Ez a másik háromszáz tallért fog adni. A mint az ördög mondta, úgy lett. Követ jött ahhoz az emberhez és mondta, hogy menjen a kereskedő emberhez és segítse meg kínjaitól, akkor háromszáz tallért fog kapni.

Ez is úgy történt, a mint az ördög mondta, s mikor a követ jött, elment oda és meggyógyította ennek a kínjait. Ekkor az ördög mondta, ő el fog menni egy harmadik kereskedőhöz, a ki még gazdagabb, azt is kínozni. «Attól hatszáz tallért fogsz kapni. Vajjon meg vagy-e elégedve avval a sok pénzzel, hogy engemet kihúztál a gonosz asszonytól?» — «Igen, én meg vagyok így (v. vele) elégedve». — Ekkor követ jött a kereskedőtől és mondta: Jöjjön, segítse meg a kereskedőt kínjaitól, a mint azokat a másik kereskedő embereket megsegítette. Az ember elment a kereskedőhöz és azt is meggyógyította és azért hatszáz tallért kapott. Ekkor az ördög mondta az embernek, (hogy menjen haza) «menj haza, én majd itt fogok maradni és tovább fogom kínozni ezt az embert». Nem akart haza menni, a mint az ördög mondta, mert nem akarta, hogy az ördög tovább ott maradjon és kínozza a szegény embert. És midőn az ördög meg akarta az embert büntetni, ha nem akar haza menni, hát az ember össze gyűjtette mind az ágyúkat, a mik abban az országban voltak és valamennyit egyszerre kilövette. Ekkor találkozott az ördöggel és mikor az ördög kérdezte: «mért vagy még itt,» hát azt felelte az ember: «nem hallod, mi lárma az oda künn? Az én gonosz feleségem kiszabadult a gödörből és most avval a nagy zajjal jön, hogy téged keressen». Ekkor az ördög megijedt és visszament a gonosz asszonyhoz a gödörbe és ott van még most is.

5. *Alamaçi jiellemē.*

Sõmies alamuča škũksne hölltstemienie. akta škũksa waccā, t̄lje maṭkaṃ (v. m°aṭkaṃ) kouloje, tilje čõrvie: «poaṭie', puarastā-tie'!» m°aṭka waccā tan q̄lq̄mučen koqikā je' puarastahtā. alamučā akšuum atnā, wottā tan m°aṭtākse. seipke (seipeke) poatā tan maṭkan vuõste, čõčete (v. čõčõtā). alamuča čõrvije: «maṭka tuostot'!» maṭka svõruq, akšuum šlierie [tuhkā] tan seipken (seipken) koqikā, aḷamučā miññesne, waltā jeh pouwiste. kieracam toroja jeh tilje seipkem peajā tan nēlle jeh koatān kēasā jeh talloṃ poltajatā. kaṃmasa jeāhtā (jiehtā): «walt' tamm (tām) seipekem jeh pēssie tallo (v. tallo)-mattekisn'e». j̄čēe wuālkā škoukata, m°aṭkaṃ uhceta. t̄mm ai waltā, uššota koatān kuimie, men tel'e (tilje) ečēie hõqisāh kaṃnā (v. kaṃnq) pūwit t̄mm. cāpmeste (cāpm-) õqijjān, men ijjene

jámieh kqnn^a. tell'e cápmesti vielie, tell'e lāhpā mątkąm tāsnie (v. tāsnie) jeh waccā kuotete. koqtān poqtā. kąmmąpą lie pissie-m'enie seipékem, till'e kallopa seitā featā'. kąmmąpa wqtā featā' (v. featām). kąllopa kihčiči kąmmām: «juo lie t'lje pėssemą?» — kuina švōruą: «vielie pott āi tällie». — kalląpa švōruą: «juo pott tellje nuėkės (nuėk'es)». — men tell'e (v. till'e) kallopa uššota škoukata waccet je' mątkąm uhcedet (weččet) teppete. poatā tahkā, m'ątka wuėlkąmą, tilje warrā voroka (vąrąka) miññesne, men ěne jaks' kąnnā. uššote kuqtete (kuotete) pōstotā (poqtete). koatān poatā. wuėinije kąmmąpm porrta, wuėinā seipekm ai porrta. kąmmā škoukqtą wuėlkąmą. kąllā uktok koqtsne šuttąma, t'lje kuinąpą poatā. kąmmąpm kihčie: «kopp mū pissema?» — kąmmąpą švōruą: «im monna tairie' (tairije')». — kąllapa uššotā: mātātąmą tuolie. kąmmąse ječhtā: «mū m'ątka lie škūsna; mąnna seihti'em tam weččet. fōranu wuėlkam, fōranu pissema.» — kómmąpą jiehtā tann sū kąlląsa: «kopp āñe wuėlkā? jičene kuotsne qrrā', kussie mąnna wqtam. täll hō pissema; wält (huält), t'll'e pōpmat'!» — kąlląpa pōpmata, wuėlkie škoukata. tahkā orrojej (v. -jij) pouhceta wertāšet. kąmmąp[ą] ai puqtā (v. poqtā) jeh (je') altā' puhcet. koqtete (kuqtete) wuėlkā wuėsstam (wuásstā') tarejet, tlje wuojem (wuojem) jes šoivič. kąlląpā poatā ai koqtete ruóncena vuej'en. uššota porrta, kąmmąpm (kómmopm) kihčiči: «seiht' tątn[e] ai fúelket (fuelekėt)?» — kómm[ą] ai švōruą: «mąnna pott ai ásstām». tellele wuėlkie' porrta; wuđstā' waltiej'en (-j'en) mietān, wuojem ai aktsne. tlje tuokiėn (tuokie') tamm wuásstam je wuojem, talle (telle) kōuhta tál ógččaj'n taje (taje v. taje) autšte, t'lje jar'ó bąstiej'en taje piátneki autšte je wuojejen kuotete. koatān poetān, kallapa škie'mėie je jámiejė tāsnič. muppien aikien kómmopo škie'mėie, tihte ai jámiej'in (v. jámiej'i). tlje kuotie puollaj'i (v. puellaj'e), kuōn' šuttien kaiksta (v. kaik'sta) tuonėsta, jeh tlje nohkoje (v. nuhkoje v. nohkojin) kaiką tū'na.

Az emberek élete.

Egy ember az erdőben tartózkodott. Egy erdőbe megy, hát egy medvét hallott és kiáltott: «Jöjj, köszönts!» A medve oda-

megy az emberhez és köszönti. Az embernek van egy fejszéje, oda adja a medvének. Farkas jön a medve elé, megáll. Az ember kiáltá: «medve, fogadd [a farkast]!» A medve felel, a fejszét a farkashoz dobja, az ember utána, megfogja és megöli. Elkészíti (tkp. megcsinálja) a szánt és aztán a farkast ráteszi és haza húzza és tüzet gyújt. A feleségnek mondja: «fogd ezt a farkast és süsd meg a tűz mellett». Maga elmegy az erdőbe, a medvét keresi. Ezt is megfogja, haza szándékszik vele, de nem bírta megölni. Rávág a fejére, de nem halt meg. Hát még egyszer rávág, aztán ott hagyja a medvét és hazamegy. Haza jön, a felesége sütötte a farkast, hát a férj ételt akar. A feleség ad ételt. Az ember kérdezi az asszonyt: «már meg van-e sülvé?» — Az asszony feleli: «bizony még most is [sül].» — A férj feleli: «már bizony most elég». Hanem hát az ember az erdőbe szándékozik menni és ott (tkp. onnan) a medvét keresni. Oda jön, a medve elment. Hát gyorsan utána szalad, de nem bírja elérni. Vissza szándékszik haza. Haza jön, látta, a felesége elment, látja, a farkas is oda van. Az asszony az erdőbe ment. Az ember egyedül maradt a házban, hát jön az asszony. Kérdezi az asszonyt: «Hol az én pecsenyém?» Az asszony feleli: «Én nem tudom.» — Az ember gondolja, bizonyosan megette. Mondja az asszonymnak: «az én medvém az erdőben van, el akarom azt hozni. Addig elmegyek, míg megsül.» Az asszony mondja az urának: «hová mégysz most? A házamba maradj, mikor adok. Most már megsült; fogd s egyél!» — A férj eszik; elment az erdőbe. Oda maradt a rénszarvasokat őrizni. Az asszony is jön, bogy a rénteheneket megfejje. Haza megy sajtot csinálni; aztán vajat is köpült. A férj szintén haza jön húzó rénnel hajtva. El szándékszik [menn], kérdezi az asszonyt: «akarsz te is követni (velem menni)?» — Az asszony is feleli: «én éppen szintén ráérek.» Ekkor hát elmennek; a sajtokat magukkal vitték, a vajat is egyúttal. Aztán eladták a sajtot és a vajat, hát hat tallért kaptak ezekért, aztán lisztet vettek e pénzen (tkp. ezen pénzekért) és haza hajtottak. Hazajöttek, a férj megbetegedett és ott meghalt. Máskor az asszony betegedett meg, az is meghalt. Aztán a ház meggyuladt, hamú lett mindemből s így mindennek vége lett.

C) Gyermekvers.

Opan supcs.

Opmop wqt' (v. wott') tam näipiem!
 mam tein'ä näipenä?
 sähkiem (v. sähk'em) vuollat.
 mam täin'ä sähkenä?
 kārñesem (kārñesem) wuoðet.
 kóqll ihte kārñes?
 haihka- kiecsne.
 kóqll ihte hai'ka?
 akšoq čuopsti.
 kóqll ihte aksq?
 kierkie nieli.
 kóqll ihte kierkie?
 tärhëvie (tärhvie) kapcstie.
 kóqll ihte tärhëvie?
 tqllq (v. tqllö) poltelie.
 kóqll ihte tqllq?
 aprie kacstie.
 kóqll ihte aprie?
 pi'jje kaihkadi.
 kóqll ihte pi'jje?
 pałowa kapcstie (kap'cstie).
 kóqll ihte pałowa?
 piäkka pussi.
 kóqll ihte piäkka?
 ukcien wārien tuokān (tuokān) štu'rra hāwuse.
 juo l'e kaihka nahkqmg.

A hóg elbeszélése.

Hugom add oda ezt a kést.
 Mit akarsz avval a késsel?
 Puskát faragni.

Mit [akarsz] a puskával?

Varjut löni.

Hol van az az varju?

Pózna végében.

Hol az a pózna?

Fejsze elvágta.

Hol az a fejsze?

Kő elnyelte.

Hol az a kő?

Moha befödte.

Hol az a moh?

Tűz elégette.

Hol az a tűz?

Eső eloltotta.

Hol az eső?

Nap felszárította.

Hol a nap?

Felhő eltakarta.

Hol a felhő?

Szél elfujta.

Hol a szél?

Kilenc hegyen túlra nagy tengerre [ment el].

Már mindennek vége.

II.

Undersåker-lappmarki nyelvjárás.

I. Sjäcker hegység (*Škeáhkhar wārie*).

Beszélgetések.

Taana' šliáhta' ti ketten rokonok vagytok. — *tihte tann čēreka* ez ennek a felesége. — *tunn āhčie ih mū iétnie ogppoč, mán tunn čēreken āhčie ih mū āhčie viđilloč, keákte bellak* az ő atyja és az én anyám testvérek, de annak az asszonynak az atyja és az én atyám testvérek, két iker. — *mah tatne* (v. *taane*) *prūes* házas vagy-e te? — *tatne kuhkies mājište* te messze földről (országból, vidékről) való vagy.

nejjeka pąsskā a szunyog csíp (*sticht*). — *tihte sileke* (v. *lijjine*) ez kendő. — *kuktie mijen kanakā jjiellā* hogyan van (tkp. él) a mi királyunk? — *hārvānlikkā* jól.

II. Meraker hegység (*Norvégia*).

Stālan liewo.

Akte kuppą (čōre) *aktum frū^m utn^čejī*. *kuppą toaraje stālene čiče jāpie'*. *stāla sīti: pū^wi' tann frūⁿ kuppum, att tāinie frū^{ne} čoptētūt* (atta *māhtie* v. *māhtieje tam frū^m waltie frū^{ne}*). *koāššie čiče jāpie' nąhkuma, tilje lahkadi tam k ppum pū^wi'*. *tihte kuppuj ih frūa aktum ālekiem utnejjin*. *tihte ai sītie stālam pū^wi'*, *meādans tihte pāči lijjē kiāpok tan stālose jī sītiye pū^wi' tam stālam, mij leakā pauwuma tan āhčiem, juktie kałakā tīpi' tan pāhčēn ietn^čem* (*iethem*) *frū^{ne}*.

älekje jēhtie ĩčse eatnan: «mah miel', kušnie stālan ĩewo, att im monna māhtie' pū^{wi}' tamm? tatne kalk' kihčĭ' štālam, kuš^{ne} tann ĩewo». tĭll'e ũan iētn'e kihčĭje tam štālam: «kuš^{ne} tū ĩewo štāla?» — tihte stāla švōrua: «mānn diete kihč'?» — tihte kamma švōrui stālam: «armude manna neurose tałowum, tilje sĭtum manna nahkadāt tū^w ĩwān (ĩewān) nĭlle». tilje sār-
naje stāla sō ĩwōn pĭra jĭh jēhtie: «mĭnnēlišne tām toĭla (v. tullā)-jauriem tilje tāšn'ā akte soulu, tānn'e soulušne tilje tāšn'ā akte kārĭe, tānn'ā kārēšne tilje tāšn'ā akta sāude, tilje tānn'ā sāudšne aktā hāna, tānn'e hānešne akte munn'e jĭh tann munn'en sĭšne tĭlje stālan ĩewo». tĭlje tałowuje tihte tan kaml frūⁿ älekje ĩčse 'etnen koĭika jĭh jĭēhtĭje: kā' leä' fĭhkimā miel' (kĭluma), kuš^ā stālan ĩewo?» — tĭlje švōruje iētnebe ĩčse ālakān: «monnā ĩem jū tālie fĭhkĭma kĭluma, kuš^ā stālan ĩewo, mū älekje. mĭn-
nēln tam tullu-jaur'em tĭlje tāsⁿ'e, numtie stāla sārnaĭe, at tāšn'e sū ĩewo; tĭllje tāsⁿ'ā akta soulu jĭh tānn'e soulušne tilje tāšn'e akte kārĭe, tānn'ā kārēšne tilje tāšn'ā akta sāude, tĭlje tānn'e sāudšne aktā hāna, tānn'e hānešne akte munn'e jĭh tan munn'en sĭšne tĭlje stālan ĩewo». — tĭlje älekje jēhtie ĩčse ietnan: «tĭlje ĩehtom manna kihčĭ-
dĭt ĩeanara', mei kĭimie manna kum fēl' toarost tullu-jaurēm». — tĭlje kihčĭdĭje aktum biērnum ih aktum ĩū^wrum jĭh aktum hapkiem ih aktum taktekum jĭh wuēlki (v. wuēlkĭje). ĩjĭĭe wačĭje sĭhipun sĭsa aktⁿ jārrnā (v. riudĭe) rĭhpen^e neala jĭh hapkiem jĭh taktetum tĭpie ĩčse koĭika tānn jārrnā rĭehpen neala, juktie āzas kalk' tah ĩattĭe' pūēlĭ'; piērnum je ĩū^wrum tĭlli (v. tĭllĭje), kālekĭes sū^wki'. tĭlje ũan autste piērnā atna reppes jĭh velkes jĭh ĩejps kuoĭk', jeh ĩū^wra ai atna reppes jĭh velkes jĭh ĩejpes fl'āhk' ĩčse kuoĭkene, meā-
dans tah keākts fālin toarest tullu-jauriem. tilje tałowie ũan souluse, kuš^ā stālan ĩewo leĭja, tilje wečĭin peĭjesa tām soulum, tilje tałowu-
jĭn ũan kārēn koĭika. tĭlje piērne murhkĭje ĩčse autš jelkei kĭimie kār'en pātĭnem, till'e sāude ruohtie ulukse, tĭlje ĩū^wru ruohtĭje sāuden mĭnnēšne (v. mĭnnēlišt'e tām sāudum) jeh tĭpie tām ĩauksti jĭh kajē-
kai. tilje hāna hāletie sāutn sĭštĭe ulukse, jĭh hānan mĭnnēlišt'e tĭlje hapkie hāletĭe jĭh tĭi tĭpie (kremšĭje) tām ĩčse klō^wni kĭimie jĭh tĭlje kaihkai. tann hānan sĭšⁿ'e tĭlje munnĭe jĭh munnĭe kahčĭje jāuran

(čāčien šīsa) jeh voajaje potnan. tilje ŧakteka čaŧamuda (čaŧamudēja) miññelištie munn'em. kuktie ŧakteka vuosts aikien čaŧamada munn'en miññešne, tilje šittije kuhkiem čāčien šīšne (noalešne); tilje ečēie puēl' aktu aikšne arri' čāčēn nuolešne kuhkiem ūtan aiñesum kīeš'i', ŧilje ŧałowuje čāčien niļļe jih aiñesum kīeš'i'. juktie leaka kiedoma aiñesum, ŧilje čaŧamada nūppost, jeh ŧilje šittije kuhkebm an auteča aikien, men ečēie līk kaun' (ečēie māhtie' kauni'). ŧilje ŧałowuje p̄stota jeh kaļka ai aiñesum kīeš'i', jeh koššie leaka aiñesum kiedoma, ŧilje čaŧamudije k^oglmaqst jeh ŧilje šittije kuhkebm an tuj kečkte auteča aikien. ŧilje kauniji munn'em jaurien patn'ešne jih tļje ŧałowuje čāčien niļļe. tilje pāče wuēinije munn'em ŧaktekan nalmesne jeh ŧakteka kūtiteje munn'em pāčen koģika. jih pāhče weltije munn'em jeh tullum pieji (tullum p̄ltajehtiejeja) jih munn'em piejeje tuļļus, juktie kaļaka pūili' (tan pūelije tuļļusa). juktie (v. koššie) alkste (alkestije) pūili', ŧilje pāča sū^ukije p̄stata, jukte lieka ŧoituma ŧū^unum kaikum, mann diete ŧałowijejeja. ŧilje ŧałowijejeja š'amma lāhkse (v. lāhkse), kuštie wuēlkije jih wuēlkije tallā stālan koģika, jih koššie (v. kuh) ŧałowujejeja sōn (jaurien) pielāse (jaurien kat tien pielāse), ŧilje wuēinije: stāla p^ueleje līkāine ku' ŧihte munn'e jaurien soulušne, mam pēeji tullusa. jeh pārnīe (pāhče) wečēi ičse ietnan koģika jeh tann iētne čarraka fejin šūttije (v. šūošidejeja), juhtie wuēinie, att ičse ālekie ŧałowuje p̄stota friškīe; jih čarrkumust šūošidejeja, juhtie leaka vitnāmā (vitneme), jeh puēļijejeja pū^uwi' tam stālam. tilje ŧihte kampl frūa thōhkijejeja ičse ālekiem jeh j'ēhtije: «monnģ thōhkum tqtnum ičēn ālekiem, att tqtna liek' vitnāmā tan stālan liewum». — Meādans ŧihte supcstnīenie ičse alekīne, ŧilje lije annū uhče liewu stālasne je stāla svōruje kqmmq̄m (kqmmq̄se): «mgnnie liekum tutnien frū^use sgrnuma ičēn liewum piera!» — ŧilje nāhpālije stāla toļļum (čērr', čērrum) ih kū^un' (kū^unum) ičse šīsa, ŧilje stālan nalmien kū^umīe puelejejeja jeh karhkasije (nusksie), ŧilje nahkijejeja āltse krāhpīe tuļļušne (tullun šīšn'e), mi bar māhtiejejeja pūeli' jeh ŧilje toļļo jamkajejeja jeh tann liewo nahkajejeja tuļļun miññesne.

III. Skalstugu hegység.

A) Beszélgetések.

Monna tašniä stuorra muorra-stühčem atnam; tästiä hakkom (v. *hamm*) *täktedivt muöttepm päkkam* itt egy nagy fadarabom van; abból több dolgot fogok készíteni (tkp. alakítani, formíren). — *tihte raččakä wiŋnasit* ő szorgalmasan dolgozik, jó munkás (tkp. szorgalmas dolgozni). — *alie' tareja' kann; ull' missä tatna tareja'* ne tedd; semmiképen se tedd! — *monna tarejam piälleln kulikäpt* (v. *kuliket*) kés nélkül csinálom. — *kuktie tatna thühč'* a mint neked tetszik. — *monna kulikäpt kés nélkül vagyok.* — *tatna kak' uššolitän, i tihte kaunos' kennä* gondold (gondold meg), ez nincs (nem találtatik). — *j'ēnup kaunos* (v. *kaunes*) több [is] van. — *tihte näitä ičse vuopt parekelte* (parekeltie) ez a leány befontja (befonta) a haját. — *tah sulkolt* (v. *solokolt*) *warja'* ezek piszkos ruhák. — *tihte kāmuk herven turujultahkšn; tihte mū jealkan šeahtä* (šeahtan) ez a cipő jól van csinálva; a lábomra illik.

monna wuälkam kuclä' halászni megyek. — *tihte kueliis jaurie* ez sokhalú tó. — *mūora čäčšne* (čäčšne) *kappulta* a fa a vizen úszik. — *monne čiähtom walti'; waltēpie!* meg kell fognom; fogjuk (vegyük)! — *monna lijjim wuälkama, jis lā'm aštama* elmentem (utaztam) volna (v. elmennék), ha ráértem volna (v. ráérnék). — *wuélkije, ičči kaunāhtie' kannä* elment, el sem bucsuzott.

jūkebe igyunk! — *mijje jūkebe* iszunk. — *čäčä lie pähkes* (v. *pähks*) a víz meleg. — *puotie', waččien, poimodien* jöjj, menjünk ketten enni! — *monna kum poimoditan* (v. *poimodit*) majd eszem. — *piäpma karrema krū'tsne* az étel odaragadt a fazékhoz (tkp. megtapadt a fazékban).

mijje čahkasiēpie, mije wäts čahkasiēmienie čuönkšn mi ülünk, mi ötdön együtt ülünk. — *täte küllqsemienie pläähčēt* (v. *kuintie*) ez oldalt (sv. *på flat sidan*) fekszik.

monna kuhkene, lülenä (v. *lūlelen, v. lūlälisnie*), *nuortenä, orjinä, jellenä arrāmiene* én messze, keleten, éjszakovon, délen, nyugaton lakom. — *tukte ändon kuhkiebišne arrāmiene änn mannä* ő még messzebb lakik mint én. — *jēn* (vanéks v. *uhče*) *folk' tašnie; tännie lantšn* sok (kevés) ember van itt; ezen a vidéken (v. országban). — *mijje čiehtepa jahtajūt j'äč lahkan* v. *sijje sūrätit* el kell

költözködnünk más helyre v. helyet kell változtatnunk. — *tuhte ałamā kalakā jūhti' pijjeln* (v. *toarešt*) *čācie'* (v. *čāciem*), *sū'ti' muppien pealan* az az ember a vizen át fog költözni, a másik partra átszállni. — *tihte waččā kerhkse* (*kerhk^{se}*) *ihkim manná nélkülem* megy a templomba. — *pājām wačči'*; *tállōm ies wačči'* hadd menjek! menjenek (hadd menjenek ketten)! — *alie' taħkā wačče'*! *farlige káinā taħkā* ne menj oda! veszedelmes út van arra (oda). — *nurtse* (v. *nüörtse* v. *nurtelⁿ*), *oqrjise*, *jallose*, *laulose waččam* éjszakra, délre, nyugatra, keletre megyek. — *nurtelte*, *lūelte*, *jellelte*, *ōrjelte tałowam* éjszakeről, keletről, nyugotról, délről jövök. — *monná kuhkelte tałowum*, *kaħkse wuálkam* messziről jövök, messze megyek. — *jirdi ehkedāsan mijje tušniā* holnap estére itt vagyunk.

monna tarejgm tamu fáilam; *monná miüttoma* ezt a hibát követtem el; hibáztam (vétkeztem). — *im monná leikāh kann nāitam* nem lehetek el leány nélkül (sv. *jag kan icke vara utan flickor*).

nū vī'te mānā'; *nū vīteta mānā aččen reakātamma* öt gyermekem van; az ötödik gyermek minap született. — *tāte pāhče*, *ann rōps čuhpo*, *uhčo* ez a fiú, a kinek vörös sapkája van, kicsiny.

pū^učēn oajjā čappies a rénszarvas feje szép. — *pū^učēⁱ* (v. *pū^učēn*) *lies šmāvo miāsie'* a rénszarvasoknak kicsiny borjaik vannak. — *tihte miāsie' jiroksa altane* (*pū^učēne*) ez a borju réntehénné (rénszarvassá) változik. — *miāsie' jarraks' štuorra pū^učēne* a borjak nagy rénszarvasokká változnak. — *miesie ih alta raukā'*; *sarova ih ruónča eās tah rauk'* a borju és a réntehén rőfögnek; a rénbika és a rénökör azok nem rőfögnek. — *tušnie jēnā pū^učē'* amott sok rénszarvas van. — *pū^učē' puotea'* a szarvasok jönnek. — *waččete*, *puhčete*; *waččebe*, *puhčebe* menjetek fejni; menjünk fejni! — *puoča ałowas čarraka kattastuowum*; *tlje čāina lihka kannā fihk' puotih* a rén nagyon megvadult; hát bizony közelébe sem jöhettünk. — *tan piejjen pū^učē' para cuómpi-čuómpi* (v. *tuohki-tuohki*) *puotie'* ma a rénszarvasok csak csapatonkint jönnek [haza]. — *monna wuéinam*, *akta pū^učē poatā hajékanen*; *pū^učē varrā lantn mietie*; *monna šterom* látom, egy rén szaladva (rohanva) jön; a rén a földön (föld mentében) szalad; megfogom. — *tihte puotin pūčēt* rén nélkül jött. — *iččem manná jēnepm wuínie' kannā ān vīt*; *jēnemus pāčema* nem láttam többet mint ötöt; a legtöbb hátra (el) maradt. — *pū^učē* (*pū^učē'*, *kuékte pū^učē'*), *lea* v. *leagala* (*liäh*, *lies*) *paqrqatallama*

(v. *porratallama* v. *kakčatallama*) a rén (rének, két rén) megharaptatott [t. i. a farkastól].

kuoļpa (*kuoļpa*) *pānie' fihkemen* a kölyökkutya fogat kap. — *wille jūra poatā vuēstie ih tihte ipmāriks voinije* egy vadállat jött (tkp. jön) szembe és félelmesnek (borzasztónak, veszedelmesnek) látszott. — *vuōrnese puitē mijjen autelište ih mijje pāhkanimie* (v. *pāterimie*) farkas jött elénk és mi elszöktünk (elmenekültünk).

mannasīniä tatnä kihc' mért kérdezed? — émmom kultel' hiszen én hallhatom (hallgathatom). — *tihte mü stō^öremus kihc'ije-niära* ő az én legnagyobb ellenségem.

kaunete! añnevošt tällie isten veletek (adieu).

B) Mesék.

1. *Kräuwq n ih söurn piera.*

Tah kalékepon kahpu varrih, koappače vitnije tann pijevuls koatan ih k'appače tessa vitnije, tlje tihte kakā einakan fihkih arrih kootšen. tlje čöčteaponk luowut säjjeran, ih tlje hajekajihčiejeaponk. tlje kräuwa lǟj škäqwahkappa ih söura murhkepa. kräuwa wuēlkā hajeken, söura pāčele. tlje söura slūwupa (v. *khloäkzäkappā*) *än kräuwa. söura wuđinā, satnä pāčā, tlje kuhkete kräuwose: «jēlpele, jēlpele, tū? rawwā par wilkoka!» — tlje kräuwa čöčtā ih kałakā wārjašejitn. tälliä tänniä kaskšn jū söura vitnije pijevuls kuotien sējisa ih täšnie leä tammtälā, ih kräuwa počas purriei nälne.*

A rénszarvasról és a juhról.

Ezek versenyt akartak futni, melyikök jut be a meleg házba és a melyikök oda bejut, az majd mindig a házban maradhat. Hát fölálltak egymás mellé, aztán elkezdtek futni. A rénszarvas gyorsabb volt, a juh pedig lassúbb. A rénszarvas megy rohanva, a juh hátramarad. Hát a juh okosabb, mint a rén. A juh látja, ő hátramarad, tehát oda kiált a rénszarvasnak: «öcsém, öcsém (tkp. unoka öcs, cousin), a te segged bizony fehér!» Ekkor a rénszarvas megáll, hogy majd megnézi. Hát ekközben a juh már bejutott a meleg házba és ott van mái napig, a rénszarvas pedig a kopasz dombokon.

2. *Pū^ué' wéllä šitte ma.*

Tájje viärtai pū^ué' lijén aļovas luomätij. tū^une jējjin luwoš' (v. luwoš'), ih waččē' parr^a pīra kuotie'. män tlj akte tispels puories mogra (mō^ora), mi säjjetä niäjiti pärn^uäi fraskam (v. kiämps, v. šmuhks) wuēini. pō^oče tije soksom kiärth (v. thöllh^o) kanna (v. kgnnā). tihte pō^ories mō^ora mealä tamm, tällä akti jējjen pirjes' poaltä. tlje tah subikket' tann čarrakā, oktie krēwie hajekelä koatšte (v. kuotie-pahkste). tähtie kiečstä pō^oé' aļovas wéllä šette ma, jih tahtie kiečstä n'äit' parnie' čiähtijin äingqan roöinöšit (v. tairih).

A rénszarvasok vadak lettek.

A hajdani (tkp. azon világoknak) rénszarvasok nagyon szelídek voltak. Egész éjjel szabadok voltak és ott járkáltak csak a sátrak körül. Hanem volt egy gonosz vén asszony, a ki a leányoknak, legényeknek frissességét akarja látni. A rénszarvas nem túri a rossz szagot. Ez a vénasszony tudja ezt, hát egy éjjel a [sátor füstnyilását fődő] vásznakat meggyújtja és ezek oly igen bűdösek voltak, hogy a rénnýáj elszalad a háztól (a sátordombról). Ettől fogva a rének nagyon vadak lettek és ettől fogva kellett a leányoknak, legényeknek [öket] folyvást őrizni.

3. *Tájje viärtečä sārnie jüpmäl n peira, kuktie jüpmäle pröuwota tum m tamm jüwöräm.*

Štuorra juhko-pealam waččä, tlje wuostak tiärewose waišiam. tlje tamm šwattä, kaļakā satnōm kuittih togrešt tamm štuorra jēanam. tällä tihte šwōruq, satnā kaļakā hannā tah raunije-kiäčie' kakē'. jüpmäle wuälkā kuhkebāsa tamm^a jeanā-pealam, tlje tierq-vose jälliem (v. hirkiem). tällä tamm šwattä, kaļakā satnōm kuitti' toarešt tamm štuorra jēanam. men tlje tihte jēss šwōruq, satnā kaļakā hannā tah u'če krāsiü' (v. krāsiü') škutti' kakčēit, kussiä kaļakā viht škākala-kiäčšn krokcit (v. kröchtsit v. čüökcäštīt). män tällä jüpmäle wuälkā wiälä kuhkiäbāsan; tällä tiärewosa krāowum jēss. tälliä tamm jēss šwattä kaļakā satnōm kuitti' toarešt tamm štuorra jēanam. tälliä tihte maččelostu: «krepe' nunnahka tüön mü ročče!»

— *táll'ä huitskqj jupmäle cihkänä kräuwon roččen nälle ih kuók-tane kijätu steārata k'appaikējitie čogrvište. tļje kräuwo kālīä juhkon toarešt; män täll'ä majäteje, kałakā hannä čuösktallih. tļje hajēketä pājēse woułose tamm štuorra jeanam, kusseka jupmäle kahēelä tähtia kräuwon ruččen nülltie ih tann juhkose ih lauwa (v. šli'ččan šattā). tälliä kälä ejječe seämmā kattan, ej täll'ä toqjvotä kräuwošä: «ejäm tatnä tii ičät kiämps jelkiäi kuimie hajjekqj ihkämt-aimomt».*

tälliä viht lukōna kuhkiepāsan tamm juhka-pealam. tälliä tiārōvose piārnoḡ, täll'ä tamm jess šwattā (v. birreše), kałakā satnam kuđtti' tamm štuorra jēanān toarešt. tälliä piārnrä mačdelostoq: «štēr', štēr' tüöjštie mü kuhkies ałłiste!» — tļje huitskop jupmäle cihkänä piārnan roččen nälle ih kälä čappieslikkä toarešt tamm štuorra jēanam. Kussiä toarešt puēktete, tälliä jupmäle kājēta piārnoḡ ejjēse šmuhks wuejēkien autšte ej täll'ä toqjvotä, kałakā talviän korrosqm fikkih oqrri' täjjä ejjēse oqneks jelkiäi kuimie. tļje nuḡētie tamm^a piārnrä tammtälä oqrä taleviän korrosem pejjeln.

Hajdankori (tkp. azon világi) mese istenröl, hogyan próbálja meg isten emez-amaz állatot.

Egy nagy folyó parton megy, hát először előtalálja a jávorszarvast. Ezt kéri, vigye őt át azon a nagy folyón. Ekkor ez feleli, ő előbb (tkp. még) azokat a berkenyefe (sorbus) vegeket fogja leharapdálni. Az isten messzebb megy a folyó parton, hát előtalálja a lovat. Ekkor azt kéri, vigye őt azon nagy folyón keresztül. De ez szintén feleli, ő előbb sietni fog azokat a kis füveket harapdálni, míg ismét a rúd végében fog hajtadni (befogatni?). Hanem ekkor az isten még tovább megy: előtalálja a rénszarvast is. Azt szintén megkéri, vigye őt azon nagy folyón át. Hát ez beleegyezik (tkp. megigéri): «ülj föl jól a há'amra (tkp. fogózkodjál erősen a hátamba).» Ekkor az isten csakugyan föltül a rénszarvasnak hátára és mind a két kezével megfogózkodik mind a két szarvánál fogva. Ekkor a rénszarvas átgázol a folyón; hanem hát eszébe jut, hogy előbb ugrándozni fog. Szalad föl és le a nagy folyón, míg isten leesik a rénszarvas hátáról és bele a folyóba és vizes lesz (nedves lesz). Ezután maga [vissza] gázol ugyanazon

partra és megigéri a rénszarvasnak: «te azokkal a te gyors lábaid-
dal futhatsz mindörökre».

Ekkor ismét messzebb indul a folyó parton. Előtalálja a medvét és ezt is megkéri, vigye őt át a nagy folyón. A medve megigéri: «Kapaszkodjál, kapaszkodjál meg azokon a hosszú szőreimen!» Hát az isten csakugyan fölül a medvének a hátára és szépségesen átgázol a nagy folyón. Mikor átjut, az isten köszönetet mond a medvének gyors menéséért és ekkor igéri, [hogy] a tél keménységén át aludhatik majd azokkal a rövid lábaival. Hát így a medve máig napig (folyvást) aluszik a tél keménységén át.

4. *Alamā, k̄uutiē ih riävo.*

Akta alamā, mi pučlšn (v. wuēmišn) waččämienie, t̄lje k̄uutiäm kauna. tihte k̄uutiē taparānāma kirkiü-šwalks. t̄lje k̄uutiē šwattā tam alamam, kakka mihk satnaḡ v̄ieihkietit tāhtie šwalkšte, tālliü kakkā tann väartan maksuḡ fiški'. alamā hujitskop viäihkit k̄uutiäm luous. t̄lje k̄uutiü säjjetā (v. säjjetā) passkedät alamam. alamā hujikte: «ih kak' manḡḡm pū'wī'!» — k̄uutiē jeahtā: «tihte tann veartan maksuḡ». — ijje alamā jāhkieh k̄ännā. tālliü k̄uutiē jeahtā: «pō'tie', k̄alekien huliksattē', kossü nō'kotom tiärvus'en, miḡje kaḡakā w̄iḡonšt̄it, attā jēmoka tihte tann veartan maksuḡ». — tālliü hujitskapp̄ huliksattejeaponk, kussiü poaries jäälliem tiärvoseaponk. tālliü tamm kihčē' (kihčije'): «mä tihte tann veartan maksuḡ?» — tihte jeahtā: «mannā tann veartan pō'ries šlejetaka, k̄ātatam tann veartan maksū'm, ih tihte jēmaka». — ijje tālliü kanna tihte alamā jāhkiye'. alamā šeitā viäl̄ie kukiä-pāsan waččē', kussiü tiärvuseaponk aktum, miḡje satnan jeahtā. — «tällöm eän!» k̄uutiē jeahtā. tālliü waččepon viäliä uhče stühcem, t̄lje tiärvuseaponk pō'ries pieḡem. tam kihčijeaponk: «miḡje tihte tann veartan maksuḡ?» — pō'ries pieḡie jeahtā: «mannā aktā tann veartan pō'ries šlijjetaka; k̄ātatam tann veartan maksū'm, ih tihte lea jēmaka». — ijje tālliü kann alamā jāhkiye. alamā viäl̄ie kuhkebm säitä (v. säitä) waččē', kussiü tiärvuseaponk aktum, miḡje satnaḡḡ jeahtā. k̄uutiē jeahtā: «tällöm eän waččē'!» — t̄lje waččepon viäl̄ie kuhkiepāsan tamm pučltom, tālliü tiärvuseaponk riävum.

tamm kihčijeaponk: «mā tihte tann veartan maksuq?» — rievo kihčije: «kie tihte tann veartan maksu^m kalakā utiik?» — kuutie švōrua: «tuota alamā». — «mann autšte?» — kuutie jeahtā, satnum leä viehkietammā kirkie-šwalksta, tälliä manna toivohtum tann veartan maksu^m. — riävo semmata tann alamuse: «pō^otie', mannam hulēk' töreslahkan!» — alamā hulēkije, tälliä riävo kihčije: «mam mun'en wottā? tälliä kalakom tatnom viähketit jemihštie». — alamā toivohte iēse puóihkem. tälliä wäčēpon kuutien koqikā. riävo kuutiem kihčī: «mah lie alamā tann veartan maksu^m čeanādam? vējis' (vⁱs') mannum tann šwalkhen kojākā», satna šeitā wuōini'. tälliä huliksättiü' tahkā. tūⁿä kuulumus tann^a kirkii-šwalkhan peilese pootie'. tlje riävo kuhče kuutiem, kalakā prōwih čihthedät ih iēemse tibretüt s'ammā lejin para kuh aučen (autsen). kuutie hujitskap čihtedä ih taparna. tlje riävo kuhče, kakā čaraka rihči', satna wuōinā, mah heavā luowus rihčenit. kuutie hujitskap rähčā, män eččije hievie luowus rihčelät. tälliä riävo jeahtā tann alamose: «wäčēajen tälliä ih päjen kuutiem päčē' tann šwalks». tälliä hujitskap kuutie čiehtie jami' tannak s'ammā šwalks.

kussie rievo ih alamā walowuma pu^ulukse (pulukse), tälliä riävo kihčije alamam: «takka kalakam ejjiče tamm puikkam walti', häll vie kak' tatna puēkti'?» — alamā jeahtā: iče kak' walti'. — kustom tälliä kakkom walti'?» — alamā jeahtā, satna son pučikem fuaraša tann uhče juhkon soaf^ese, tälliä tästii fihki' jirotn (jiretn) iče walti'. — nüppien piejjen tälliä riävo wuđkse tamm soafam, tälliä hujitskop puóihkem kaunā. tälliä puóihkse jeahtā: «tū huspontā tajōvoti, kalakam monna tatnom fihki'». — «ja, armii tihte leä toivahtoma, tälliä čiaht' fihki' walti'; män päj' hannā manna uhče konšt' tarejam». — riävo thühčije, lustu wuđjini', kuktems konšt' tälliä puóihke toroji. puóihke l'akkste (čöčste) kuóktien jilkien nulle ih jäštstä wgrakse riäwum jāmas. riävo pillhje, wuđlakā par hajeken, kuktie par heavā, kussie fahkse poatā. tlje jeahtā: «hearawon kuūt, helle lejowušn piäselijjim». — tlje riävo jeahtā viht: «imm^a kalak' wiäliä päj' puēihk' konšt' tarajh, förän waltam; tlje puēihk' sonn oajjam müq lēttijē'».

tlje riävo viht nüppien piejjen f^učije, kukkā mealā, kalakā tamm

alamam tiärvoset. tälliä hujitskop tiärvosä, tlje jeahtä tann alamose :
 tihte puóihke (v. puíhke), mam tātne tälliji' mü koajakä, tihte wq-
 rakä mü oajjam létitje'. ečči lijim pähkänqmmq, tel'e lē'm oajjam
 tassoma». — alamä jeahtä: i'm monnä nan rāriem utnie'. riävo
 jeahtä: «čüiht' j'äčebm tälli'». — alamä jeahtä', ijje sü nan jeača eän
 šnarakan-ankan'. — «ja, kuštem kalakam tlje täitie kauni'?» —
 «tähtüä s'amna soafšte». — tlje viht riävo wuđlkä ih theankäti:
 «imm^u kalak' šnarakan ankanätie päji' konšt tareji', förän waltam». —
 äretn tälliä viht riävo wuókša tamm soafam ih šnarakan anka-
 nätie kaunä täsniä. tlje jeahtä täitie snarakan ankanätie: «tijjen
 hošpontä tojawahtomä, kalakam monna tijjem fiški'». — «ja, armie
 tihte toivahtamä, tlje čüiht' fiški' waltí', män päj^e hannä mijjim
 ahčiče jüöjökíh förän waltä'». — tlje riävo tühčije lustq (lusto)
 ku^uluí', kuktenslikke tah šnarakan ankan' jüökiä'. tälliä šnarakan
 ankan' alekst' röli' tann waštieslikkä, ukte riävq pällije ih wuđlakä.
 kussie kakhse poatä, tlje jeahtä: «imm^u kak' minniä tahtie kiečste
 päji' snarakan ankanätie jüöjoki', förän waltam. tah čäinü mannom
 paltü'».

nuppien piejjen tällä viht lukñona, kuppäne ärvete, kalakä
 tiärvosit tamm alamäm, mä satnum tērije. tälliä hujitskap tiärowosa.
 tljä riävo jeahtä: «tatnä mannom i'ärema aloväs čarraka; skéhk'
 tuh šnarakan ankanätie mü koajakä, mah juókie' (v. jüöjokie') tann
 waštieslikkä, uktie čäinü mannom pällitje'». alamä jeahtä: «im
 monna nan rāriem utnie'». — riävo jeahtä: «monnä leäm (satnä
 leä) wuäinama tü kāsñ ankan', muñien (sutñen, sutñen) täitie
 wottie' (kakä wottí')». — alamä tojovote, atte kalakä fiški'; täitie
 kalakä kauni luäppala-peälešn, mä orjalšnie tamm mu kōotiäm.
 äretn tällä riävo wuókša tamm luäppalom, tälliä hujitskap kaunä
 kāsñ ankan' luäppal (-peälešn. tällä jeahtä kāsñ ankanätie: «tējjen
 hošpontä tējjim tojivahtamä munn'en, kalakam fiški' tijim waltí'». —
 «armiä tihte tojawahtoma, tälliä čüiht' fiški' waltí'; män päj^e
 hannä méjjem pēssētejjetñ förän waltä'». — riävo thühčije (thuh-
 čije), atte čäppie šittije, päjä kāsñ ankanätie luäppalasan wuälekí'.
 tah wuäjet' lnčppališnie, eäh po.štätä kann kattän pōoti'. riävo mäje
 čor'ovo, kāsñ ankan' para kuh eäh külqh kannä (v. para kuh i'be

kūloma). *riävo wuärtä koļomq piejje, kuluma jējje, miñnemust wiš-teawq, tlje wuälkā wuāman, kūasn nealan korjējij. tihtā aļamā, mam riävo viähkietammā jāmiemistie (jēmiķestie), wuāinājammā, attā kalakā riärum tiärowusit, tälliä skattā, kūasse keacā (v. űöp-čije). tann kūasn nealan tamm^a riävo kärjiji ih tälliä supestallā: «emma kak' viäliä näkän aļamām warjälit jāmiemištie». — tlje aļamā tamm kauatā, tlje aļamā ļoi'tele ejjise uhče akšam woļose. akša kahča riavun seipien nalle, čuchpsta seip em āvq. riävo hajekelā ih jāhtā: «imma kak' viäliä nümetie supestallā' kūāsen noalešn; tälliä s'eipiem ijjičen tassajijim».*

Az ember, a kigyó és a róka.

Volt egy ember, a ki lombos erdőben (fenyőerdőben) ment és talál egy kigyót. Ez a kigyó odaszorúlt egy kőhasadékba. A kigyó kéri az embert, ugyan segítse őt ki ebből a hasadékból, akkor megkapja majd e világnak jutalmát. Az ember csakugyan ki (tkp. szabaddá) segíti a kigyót. Ekkor a kigyó meg akarja szúrni. Az ember fölkiált: «ne ölj meg engemet!» — A kigyó mondja: «Ez e világnak jutalma». — Nem hiszi az ember. Hát a kigyó mondja: «jőjj, menjünk el együtt, a míg előtalálunk valakit, a ki bizonyítani fogja, hogy a halál e világnak jutalma». — Hát csakugyan mentek együtt, a míg egy vén lovat találtak. Ekkor ezt kérdezik: «Mi e világnak jutalma?» — Ez mondja: «Én e világnak öreg rabszolgája vagyok, kivánom a világnak jutalmát, és ez a halál». — Most sem hitte az ember. Az ember még tovább akar menni, míg valakit előtalálnak, a ki igazat mond. — «Menjünk!» mondja a kigyó. Hát mennek még egy kis darabig és előtalálnak egy vén kutyát. Ezt kérdezik: «mi a világnak jutalma?» — A vén kutya mondja: «Én e világnak egy régi rabszolgája vagyok, kivánom e világ jutalmát és ez a halál». — Most sem hisz az ember. Az ember még tovább akar menni, míg valakit előtalálnak, a ki igazat mond. A kigyó mondja: «hát menjünk!» Mennek még tovább az erdőben, és előtalálnak egy rókát. Ezt kérdezik: «Mi e világnak a jutalma?» — A róka kérdezte: «ki az, a ki e világnak jutalmát fogja kapni?» — A kigyó feleli: «az az ember». — «Miért?» A kigyó mondja: őt kisegítette a kőhasadékból, hát én igérem [neki] e világnak fizetését. — A róka sugja az embernek: «jőjj,

kövess engemet félre». — Az ember követte, hát kérdezte a róka: «mit adsz nekem? akkor én meg foglak segíteni a haláltól». — Az ember odaigéri a bakkecskéjét. Ekkor odamennek a kigyóhoz. A róka kérdezi a kigyót: «vajjon megérdemelte-e az ember e világnak jutalmát? Mutasd meg nekem azt a hasadékot (tkp. mutass engemet azon hasadékhöz)», ő látni akarja. Ekkor együtt indulnak oda. Mind a hárman a kőhasadék mellé jönnek. Ekkor a róka megparancsolja a kigyónak, próbáljon beleszorulni és ugyanolyan módon erősítse magát bele, (csak) mint az elébb. A kigyó csakugyan beleszoronkodik és odaszorúl. Ekkor a róka parancsolja, hogy erősen igyekezzék [kiszabadulni], ő majd meglátja, vajjon ki bírja-e magát onna szabadítani. A kigyó csakugyan erőlködik, de nem bírta magát kiszabadítani. Ekkor a róka azt mondja az embernek: «menjünk most és hagyjuk a kigyót a hasadékban (maradni). Hát csakugyan meg kellett a kigyónak ugyanabban a hasadékban halnia.

Mikor a róka és az ember egy darabra előrementek, hát kérdezi a róka az embert: «vajjon magam fogom-e azt a bakkecskét elvenni, vagy talán te fogod elhozni?» Az ember azt mondja: «magad fogod elvenni». — «Hol (tkp. honnan) fogom elvenni?» — Az ember azt mondja, hogy a bakkecskét elviszi (odaszállítja) a kis patak rétjére, ott holnap magad elveheted. — Másnap a róka megnézi azt a rétet, hát csakugyan megtalálja a bakkecskét. Azt mondja a bakkecskének: «a gazdád ígérte, [hogy] meg foglak kapni». — «Igen, ha ez megígérte, hát kell, hogy elvehess engemet; hanem engedd előbb, hogy én kis kunsztokat csináljak. A rókának mulatságosnak tetszett látni, milyen kunsztokat csinált a bakkecske. A bakkecske fölugrik (föláll) a két lábára s majdnem agyonszúrta (öklelte) a rókát. A róka megijedt. Megy futva, a mint csak bír, a míg messzire nem ér. Ekkor azt mondja: «mégis jó, hogy életben szabadultam meg». — Aztán megint mondja a róka: «nem hagyom többet a bakkecskét kunsztokat csinálni, míg el [nem] veszem. Hát biz a bakkecske majdnem ketté hasította a fejemet».

A róka másnap megint elment, a hol tudta, hogy az embert találni fogja. Hát csakugyan előtalálta s azt mondja az embernek: «az a bakkecske, melyet te hozzám küldtél, az majdnem a fejemet hasította ketté. Ha meg nem szöktem volna, elvesztettem volna a fejemet». — Azt mondja az ember: «nem tehetek róla (tkp. nincs

nekem semmi tanácsom)». — A róka mondja: «mást kell küldened». — Mondja az ember, nincs neki semmi egyebe, mint malacjai. — «Igen, hol fogom azokat megtalálni?» — «Ugyanazon a réten». Ekkor a róka ismét elmegy és gondolja: «nem engedek a malaczoknak kunsztokat csinálni, míg el nem veszem». — Reggel tehát ismét megnézi a róka a rétet és a malaczokat ott találja. Azt mondja a malaczoknak: «a ti gazdátok megígérte, [hogy] titeket megkaplak». — «Igen, ha ő megígérte, hát kell, hogy elvehess, hanem hagyj előbb egy kicsit bennünket dalolni, mielőtt elveszesz». — Hát a rókának mulatságosnak tetszett hallani, hogyan dalolnak a malaczok. Ekkor a malaczok olyan csunyán kezdtek visítani, hogy a róka megijedt és elment. Mikor messzire jön, hát azt mondja: «semmikép sem fogom ezentúl megengedni a malaczoknak, hogy danoljanak, mielőtt el [nem] veszem. Ezek ugyancsak megijesztettek engemet». — Másnap ismét elindult, a hol gondolja, hogy az embert találni fogja, a ki őt megcsalta. Hát csakugyan előtalálja. Mondja a róka: «te engemet igen nagyon megcsaltál; elküldöd nekem a malaczokat, a melyek oly csunyán daloltak, hogy engemet ugyancsak megijesztettek». — Az ember mondja: «nem tehetek róla (tkp. nincs nekem semmi tanácsom)». — A róka mondja: «láttam (látta) a te libádat (tkp. lúdnak fiait); ezeket add nekem (neki)». Az ember igéri, hogy meg fogja azokat kapni, meg fogja találni a kis tó mellett, a mely délre van az én házamtól. Reggel tehát a róka megnézi a kis tavat; hát csakugyan megtalálja a libákat a tó mellett. Ekkor azt mondja a libáknak: «a ti gazdátok benneteket nekem ígért, hogy majd titeket elvihetlek». — «Ha ő megígérte, akkor kell, hogy elvihess (tkp. kell kapnod vinni), hanem hagyj előbb bennünket megmosdani, mielőtt elveszesz». — A róka gondolja, hogy ez szép lesz. Hagyja a libákat a tóba menni, ezek úszkálnak a tóban és nem jönnek vissza a partra. A róka ugyan hívja, a libák csak mintha nem is hallanák. A róka vár három nap, három éjjel, végre megunja és elmegy az erdőbe; egy fenyő alá feküdt. Az az ember, a kit a róka a haláltól (a meghalástól) megsegített, meglátta, hogy a rókával találkozni fog; hát siet, fölmászik egy fenyőre. A fenyő alatt a róka feküdt és mondja: «nem fogok többé egy embert sem megóttalmazni a meghalástól (megsegíteni a haláltól)». — Hallja ezt az ember és az ember leereszti a maga kis fejszjét. A fejsze a róka farkára esik,

levágja a farkot. A róka elfut és mondja: «nem fogok többé így beszélni a fenyő alatt, most elvesztettem a farkomat.

5. Asska (pissije māno).

Aktn aikien alamuc' jühtiämienie asska-tiäpien. tije pissije māno écciji kírrt' kannā, tije poatā lihka. tije alamuc' pillejijjin urrijijjin aktu lahkan. müet' talloom piäje', müet' teäkak' čüöhpije', müet' tüörk' toajā'. tije asska čihkenā küäsen kiärahāsa. tije alamuc' wuejnije', poatā tann lihka, tije keäkts ɣohküdihci'. tije asska wuä-jenā tüitie, tije fuér'kete ih éccije kiäkiepāsan poatie' kanna. men tije keäkts, mah akšam šlīpiä' (v. šlīpiä'). tije asska tüitie wuäinije tije moqrätuowā, tahkā lukñona, kałakā tüitie waltih. tije akšā-šlī-pije čuohpste asskom kauotā, tije tüitie kiečstü asska nqhkā ih ai šattā.

A hold (sütő hold).

Egyszer emberek költözködtek holdfényben. Hát a sütő hold nem akarta túrni és közel jön. Ekkor az emberek megijedtek, megálltak egy helyen. Nehányan tüzet raktak, néhányan sátorgerendákat vágtak, néhányan galyakat tördeltek. Ekkor a hold fölül egy fenyőfának a csúcsára. Az emberek látták, [hogya] nagyon közel jön, hát ketten összebújtak. A hold látja ezeket, nevet és nem jött közelébb. Hanem voltak ketten, a kik fejszét köszörültek. Meglátta ezeket a hold s megharagszik, oda indul, hogy majd ezeket elviszi. Ekkor a fejsze köszörülő ketté vágja a holdat és ettől fogva fogy és nő ismét a hold.

6. Poñtn mānā'.

Akta poñte jēn mānā' atnā. tije jahteje ih lähpā lihkiäm täistüise mānistü kōte-jarakan. moarā-kāriäm ai lähpā, maištiä mānā' kalekies suhpodit. keähē', tah aššaloms' atnā, kakkies mānā' siékti' (čuhktüowih). kołoma wuähkā häjepqna, föaran wuäksē. poatā kōte-jarakan, kałakā walti' tamm^a ičše kāriäm. oššota jü mānā' čuhktasn jāmāma. poqtā tahkā, tälliä mānā' jielēmienie. tälliä untärtä, kuktie tah lēä', jeallomā tann kuhkiem. mānā' fuelatama, mu^orr-je' mātätqma. vearatln ähčüä jieliahtamma ijjičše sqknenä. tälliä

poŋtā tamm wuāinā, tāllīä ošōtā, attā satnan stuorra vāaraltn āhčičiä lea piéjjen nuolešn. tāllīü téjjebie tah ijjičse mānā' poqstete ih tah jūäljin, stuora šettijin ih jupele soknejiji täitie hervän hälsam.

6. Egy gazdának gyermekei.

Egy embernek sok gyermeke volt. Hát költözik és (ezekből a) gyermekeiből a felét ott hagyja a sátor helyén. Csontedényt hágy, a melyből (tkp. melyekből) a gyermekek rágsáljanak. Ime, azt gondolja (tkp. azokat a gondolatokat bírja), [hogy] a gyermekek majd éhen halnak. Három hétig oda van, míg utána néz. Oda jön a sátorhelyre, hogy majd elveszi az edényét. Azt hiszi, gyermekei már éhen haltak (tkp. meghaltak éhségben). Odajön, hát a gyermekek élnek. Ekkor csudálkozik, hogyan éltek meg ezek oly sokáig. A gyermekek ide-oda járkáltak, bogyókat ettek. Az égnek atyja táplálta (hagyta élni) őket áldásával. Látja ezt a gazda, hát elhiszi, hogy csakugyan van a nagy világnak atyja a nap alatt. Ekkor visszavette gyermekeit és ezek éltek, nagyok lettek és isten jó egészséggel áldotta meg őket (tkp. áldott azoknak pompás egészséget).

7. Kļõäkzka neitā.

Aktn aikien akta kallā, mijje éjječse tahtarom kałakā prūrih. tāllü nammahta éjjičse wēällokštie tū^{na} kaik, mam eäh poqštata (v. poqstln) piästīü'. veántā, eäh kakkies toarešt vujūmiä-kļahčam puāktet (eäh nügra' puākt' kgnā toarešt v.-k.). tāllü tihte näitā kļuākzākappā eän lāwepā. näitā rārešte, kalekebun hannā karr^{telijit}; tāllü hujitskq̄p tairečöpq̄nk tännü veasā wārešn. kossīä lea pōnk karr^{talama} tū^{na} kaik, tāllü wuilktepq̄nk toarešt tamm kļahčā-wuūmiäm tū^{ne} kajak willokum.

tļje kallaskoppq̄ pļõskse ih sō^{wadatta}: «kuktiä tāllü ijje hannā méjji kgn poqštata pōotie'? kōktiä leä tāllüä kuh jéleket? éjje kak' hüvi' poqštata pračoušti' (v. réhčilit)? tāllü öpq̄rā kļuākzākappā werra' (v. werr^{he}), okte ijje kq̄k' wellokq̄ mü héävi' pir^{hki}' (v. p^{er}ki' v. lāhpiliet). méalama tamma kallie l'äm éjječen willokum tū^{na} tällemā». — kēähē', äčičiä lijjok māje mānite ont' kannā.

Az okos leány.

Volt egyszer egy ember, a ki a leányát férjhez akarta adni. Hát vad rénjeiből nászajándékul odaadta mindazt, a mit nem eresztenek vissza. Gondolja, nem fogják az erdei [mély] völgyön keresztül juttatni. Hát a leány okosabb, mint a vőlegény. A leány tanácsolja, hogy elébb kötözzék meg (t. i. a rénszarvasokat); aztán csakugyan legeltették őket azon a vadas hegyen (t. i. a hol a vad rénszarvasok tartozkodtak). Mikor mindet megkötözték, ekkor keresztülhajtottak a völgyes erdőn minden vad rént.

Az ember csudálkozik és mondja magában: «hogyan van az, hogy most még egy sem jött vissza, mintha lábatlanok volnának? [a vadrén állomány] nem bírna vissza jönni? [gúnyosan mondja:] Sokkal okosabb kópék, hogy ne bírnák vad rénjeimet hátrahagyni. Tudtam azt, hogy nem ajándékoztam oda minden vadrénemet (v. egész vadrénállományomat). — Ime mégsem szívesen adta oda a gyermekeknek.

8. *Aktn poútn pīra.*

Stuorra krēwīem atnā. ʃaktara par tairiemienie. stālan ālekie poqtie jīh tam krēwīem waltī (v. waltije v. waltijejji) ih tairije neitām. tļje poúte hohčela, attā ʃaktera kuhkiem hajepāna, tāll'ā rājā nō'romus alekiem, kakā lukñonit hohčī': jū sonn štālā wuēlktī. tāllīā nō'romus ālekie lukñāna, stālan kuotiem seākčā, tāll'ā wuēinā krēwīām luobahkšn; tļje seākčā čāčīü-kaltīn peālešn, tļje wuēinā oappopq poqtā čāčien mietie, tļje jājjetā oappopon wote, tāllīā oappopq wuēinije, attā wiđllopq, tļje jeahtā, kakā kuēihtitit, ullus štālā wuēinīh. mān tļje sorrna oappapāsan, satnā kuhkiām hohčemq, annān kaunā, satna čārrāka čuhkteče. tāll'ā oappopq hōqtan wuēlčēkā ih kałakā kruotom koqjwīh (koqjwīh). štālā wuēštīmene vējārn peārākā', tļje neitā kojovā peārākā' kārān ih tļje kałakā liūmum nūōrīh; tāll'ā eāñkqñ piđštele koun-arnan. tļje jeahtā štālose, satna čēūhtā kaltejāsan ih tah peārākā' škū'lih. kaltejāsan poqtā wiđllopun koqikā, tļje koāsstā wiđllopm tāistie vējārn pearakīste ih tāll'ā rājā wiđllopm hāimota, kałakā tāi nūppiāi kuhktien wiđlloi mietie ih prōuwuj (prōuwīh) stālam āmieļuešī'.

tälliä huitskapp lukñona häimota sārnenä, atta štālā wuélk-tama krēwiew ih ogppopm. tälliä pōnte rājā tūⁿā ičse kułomq ałekiä ih tällü bihkomta, kuktie kalēkies tuoimiätit: akta kałakā poqššā-raikiem kuđihtü, nüppie kałakā oksom kuđihtü, koqlāmata kałakā šnurraq' tołovoit ih jājjekā kalēkies taħkā puotü, alies štālā' wuēptest', kalēkies kuđihtü, kussiä lies ogrājättemq.

tälliä pōntn kołoma alekie' lokñon' štālan' koqika, kalēkies krēwiew poqštata waltü. tļje akta poqšša nalmesn kuđihtie, nüppie oksn, kołomata luobahkšn šnorra' tołvota. tļje štālā koūlā: «mainie taħ šnurra' liés štūpōmaminiē?» tļje seihdie ičse pogrāsems^e ałekiem, kakā čüöčēlit, ołokse wārjašit, mainie taħ šnurraq' pqhā' lies štiep-mami^en^e. tälliä tihte kihčie: «kōkkā kałakam poqškietit?» — «čžām poqšket' oks-raikiem». tļje hojēt (hujit) poqšketie oks-raikiem. tļje pōntn pogrāsems ałekie lije oksom kuđihtemi^en^e. tļje tihte toqšteta, štālan ałekiem piāsste (v. piāseste). tļje štālā kauatā, atte šnurra' lies hanna štiep-mamieniē. «maitie tihte pajaktaijja lea tarejamieniē? ije hiäviä' taħ kannā šnurra' viätelijit!» — tälliä rājā kaskqlums ałekiem kałakā ołokse poqškietit ih viätelijit taħ šnurruh (v. taitie šnurruite). tällä tihte kihčie: «kukkā kałakam poqškietit?» — «čžem poqšket' kaska-kuotien paktā». — tļje pōntn kaskqlums ałekie ai puēktietammā kaska-koqtā. tällä tihta tamma jēs toqštata ih piūštā jih ai lukñona, šnurra' tołvota. tällü viht štālā jūhtā: «maitie tuh kuēkte pajaktaijja tarejamieniē? eäh hiäviä' taħ kannā šnurruite viätelijit!» — tällü rājā nüōramus ałekiem ai puqškietit ołokse ih viätelijit taħ šnurra'. tällü tihte jis kihčie: «kukkā kałakam tällü poqškietit?» — «čžem poqšket' poqššā-raikiem». — tļje pōntn nō^oremus ałekie lije takkā jēs kuđihtemieniē (v. -mine), tälliä tihte tamm jēs piāstä. tällü viht štālā hołousattā, maitie taħ sū kołomq ałekie' tarejamieniē. «eäh pajaktaijja' hiäviä' taħ kqn šnurraq' viätelijit! čidāhtam monni jejjēčē čüöčēlit, wārjašit, maitie lies tarejamieniē». män tļje hanna supcstallā: «kukka kałakam tälliä poqškietit? emmom poqšket' poqššā-raikiem». tällü pōntn nō^oremus ałekie takkā jēs kuđihtemieniē, tällü tihte štālam jēs piāsiästije. tällü krēwiew ijjiečse wāltiejjijn poqštata jih ogppopm ai meatan.

Egy gazdáról.

Nagy rénszarvas nyája van. Csak a leány őrizi (van őrizőben). Az őriásnak a fia jön s elveszi a nyáját és a legeltető leányt. Ekkor a gazda aggódik, hogy a leány sokáig oda marad, s elküldi legfiatalabb fiát, menjen el keresni; már valószínűleg az őriás ragadta (vitte, vezette) el. Ekkor a legfiatalabb fiú elindul, megvigyázza (szemmel tartja) az őriás házát, hát látja a rénnnyáját a réndombon*); aztán leleskedik a vízforrás mellett; hát látja, huga jön vizért. Ekkor mutatkozott (megjelent) a huga előtt, s látta huga, hogy ez a bátyja s mondja, vigyázzon (óvakodjék), hogy az őriás meg ne lássa. Hanem [a legény] azt mondja a hugának, sokáig kereste, míg megtalálta, ő nagyon éhes. Ekkor a huga haza megy, hogy majd a fazékból kimer [valamit] (tkp. a fazekat meri). Az őriás [épen] vadhúst főzött, hát a leány kimeri a húst egy edénybe, hogy majd a levest leszűri. Ekkor véletlenül (készarva?) a tűzhelyre (tkp. hamutűzhelyre) ereszti (ejti) [a húst]. Hát azt mondja az őriásnak, neki a forráshoz kell mennie és a húst (tkp. húsokat) a hamutól megtisztítani. A forráshoz jön a testvérjéhez, a bátyját megvendégeli a vadhúsból s aztán hazaküldi testvérjét menjen el a másik két bátyjáért és kísértsék meg az őriást agyonütni.

Csakugyan haza indul, megmondani, hogy az őriás vitte (hajtott) el a rénnnyáját és hugukat. Hát a gazda elküldi mind a három fiút és oktatja őket, hogyan cselekedjenek. Az egyik a sátor hátsó részének a (*poqšša*-nak) nyílását tartsa szemmel, a másik az ajtót vigyázza, a harmadik, a másodéves rénbikaborjüket hajszolja és éjjel jöjjenek oda, hogy az őriás észre ne vegye és vigyázzák meg mikor elaludtak.

A gazda három fia elindult az őriáshoz, hogy a rénnnyáját visszavegyék. Hát az egyik a *poqššua* szájánál leleskedik, a másik az ajtóban, a harmadik a réndombon a másodéves rénbikabornyukat kergeti (zavarja). Az őriás meghallja: «miért zajongnak (nyugtalanokodnak) a borjuk?» Hát megparancsolta a legidősebb fiának, keljen föl, nézzen ki: miért nyugtalanokodnak (zajongnak) azok a rossz borjuk. Ekkor kérdezte: «merre lépjek ki?» — «Kiléphetsz az ajtónyíláson.» Hát csakugyan kilépett az ajtónyíláson. Ezalatt (tkp. ekkor,

*) Bekerített hely, hová a rénszarvasokat fejés vagy folszerszámolás végett be szokták terelni.

hát) a gazdának legidősebb fia szemmel tartotta az ajtót. Ez fogadja, az óriás fiát megöli. Az óriás hallja, hogy a rénborjuk még nyugtalankodnak. «Mit csinál az a szaros? ném bírja a borjukat sem megkötozni!» — Aztán megparansolja a középső fiúnak, hogy menjen ki és kösse meg a borjukat. Ez [is] kérdezte: «merre menjek (lépjek) ki?» «Kiléphetsz a középső sátron (t. i. a sátor középső részén levő nyíláson) keresztül.» [Ezalatt] a gazdának a középső fia szintén elérte a középső sátrat (középső nyilást). Ez is fogadja azt és megöli s szintén elindul, a borjukat hajszolja. Ekkor ismét mondja az óriás: »mit csinál az a két szaros? nem bírják a borjukat sem megkötozni!» — Hát megparansolja a legifjabb fiúnak, hogy szintén menjen ki és kösse meg a borjukat. Ez is kérdezi «merre lépjek hát ki?» «Kiléphetsz a *poqšša*-nyíláson.» Hát a gazdának legifjabb fia szintén ott leskelődött és ezt is megölte. Ekkor az óriás megjed (aggódik, töprenkedik), mit csinál a három fia. «Nem bírják a szarosok a borjukat sem megkötozni. Nekem magamnak kell fölkelnem, néznem, mit csinálnak. Hanem hát még beszélgetett [magában]: «merre lépjek ki most? Kiléphetek a *poqšša* nyíláson.» Ekkor a gazdának legfiatalabb fia még ott vigyázott, és az óriást is megölte. Aztán visszavették a nyájukat és hugukat is vele (együtt).

9. *Askfėjjesä ih poántan pejjera.*

Askfėjjesä mealä, atte rujukka (v. räjjekä) poántä tann piäjjen kalakä poqtä' wueji' tann käinan paktä, tälliä Askfėjjesä čāñä süghkan (v. wuässon) sejjesa eh tällä leä hojjemienie, satnom sijjetie' kanakana kröñih ih i' lie' sū' tüptema oqjjä kannä. poántä tamm koqulje, tälliä tühte mačdeļustug sū' tällä oqjjä tanna sejjenie. Askfėjjesä jeáhtä: «vijjim; tällä tatnä čāñ' tann wuässn sejjesä». tälliä hujtskqo poántä čāñä tann wuässn sejjesä, tälliä Askfėjjesä karrašta wuässom kurräviñanie ih tälliä lektie tamm poántam tann wuässn sejjesä. čičhta škóqrrie wuässa tihte jēs, tälliä poántä mossksšistiäji tann wuässn sejjesä, tällä Askfėjjesä waltiäji tann poántan jidliäm ih lassiem eh tällä lukñona ejjěcsä hosspoqntan koqjakä. tihte jēs kihčije: «kuštie tatnä tomm jēñum rejjekam kaunqmq?» Askfėjjesä švōrua: «ō, mannä jaurien pqtñešte». husspoqntapq kihčije: «takka

viäliä ai täppenä?» — *jēno viäliü kounesije tühtiä tähtiä slājište*.
husspoqntā kihčije: «*kuktemslikkä tatnä tahkā puēktietih?*» Ask-
fijesü švōruq, satnä čāñajij strōjji-siāhkann šējjesa ih tälliü kohčaji
aktom, kaļakā satnom lučjjetī' (v. luójitī') tan jēña-prüitnijen šējjesä;
tälliü satnä wuōjaji (v. wogjaji) jaurien patnan. «ih stuorra akšam
utnivejējijim ai tann^a ejjičen siđhkan šēsniü. jaurien pqtnestä kauni-
jijjim tū^ana taitie, majitie atnam». — *poantā kihčije*: «*noq tle*
(= tälliü) jidliem ai täppelte kaunējih?» — *Askfējesa švōruq*: «*jā,*
jidnūp jidlie' lījijim ai täppene, män iččēm mqnnä waltie' kannä
mājra (v. jēnūpm), än behōvujim». — *poantā kihčijä*: «*koqtem*
tälliü päjjese puāktietī'?» — *Asskfējjesa švōrua, satnä vuojājājji kus-*
siä kattan. poqntq kihčije: «*kuktem tälliü jidñan nälliü jess puāk-*
tietī'?» — «*mannä täiniä ijjičen akšenü plūčhkijijim (v. raikemdim)*
jidñum.»

tälliü poantā jidhtā, satna kalaka ai tahka. poantā lukñona
štuorra strōjji-siāhkanne ih jauran raikiem čūčhpā ih tälliü švattā
aktem, mie (v. meä) kakā satnum lučjjetī' tann pratnan. tije poantā
wōajajij ih eččiji viäliü päjjese poatie. Askfējjesa ejječe poantana
šuttijējji.

Asskfējjesáról és a gazdáról.

Askfejjesa tudja, hogy gazdag ember fog azon a napon ko-
 csin (tkp. hajtva) jönni az úton. Hát Askfejjesa bebujik egy zsákba
 és jajgatott, hogy őt királynak akarják koronázni s neki nincs
 olyan feje. Az ember hallotta ezt, és fogadkozik (igéri, beleegye-
 zik), hogy ő neki van feje e helyre. Askfejjesa mondja: «meglehet;
 hát bujj bele ebbe a zsákba.» Az ember csakugyan belebujik a
 zsákba, Askfejjesa pedig beköti a zsákot egy zsinorral és aztán ott
 hagyta az embert a zsákban. Vastag bórzsák volt ez pedig, hát az
 ember megfulladt a zsákban. Ekkor Askfejjesa elvette ennek az
 embernek a lovát és terhét (szállítmányát, rakományát) és aztán
 elindult a maga gazdájához. Ez pedig kérdezte: «hol (tkp. honnan)
 találtad te azt a sok gazdagságot?» Askfejjesa feleli: «oh én a tő
 fenekén (tkp. fenekéből).» A gazda kérdezte: «vajjon van-e még
 ott?» — «Sok mindenféle találkozik még (tkp. találtatik abból-
 ebből a nemből).» A gazda kérdezte: «mi módon jutottál te oda?»

Askfejjesa feleli: ő egy szalmazsákba bujt bele és aztán megparancsolta valakinek, hogy ereszsze a jeges kútba; aztán lemerült a tónak a fenekére. «És nagy fejszém is volt a zsákomban. A tó fenekén találtam mindezt, a mim van.» — A gazda kérdezte: «no, hát a lovat is ott találtad?» — Askfejjesa feleli: «igen, több ló is volt ott, de nem vettem többet, mint a mennyire szükségem volt.» — A gazda kérdezte: «hogyan kerültél föl?» — Askfejjesa feleli: a lóval egész a partig hajtott. A gazda kérdezte: «hogyan jutottál hát ismét a jégre?» — «Én avval az én fejszém-mel kivágtam (kilyukasztottam) a jéget.»

Ekkor a gazda mondja, ő is el fog oda [menni]. A gazda elindul egy nagy szalmazsákkal és a tóba léket vág és aztán megkér valakit, a ki őt a kutba fogja bocsátani (v. bocsássa). Hát a gazda lemerült és nem jött megint föl. Askfejjesa maga gazdájává lett.

10. *Akta satnâies sârniä Asskfejjesa konna Routakann pejjera.*

Routaka lijje aktu pejjen muorra čuohpomânie, tlje Asskfejjesa poqtâ, tlje wuđinije Routakam rogr^shka mattakešnie, tlje lea virrtiemânie. tlje Asskfejjesa theankata, kakkâ tahkâ Rû^utakum nülliähtit. Asskfejjesa mealâ, štâlâ âliekaļom atnâ, tlje oššota, kaļakâ štâloste nülliähtit âliekaļom. Asskfejjesa luâtata poqččas ih nâkâ Rû^utakann léptiä nüälân ih spehkije Rû^utakan pehtsta (v. čammošt) eh tilliä källestelantse ih čörro kôh uhče mănâ. Rû^utoka kü^ulujje, atte mănâ čörro; kaļakâ wârjêšejet. tlje wuđnâ, sū pehtsta mănâ reakâtamnâ. tällâ wârjêše, kuktâms mănâ tate, tlje wuđinije, atte pâhče-mănâ. tlje jâjjetä, täjjepejje ih kuéttâ kôatan ih štâlase muu-woltä, satna pâhče-mânam fihkemä. Mân ijje štâlâ upare jâhkie': «kokkâmehk, tū kō'tä (v. kârve) pehtsta kaļakâ čüinâ pâhče-mănâ reakâtejjetn!» Mân Rû^utakâ jeahtâ, satnâ patt tamm^utâ, kuh sū čammošte kahčelie. tälliä štâlâ ajje čüihtom jahki'. tlje Asskfejjesa kuh mănâ čörö ih lajeksâ: «âliekaļpâ! âliekaļpâ!» tälliä Rû^utaka jeahtâ štâlase, kaļakâ âliekaļom lō^onih tükâriniä. Ijje štâlâ mäjje šejet kannâ, mân Routaka ajje parra čärraka nasskâ: «čëäht' patt ejjjet aktu allakan lō^onih, oktiä vijje (v. vi) šäawot orra.» — štâlâ

hujitskapp lō^onuq āliekallappm. Asskfějjesa stō^okata āliekallappang ih ai poqštata wattā, tlje stālā wuāinā, att trouken uhce sauatā, tālliā nūppiān aikiān ajje lō^onuq. tālliā Askfějjesa nākala ih rāpmā tāiniā štālan ālākallapana. štālā wuāptšte, tāll'e moqrrāteawā, tlje Rōuta-
kasan jeahtā: «tatnā kampl nūokka nūllāt' tamm jēs āliäkallappm wotti' tanne pearākāsan; f^uērāh tālliā, toal^ovā' ih puāktiā' āliäkallappm mūā poqštete!» — mān Askfějjesa wuēlqkqm jū kahkse keēk-
tien koļoman poqriās kamman pakta. wuāss kamman koajakā poatā, tāll'ū tessū sorrnā, atte satnā pāhkenemien'e štālā konn Rū^utekeštie. tlje tihte kamma wattā nēcčālom ih rājā: armiū haulā, piäkka šauwā (frarrā), tālliā kalakā tamm nēcčālom hajekih poqštata, ih ijje kak' minniā poqštata wārjašit, tālliū kalakā stuorra kūasa-
čūvulka sätiti, mann pijjeln ijje kqk' stālā jell (jill) Rū^utaka hiāvi' pō^oti'. tālliā Asskfějjesa poatā nūppiēn puories kamman koajakā, tāll'ū tissū jēs sorrnā atte satnā pāhkanemien'e Rōutekistie. tālliū tihte poqriās kam-
mā wattā flēntom ih jeahtā: armiū kaulā, piäkka šauwā minneliēstie, tālliū kalakā tamma flēntom hajeki' poqštete ih ējje kak' minniā poqštete wārjašejitn; kalakā jāhti': «šett', šett' p^uaktie!» tālliū kalakā stuorra paktie sätiti, mam ijje kalak' štālā jill Rū^utaka hiāvi' pijjäl'n söllöštit. — tālliū Askfějjesa wuēlekā ih poatā koļmatn poqriās kamman kojakā, tālliū tessū jēs sorrnā, atte satnā pāhkanēmienie štālā konnā Rōutekistie. tālliū tihte jēs wattā kasskqmm ih jāhtā: armiū kaulā, piäkka šauwā minneliēstie, tālliū kalakā tamm kasskum hajeki' poqštete ih ijje kak' minnie poqš-
tete wārjašejet, ih tālliū kalakā jāhti': «šett', šett' stuorra tallā, mann pijjäl'n ijje kqk' štālā jell Ruutaka hiāvi' puāktietit!»

tlje Rōutaka torōjoma piāssiā-soajā' ih lukñona hāliāhtit Askfějjesom toalovuj. Askfějjesa kaulā, piäkka leā souwomienie minneliēstie, tālliū Askfějjesa sätiti tamm ējjeēse nēcčālom, mam tāhtiā pō^oriās kammošte fihkiijji, tālliū stuorra kūasa-čūvulka sātā (suttin), ohtie Rōutaka čeahā karevih. tālliū viht Askfějjesa vittnije valovih (walovih) kahkese. tālliū viht kaulā piäkka šauwā minneliēstie, tāll'ū sätiti tamm flēntom, mam tāhtiā nūppetā pō^oriās kammoštā fihkiijji ih jeahtā: «šett', šett' stuorra p^uaktie!» — tāll'ū hujitskapp stuorra paktie sātā, ohtie Rū^utaka čeahā karevih. tālliū jū viht

Asskféjjesa vittnije valowij (valovuj) kakkse, män tall'ä viht kausalä, päkka leä barr šouwamienie miñnelištie, talliä sättiije tamm kasskqmm ih jiahtä: «šett', šett' štuorra tallä!» hujitskap šattä štuorra tallä. män eččeje tištie Routaka viäliä ebele karevih kannä, talliä hälete pijjeln tamm štuorra tallom. talliä tah piässiä-soajä' kaparak', oktiä Rū^utaka kahčä tann tallose ih puälele, ih Asskféjjesa wuälekä ejjičese käinam ih šattä štuorra viräs (v. vëiras) alamänä.

Igaz történet Asskfijjesáról és Ruutakáról.

Ruutaka egy napon fát vágott, hát Asskfijjesa jön, látta Ruutakát egy kiszáradt fenyő tövében, a mint vágta. Assk. gondolja, oda fog [menni] Ruutakát bolonddá tenni (megesalni). A. tudja, az óriásnak van *äliekalopä*-ja *), hát gondolja, majd kicsalja az óriástól az *äliekalopät*. A. meztelenre vetkőzik s R. ruhája alá lopózik és rávág R. szeméremtestére s lefekszik a földre és sír mint kis gyermek. R. meghallotta, hogy gyermek sír; [arra fordul hogy] majd megnézi. Hát látja, hogy belőle gyermek született. Aztán nézi, milyen gyermek ez, hát látta, hogy fiúgyermek. Ekkor megőrül, fogta és haza viszi és az óriásnak dicsekszik, [hogy] ő fiú gyermeket kapott. De nem igen hiszi az óriás: «ringyó, majd bizony belőled fog fiúgyermek születni!» De R. mondja, ő bizony érezte (tkp. érzi), midőn belőle kiesett. Erre az óriásnak is el kellett hinnie. — Hát A. mint gyermek sír és fölkiált; *äliekalopa! äliekalopa!* Ekkor R. mondja az óriásnak, kölcsönözze az *äliekalopät* játékszernek. Az óriás ugyan nem akarja, de R. meg csak erősen unszolja: «oda kell bizony a te egyetlen fiadnak kölcsönöznöd, hogy talán [majd] csendes lesz». — Az óriás csakugyan oda kölcsönzi az *äliekalopät*. A. játszik az *äliekalopával* és ismét visszaadja; akkor az óriás látja, hogy hűséges a kis szegényke és máskor is odakölcsönzi. Most A. ellopja és elszökik az óriás *äliekalopájával*. Az óriás észreveszi, megharagszik és R.-nak modja: «te vén emse disznó bolondítottál el, [hogy] az *äliekalopät* is odaadjam annak az ördögösnek (hunczutnak); menj most, üldözd és

*) A lapp szolga magyarázata szerint valami csodálatos vivőeszköz, melyen az óriás az elejtett vadat szokta a vadászatról haza hozni (drag-dokka, ett slags trollverk; han hade det för att indraga sig villebräd).

hozd vissza aliekalopámat!» — Azonban A. már messze elment két három vén asszony mellett. Az első asszonyhoz jön, s ennek mondja, hogy ő az óriás és R. elöl szökik (van szökőben, menekülőben). Hát ez az asszony ad [neki] fenyőlevet (gyantát) és parancsolja: ha hallja, szél zúg (süvölt), akkor dobja hátra a gyantát és ne tekintsen hátra, majd nagy fenyőhegyhát támad, melyen át nem bír majd az óriás vagy R. jutni. Aztán A. a második öreg asszonyhoz jön és ennek is elmondja, hogy ő R.-tól (elöl) szökik. Hát az öreg asszony kovakövet ad [neki] és mondja: ha hallja, szél süvölt mögötte, vesse a kovát hátra és ne nézzen vissza; mondja: «légy, légy sziklá[vá]!» és nagy szikla fog lenni, melyet nem bír majd az óriás vagy R. átugorni. — Aztán A. elmegy és a harmadik öreg asszonyhoz jön és ennek is elmondja, hogy ő az óriás és R. elöl szökik. Ekkor ez meg csiholó aczélt ad [neki] és mondja: ha hallja, szél zúg mögötte, akkor vesse hátra a csiholó aczélt és ne nézzen vissza és mondja: «légy, légy nagy tűz, a melyen át nem fog az óriás vagy R. átjutni birni.»

Hát R. nyirfakéreg-szárnyakat csinált és elrepül (tkp. elindul repülni) Asskfijjesát üldözni. A. hallja, a szél süvölt mögötte, hát elhajtotta a fenyőlevét, (gyantáját) melyet az öreg asszonytól kapott és nagy fenyő (fenyves) hegyhát támadt, úgy hogy R.-nak meg kellett (tkp. kell) kerülni. Most A. ismét messze bírt jutni. Aztán megint hallja, a szél süvölt mögötte, hát elhajtotta a kovát, melyet a második öreg asszonytól kapott és mondja: «légy, légy nagy szikla!» — Hát csakugyan nagy szikla (hegy) támad, úgy hogy R.-nak meg kell kerülnie. Ezalatt már ismét messze bírt A. jutni. Azonban most megint hallja, a szél csak zúg mögötte, ekkor eldobta a csiholó aczélt és mondja: «légy, légy nagy tűz!» — Csakugyan nagy tűz támad, de többé nem bírta R. megint megkerülni sem, hát átrepül a nagy tűzön. Ekkor a nyirfakéreg-szárnyak összezsugorodnak, úgy hogy R. beleesik a tűzbe és elég. A. pedig elmegy a maga útjának és nagy vadász emberré lesz.

11. *Täi puolečen sārnie akti alamuče-täuwojen
pīra.*

*täje puelij akte nidäta, mī mänām reaktä. tälliä kalakä kristi'.
tällä leä f"älätemenä fatter kü"lahtälemen. i nann fatter fihk'. tlje*

waččemīnie čearāminā, tlje tiārōvose aktām ałamam. tihte kihčije: «mainiā leä' čearāmienie?» — «monna kalkom (v. kum) māmām kristi', män im nan fatter fihk'.» — tihte ałamā jehtā: «ijām monnom fatteriniā si't'?» — «oajā; makkāračče ałamā tatnā?» — ałamā švōrua: «mannā (satnā) jipmāle.» — «al'e, im kuh tāllii. tatnā tann ūreaktas ałamā, mū^wotem tarājā' tann rujjukyka, mū^wotem tann veassas, mū^wotem ałovās hägllgseje, mū^wotem tann škearmā (v. škearmahkā).» — näitā waččije ičese käinam ih viht fattār kū^wlahtallā, män i nann fattār fihk'. tāllii leä viht čearāminie, tlje tiārōvose nüppiēm ałamam. tihte kihčije: «mainiā leä' čearāmienie?» — «ij satna nan fatter fihk'.» — «ējām mannom», ałamā jehtā, «fatteriniā si't'?» — «oajā; män sarrno', makkāračče ałamā leä' totnā?» — ałamā svōruq: «monnā leäm piarakala.» — al'eh, im tlje tatnum fatteriniā ši't'; tatnā ałovas ūreaktas ałamā, mo^ttiēm ałamam tatnā teär'.» — näjtā wuđlkā ičese käinam ih māje prōwq fatter kū^wlahtallā, män ij nan fatter fihk'. tāllii koalmatam ałamam tiārōvose. tihte kihčije: «mainiā leä' ałovas huinies?» — näitā svōruq, satnā kalakā māmām kristi', «män im nan fatter fihk'». — ałamā jehta: «ijām mannum fatteriniā si't'?» — «oajā; makkāračče (v. -račče) ałamā leä' tatnā?» — ałamā švōruq, satnā leä jēmekq. tlje fatteriniā sejjētā. «tatnā ałovas riaktas, tatnā seämmā käinām wattā' ih s'ämmā toamā wattā' tū^wnesitie kaikšitie, rujjukyka jell veassas, tāllii seämmā warpiēm wattā'.»

jēmekā leä hujitskq fatteriniā čuoččemq. tāllii jēmekq jehtā; ij sū^w hannā nākān fattera-koawā tālie wotti'. «män kussiā krēstal'ikiä stüora šattā, tāllii kalakum lierahtit štiēnlikkā, ohtie ejičsessiä laipiām tiđnnese k'ēhpslikkā.» — tāllii hujitskq jēmakan kossqng stüorra šattā, tle tiārōvosā kristāhčiem. tāllii tihte jehtā: «pō'tie' kriste-pārnemq, manngm hulek'; monng kalakom lierahtit, kuktie kalak' tūuwih fiäilie qłgmuč'.» — tāllii pārnie maččeloštug, attā kalakā hulekih. jēmeka jehtā: «tāllāh kak' hulekih.» — tuhte hujitskq hulekie. käinān nālniä tāllii bihkomta, kuktie kalakā fiäiliä alamoč' tūuwih: «armiä wuđinā', satnā (mannā) jēlkiä lu^winiä, tāllii kalak' tāitie tūuwī', kietij kuimie tqmqtit, tāllii kalekies jeallā-

jejjét. män armia mannä oajjan luiniä, tälliä ih kak' pö^oranasti, kannä (ih kak' minniä püöränasti'), ih tajjetiä nahks' kannä.» tälliä jö^okodeaponk. tälliä jēmeken kossona lukñonä talläh aktⁿ fiäiliä alaman kojakä ih kalakä pröuwih, mah heivä täuwih. poatä fiäiliä alaman koajakä, tlje wuđinä koffārapp, jēlkie lu^winiä čoaččamienie, tälliä kiät' peajä tann alamosä (v. -se), tälliä hujitskapp alama jeällije tahtiä minñete. tälliä jēmaken kossona täuwä eähkeba mamm jess fidülete.

aktn aikien kräiven taktara fiäiliän, tällä tann jess koajakä vēččijē. jēmeken kossona poatä tahkā, tlje wuđinä, koffārappa oajjan luinie, tälliä järekte tallä poastete. kräivese jeahtä, ijje satna tamm māhtie' täuwi'. kräivq fälä enum petnikom, män ijje, sejjit' kann. kräivä fälä tann moattele aimam stüorra p'ätnekom tälliä miññec keačän čajaku^wq. tälliä waččä tann fiäiliän näitan koajakä eh wärjisä koffārapon wueštie; funärije, kuktie kalakä hievi' tamm^a jess täuwi'. tälliä theankata, kalakä pröuwi' seänkam jarakelit. tälliä hujitskopp jarakala, tlje koffārappa pāčä čoaččemen tann ičse säjjän, näiton jēlkie' hujit jēmekqn koajakä. tälliä jēmeka waččije, toqries čälemiēne warješä kussönoppun koqikä ih jeahtä: «ih kak täštiä nüpp tämetiä toamietejjeti'.» tlje māje toqivahti: «al'eh, imm^a kalak' täštiä jeäč aikien.»

tälliä kanakan oqivä taktara jess fiäilien šattä, tlje kanakä sehtije, kalekies vēčči' tamm kaulahka alamače-täuwojim. tällä hujitskapp vēččije'. tälliä jēmeken kossona puekt'ä prinsessan kojakä, tlje wuđinä, koffārappa čoaččamienie oajjan luinie, tlje jeahtä, ij tēssä satna nqhks' kännä. män kanakä fälä tann jēñom petnekom, män iēmeken kossona parr^a säjjekä. män kanakä fälä tann moattäl' aimam, kussekä miññemušt čajekowa. tälliä viht jarakala n'äiton seankam, uktiä koffārappa jilkiä koajaka šattä. tälliä koffārappa waččije ih toqries čälemiēne wärjese kussönoppun kojakä ih nurrhta: «ih kak' teštiä nüpp nümetiä toamiätüt, tälliä kalak' ejjičä fihkih.» — kussönopa toqivohtä: all'e' imm^a kak'.

jeäč aikien tälliä kanakan püörömus toarä-niära fiäilien šattä. tälliä kanakä pällä aļovas čarraka, ulļos tihte jämieh. tälliä viht tamm ejjičese lantn kaulahka alamuče-täuwojim vēččije'. tlje tihte poatä ih wuđinä, koffārappa oajjan luiniä. tälliä jeahtä, ij satnä

tamm táuwah kannā. kanakā parr čarraka, kalakā táuwi', «im monna ōkt' kannā, mǝnn jēnum wǝttam.» — alamučē-táuwoje para čarraka iéjjéhkata ih séjjetā waččajjít, mǝn ij kanakā pājih kannā, fála tann moáttelē aiman stuorra maksū^m ik toǝjvohta ijjiése tǝk-tarum. alamučē-táuwoje jeahtā: «mah leā-ho kanakālaččen taktara tánniā rārešn?» — prinsessā kaulā tamm, tihte ai maččeloštug; satno kalakā éjjiése waímoste utiéh, oktie para áhčéän oǝivā toarāniārom táuwā. tálliā hujitskop gǝlmačē-táuwoje téjjeþije tamm fáilie jānerālen siānkam, jarrakkolá, oktie kristāhčepǝ jélkiāi koajakā šattā. tálliā hujitskop tihte oǝjovā toǝrā-n'áurg j'álléje ih éjjiése hálsam vuístete fihkije. kuǝumǝ vǝhkā táhtiā hiáčstā tálliā kǝngkā iése toǝivohtás-sám éllije (illije) ih prū^mrije éjjiése taktarom tánniā oǝjavā alamučē-tauwǝjéjñiā. — nüppien jéjjin maññan, sǝn leaponk vejjekolkuovuma, tálliā tann alamačē-táuwojen kréstāhčie poatā ih jeahtā éjjiése kréstallakān, kalakā puotih, satnǝm huǝkkih. tihte hujitskop čüöččele ijjiése oāreme-séjjieste ih kororotā fátoh ih huǝkkiye. kristāhčepǝ wuǝlktā aktu uhče kammarās ih tášniā ieñ liušü' pueliemienie. tallā alamučē-táuwoje kihčije kuffārǝpm, mannas'nie tah jeñe liušü' pueliemienie. kuffārǝpǝ švōruā: «alamučē altorn autšte. tah liušü', mah čaraka pueliemienie, tah kalekies kuhkiem j'állih; tah liušü', mah ahčije pueliemienie, tah kalekies varaka jāmih.» — tálliā kihčije kuffārǝpm: «kuelles tálliā mü jess liušü?» — tálliā kuffārǝpǝ vuéste, tǝje wuǝinā, sū liušü jallan pueliemienie, tálliā jeahtā kuffārǝpāsān: «maštie ih nǝsst'!» — kuffārǝpǝ jeahtā, ijji satnǝ nasst', «tatnǝ jihke tann ōléureke.» — tlā tamm kaulā, tálliā waččije poastata, éjjiése nüōra áhkam kaunātahtā ih čihkenā éjjiése seāñk^{se} (seānkse), ih tannohk nálniā jāmā.

Hájdankori mese egy orvosról (tkp. embergyógyítóról).

Hajdanában [votl] egy leány, a ki gyermekét szül. Meg akarja keresztelni. Ment komát fogadni és nem kap komát. Hát megy sírva és előtalál egy embert. Ez kérdezi: «mért sírsz?» — «Én gyermekét akarok keresztelni, de nem kapok komát.» — Az ember mondja: «nem akarnál engemet komának?» — «Oh, igen. Miféle ember [vagy] te?» Az ember feleli: «én (ő) az isten [va-

gyok]» — Nem, ilyent nem [akarok] (tkp. nem én, mint most). Te nagyon igazságtalan ember vagy, némelyiket nagyon gazdaggá tész, némelyiket nagyon szegénynyé, némelyiket nagyon egészségesse, némelyiket nagyon beteggé.» — A leány útjának ment és ismét fogad komát, de nem kap komát. Ekkor ismét sirdogált, hát előtalál egy másik embert. Ez kérdezi: «mért sírsz?» Ő nem kap komát.» — «Nem akarnál engemet», mondja az ember, «komának?» — «Oh, igen; hanem mondd meg, miféle ember vagy te?» — Az ember feleli: «Én vagyok az ördög». — «Nem, nem akarlak akkor téged komának: te nagyon igazságtalan ember vagy, sok embert megcsalsz te.» — A leány útjának megy és próbál ugyan komát fogadni de nem kap komát. Ekkor egy harmadik emberrel találkozik. Ez kérdezi: «mért vagy nagyon szomorú?» A leány feleli, ő gyermeket akar keresztelni, «de nem kapok komát.» — Az ember mondja: «nem akarnál engemet komának?» — «Oh, igen; de miféle ember vagy te?» — Az ember feleli: ő a halál. Hát komául akarja. «Te nagyon igazságos vagy. Te ugyan azon utat adsz és ugyan azon ítéletet adsz valamennyinek, [akár] gazdag akár szegény, ugyanazon veszedelmet (sorsot) adsz [neki].» A halál csakugyan komául állt. Ekkor a halál mondja: «nincs neki még most semmi keresztajándéka adni való, de mikor a keresztfia nagy lesz (megnő), akkor meg fogom szépen (jól) tánítani hogy magának könnyen megkeresse a kenyerét.» — Hát a halálnak keresztfia csakugyan megnőtt, és előtalálja a keresztapját. Hát ez mondja: «jőjj keresztfiam, kövess engemet; meg foglak tanítani, hogyan gyógyíts beteg embereket». — Ekkor a fiú megígéri, hogy követni fogja. A halál mondja: «tüstént kövess». Az csakugyan követte. Az úton ekkor tanítja, hogyan gyógyítsa meg a beteg embereket: «ha látod, ő (én) a lábnál [van (vagyok)] fogod azokat gyógyítani, a kezekkel tapintsd meg és föl fognak éledni (gyógyulni). De ha én a fejnél vagyok, akkor ne ajánlkozzál: ezeknek te nem használsz». Ekkor elváltak. Hát a halálnak keresztfia elindul azonnal egy beteg emberhez, hogy majd megpróbálja, vajjon meg bírja-e gyógyítani. Oda jön a beteg emberhez, hát látja, a keresztapa a lábaknál áll; ekkor a kezét ráteszi az emberre, s az ember ezután csakugyan meggyógyult. Arra a halálnak keresztfia meggyógyít bármilyen betegeket is.

Egyszer egy grófnak a leánya volt beteg, és ehhez is elhozták.

A halálnak keresztfia odajön, hát látja a keresztapa a feje mellett van s azonnal visszafordúl. A grófnak mondja, ő ezt nem tudja meggyógyítani. A gróf sok pénzt ígér, de nem akar. A gróf oly rendkívül sok nagy pénzt ígér, hát végre engedett (megtántorodott, elcsábult). Oda megy a beteg leányhoz és a keresztapja felé néz: gondolkodott, hogyan fogja ezt is meggyógyítani birni. Hát gondolja, majd megpróbálja az ágyat megfordítani. Csakugyan megfordítja, s a keresztapa ott marad állva a maga helyén, a lánynak a lábai pedig (valóban) a halálhoz [vannak fordítva]. Ekkor a halál elment. Görbe szemmel néz a keresztfiára (tkp. -hoz) és mondja: «ne csinálj ezentúl máskor ilyent.» — Hát ugyancsak igéri: «nem, ezentúl máskor nem fogok.»

Aztán a királynak a legidősebb (tkp. fő) leánya szintén beteg lesz és a király megparancsolta, hozzák el azt a híres embergyógyítót. Hát csakugyan elhozzák. Ekkor a halálnak keresztfia eljut a királylányhoz és látja, keresztapja a fej mellett áll, és mondja, ennek ő nem használ semmit. De a király nagyon sok pénzt ígér, azonban a halálnak a keresztfia csak visszautasítja. A király azonban oly rendkívül sokat ígér, hogy (tkp. a míg) végtére eltántorodik. Ekkor ismét megfordítja az ágyat, úgy, hogy keresztapa a lábaihoz kerül (tkp. lesz). Erre a keresztapa ismét elmegy és görbe szemmel tekint a keresztfiára és megtiltja: «ezentúl máskor ne cselekedjél így [mert] akkor magad fogod megkapni (t. i. a halálos betegséget)». A keresztfiú igéri: «nem, nem fogok többé [igy cselekedni].»

Máskor aztán a királynak legjobb katonája (tkp. harcsembere) lesz beteg. Ekkor a király igen nagyon megijed, hogy ez meghal (tkp. meg ne haljon). Ismét elhozatta országának azt a híres orvosát. Hát ez jön és látja, a keresztapa a fejénél van. Ekkor mondja, ő ezt nem gyógyítja meg. A király csak erősen [unszolja], gyógyítsa meg: «nem nézek arra, mennyit adok.» — Az embergyógyító csak erősen visszautasítja és el akar menni, de a király nem engedi, olyan rendkívül nagy jutalmat kínál és oda igéri a maga leányát. Az orvos mondja: «vajjon a királyi leány ezen nézetten van-e?» — A király kisasszony hallja ezt, ez is beleegyezik; ő szívéből fogja szeretni (tkp. a maga szívéből fogja bírni), ha csak az atyjának fő katonáját meggyógyítja. Ekkor az csakugyan megfogta a beteg tábornoknak az ágyát, megfordítja, úgy

hogy a keresztatyja a lábához kerül. Hát az a fő katona csakugyan magához tér (föléled) és a maga egészségét visszakapja. Három héttel ezután a király az ígéretét teljesítette és összeeskette a leányát evvel a fő embergyógyítóval. A második éjjel aztán, miután megeskettettek, az orvosnak a keresztatyja jön és mondja keresztflának, jöjjön kövesse őt. Ez csakugyan főkel a fekvő helyéről és ráveszi a ruhákat és követte. A keresztatyja megy egy kis szobába és ott sok gyertya égett. Ekkor az orvos kérdezi a keresztatyját: «minek ég ez a sok gyertya?» A keresztatyja feleli: «az emberek koráért. Azon gyertyák, a melyek erősen égnek, azok sokáig fognak élni; azok a gyertyák, a melyek egy kicsit égnek, azok nemsokára meg fognak halni.» Hát kérdezi a keresztapját: «hol van az én gyertyám is?» A keresztatyja megmutatja, hát látja, az ő gyertyája alig ég, s mondja a keresztatyjának: »mért nem szaporítod?» A keresztatyja mondja, ő nem szaporítja, mivel te nagyon engedetlen vagy. — Hát ezt hallja, aztán visszament, fiatal feleségétől elbucszuk (tkp. fiatal feleségét bucsuztatja) és leül a maga ágyára és azonnal reá meghal.

12. *Kuõkte vejjerar alamai pejjera.*

Tah kuõkts heiltsteaponk sietarish'e. aktá täistiä tük k prau-uhkã, nüppie ijje. tihte, mî tük k prauukã, tãse' poss' paratãe hällai mietie tã'ne mäta-vuãssij nille. nüppiä, mij ije tük k prũ'k', tihte wišštiõ (wišštüõ) täistiä šliečã tük k-possistã, tälliä funtãrije, kuktie kalakã puãktietit škãihktit tomma täistiä tükkištã. tã'le seakã, kossã tuhtã nüppie ejječsã tük k-om peajã, tlje tam tük k-possom tijepeje ih čãkã ejječse rauwosa ih atnã täšniã puolqhkõm eh tälliä tējjepeje ih peajã siãmmã sajjan, kosse leã ijječse piejemq.

tuhtã nüppiä tējjepeje ijječse tük k-possom ih ñalman peaja. alamq šnorõvũq tann tük kse, mij rauwošn orroma, tējjepeje ñalmište (ñalmište), ih ai čalakata ih ai prõuwq, ñalman peajã, män ijje hievie' ñalmešn utiñ kan. tälliä hujitskapp lähketi takkã. män tli tuhtã nüppiä jess hiãviã' nahkštit kannã fõaran tük k-om rauwose čãkã. tälliä tihte, mî ijje tük k prũ'k', tihte timitie jess čeahatã prũ'ki', mann kuhkiãm jealã.

Két vadász emberről.

Ezek ketten hegyi majorban tartózkodtak. Az egyik közülök rágódohányt (bagódohányt) használ, a másik nem. Az, a ki rágódohányt használ a maga bagó darabjait odatette a deszkákra, a tarisznyájukra. A másik, a ki nem használt rágódohányt, az megundorodott azoktól a nedves bagódaraboktól, hát gondolkodott, hogyan bírja amaszt leszoktatni a dohányról. Meglesi, hová teszi a másik az ő bagóját, aztán fogta ezt a bagódarabot és az alfelébe dugja és ott tartja egy darab ideig és aztán fogta és ugyanazon helyre teszi, a hová a másik maga tette. — Az a másik fogta a maga bagódarabját és a szájába teszi. Az ember fanyar képet vág e bagódarabra, a melyik az alfelben volt, kivette a szájából és megint leköpi és meg-megpróbálja, szájába teszi, de nem bírja a szájában tartani. Ekkor csakugyan abban hagyta a dohányt. Hanem [aztán] meg az a másik, nem bírt addig aludni, míg [csak] bagódarabot nem dug az alfelébe. Hát ennek, a ki nem használ bagót [büntetésül] meg így kell a bagót használnia, a míg él.

13. *Aktn štuorra rejjekan pīra.*

Tihte aļovās pāhkares. tļe nūppien kuppān kujenānā lukētallā. tann mōrose tojevota, armie fihkije niļļe kuotie (kuođi'), tāllā kalakā silpa tāliā kuimiā kapčedit jilkien pilkste kusseka oijjesa. tihte moorra tajejvota, men tel'e sajetā, kalakā hannā kapčedit tālui kuimie ih tāllā iāhkedn jāmikāltn kalekepon rōkodit vihtie sājjan (v. sajetā: «kak' hannā kapčedit tālui kuimie!» ih tāllā lākčārijjin nūmetie, attā iāhkedn jāmikāltn stb.). tļe hujitskq rajjekā kapčētā mōrom solpa-tālij kuimie jilkien pilkste košsū tū'nā oajjan čahkse, ih tāllā horhkata moqrum, kalakā puoti' tann iekedn tann vihtie sājjan. moqra hujitskq tojāvqtq.

moqra wudkā pātņiki kuimie ih iče fātā' kogrqvota kallā-pāsan ih kallapm rājā ŗahkā, ŗann iāhkedn kalakā čeanādit sū' autste tann j'enum p'ātņikom. tļe hujitskop kallapa lukņona moqra bihkomta tamm vihtie[s] sijjem. tļe kallā tisse poatā, tļe juo rājjekā leā vuārtimienie. tļe rājjekā toqštate, jāhtā: «tļe truwun nū'sonejā tātņā, miļje ih ējjičēt pākiste wačđi'; wudānā tāllā stelli',

ih pāj' mannom ijjičen p'ätnekij autšte näkkij.» — räjjekā viđntā, atte ŧihte mō'ra, nuks barr^a kallopg kārqvaltahkšn ejjičse kuinan fātai šišne. — «wuđinā', wuđinā' (huđinā', huđinā'), moqrā warakā stället (v. štälli'), mąnna fihkem warakā ijjičen eārqtom (eäretejjam) tarejet.» — tuhte nüppie kuppq, mijje kuingppn fātai šėšnie, hujitskap kėllie ih tälliä näipiä, kalakā tälliä fihki' nėlle kuäči'. rajjekā kuäčā nille ih pąnqkte, ejje nan raikiem tievet'. tlje tarhk kihčije: «takk il'ä' tū" näken čamma?» — tihte nüppie švōrua, ijje satnā niälah kąnn. «kuktomslikkü tū kallā tatnenä jiällā, mąnn ij näken čamma?» rajjekā moaratėewā ih waččije ih jehtā: «il'e' hannā mannā ičem jiälema (v. jiäleman) pijjāsn kaunqmq näken tėptema nū"senejjam, mąnn il'e' näken šličče. em mąm viälliä ejjičen pätņqk' nahkät' tüptema müsäts nū"senejjeta.»

C) Elbeszélések a lappok mindennapi életéből.

1.

Aktn aikien näljie tairih tariemienie. čūākie ih kervā koatama (v. tairiemienie čūākien ih kervā koataman). pieñ' šajalā'. piejjeka kalekü koatan wuājehtit, tlje pėjjeln aktam uhče pauonum wuejčhtājēt. tlje jēn štahkie' tānniū paunāsne, tlje krēwie parranā tū"na tājje štahkie mietie, ijjepuh kusse kennā puėktet' tai mijen šajjelas pieni kuimie. tälliä monna ih akta viäljie mąitajen, kálekien kabańum piäji'. tlje hujitskap nākien uhče čoromū (v. čoromum) ih skopmakum karreŧien tann čoromun sājepan. tälliä ŧihte čoroma hajeketa, nūllöče, män tlje kervülikkā karratamma, t'ljje skopmahka kahčela. tlje viäljie čoroma nākien, tlje nannāslikkā karratien čoromąn sājepan siámma lājin, kuktie tann autiepāsa. tlje ŧihte hajeketa, nūllüče, ih krēviem parakštahtā, tołovotā. tälliä wuéstak čogččan, fuérhketen, thühčen rüleka. tlje ŧihte čoroma krēviem paltā tästie stāhkā-mattekištie, tołovota čomp po čomp, kussegg poatā hajekon(-kąn) tunn mijen monnon kolmatn kamrātn palt. tlje tihte kervā (kerėvā) čälemie' atnā. nāmā tah iče čälemie' ih ai warjesā, men ijje hiewie' kannā wueńih, mē ŧihte krēviem tąłovotemienie. tälliä ai nāmā čar-

raka tah ičse šlaura čälemie', miññec (v. miññec) keačän tlje kihčije tamm n'äljetqm kamrätäm: «mah totna kannā wuainā', mē tihte piroksitie? takā škuonča tihte toľovotemienie? män wuöinuq alovas kqmčte čähps s'äjepie.» — tlje tihte n'äljete kamrata jeahtā: «tuh kuēkte pačč-ojjā' škupmakom karratama čormon säjapan, tlje tihte toľovote.» — män tle monnā', mah liemen čoaččämienie, fuör^sketemie-nie, armie krēwie hajekam'en'e čomp tüppelte-tappelte tann paunān nille, tällä thapa alovuktuövien, wuėjnien, tihte čoroma kakā wuölktit tamm mü krēwiem káutilāsan. täll'a moättā' ciehtijimen šikki', ih warredit para čarraka toľovodit tamm čorromom, vⁱ, kuktie fihkelien; män eččimen čorromum fihkh kqnnā. miññec keačän paltijimien tamm čorromom tuhka luks, tlje hällä krēwiem hiäviejjimien stēssar-dahti'. tällä öpara kallärü'ken, thüläräkon parrakhā tihte.

Egyszer négy őrző őrzött keményre fagyott hóban, rossz legelőn (jegeskérgű hó és rossz legelő [volt]). A kutyák elfáradnak. Nappal haza akarunk hajtani, egy kis domb fölött hajtani. Sok karós boglya [volt] azon a dombon, hát a nyáj elszéled mind azon boglyák mentében, sehogyan sem bírtuk tovább juttatni a mi fáradt kutyáinkkal. Ekkor nekem és még egynek eszünkbe jutott, ijesztőt fogunk csinálni. Hát csakugyan kiszemeltünk egy kis másodéves üszőt és egy köpönyeget kötöttünk az üszőnek a farkára. Az üsző ugrál, szökdel, de rosszul volt megkötve, hát leesik a köpönyeg. Ekkor még egy üszőt szemeltünk ki és erősen odakötöttük az üszőnek farkára ugyanazon módon, mint az előbbire. Hát ez ugrál, szökdel és a rénnyáját megijeszti, kergeti. Kezdetben állunk (ketten) nevetünk, mulatságosnak véljük. Az üsző a nyáját elijesztette a szénaboglyák mellől, kergeti csapatonként, míg futva a mi kettőnknek harmadik társa mellé jön (t. i. az üsző). Hát ennek rossz szemei vannak. Dörgöli a szemeit és csak nézi, de nem bírja meglátni, mi az [a mi] a nyáját kergeti. Ekkor megint erősen dörzsöli csipás szemeit, végtére kérdezte a negyedik pajtást: «vajjon te sem látod, mi az ördögöknek [való]? vajjon farkas az, a mi kergeti? de nagyon széles fekete farok látszik». Hát a negyedik pajtás mondja: «ez a két hunczut (tkp. kopaszfejű) köpönyeget kötött az üsző farkára és az kergeti». Hanem mi ketten, a kik ott álltunk, nevtünk, mikor a nyáj csapatonkint szaladt, onnen-innen a

dombra, elkezdünk megijedni; láttuk, az az üsző el fogja hajtani (tkp. vezetni) az én nyájamat a hegység legmagasabb részére. Hát a bundákat le kellett vetnünk és ugyancsak erősen szaladnunk, kergetni azt az üszőt, hogy talán megkapjuk, hanem nem kaptuk meg az üszőt. Végre elijesztettük az üszőt oda kelet felé, hogy a nyáját meg bírtuk állítani. Hát nagyon veszett egy játék [volt] ez.

2.

Kuh mije tästie täjemän jåhtajjimmie, tlje puitimie tunn Fjárstälén rattan, tlje mije lieratémienie keisä-ruončä', ih mü kuine ällom miñnemust. mänä ruončen, mänä rieremienie. kampul hunne lie miñnesn kuäcémienie čerr uhče snarrä-pahkom. tlje hunne šluämekom wuäinije, tamm lauuta täi šnarrai seisa. tällä ruonča pilliji, hajikale (v. -lä), kuktie pieštele, wuélkälä hajiken wuolose plüäviem, mänä jis viättaltahkšn šveáhkkan oijjn, päštele šveáhkete, tlje kjau-niše parr ruončan säiran mietie. mijje pillijiepä tann čarraka, kuktie kiätä, jilkie parr skiälpose. män lähka, miñnä (v. miñnä)-ruonča lamčan trämpšte, kukteä parr šnahkäratta; nümtie šterie tumm auteručnam. tällä kuit nümtiä fihkilimie. kóqpsum mänä lahkanatuma šonntäre käjjesä.

ih mü šü'ne jiss ai toaramienie ai kuoktenä ruončenä. köösätä kosse uhče juhken křokse, tällä huk täšniä šterie, kussä mannä wituym ičen ruončan nannas šnarrase viättih, kukte nö'rum viähkietit. tihte ai jästäsatti tü'ne kiät', säjjerä'. kallie piejje šmallose tähtie falešte. akte ruonča tarvonii. käjjesä šhumpurdie, ičen ruončste kahč' kannä. tammtälä länkata.

Mikor mi innen taval elköltöztünk, azon fiertali hegyi útra jöttünk, hát vezettük a húzó réneket; az én feleségem pedig leg hátul vala. A gyermek a rénen, a gyermek nyargalt. Egy vén kutya szaladt utánunk egy kis bokros dombon keresztül. Hát a kutya egy lemmitget látott, ez után szökött a bokrok közé. Ekkor a húzó rén megijedt, [nagyot] ugrott, úgy hogy elszabadult, megy rohanva lefelé a lápon (lápos földön); a gyermek pedig oda volt kötve a nyereg fejére, leszabadul a nyeregről és csak lógott a rének az oldalán. Mi annyira megijedtünk, hogy kezünk, lábunk csak úgy

reszketett. Hanem szerencsére az utána levő húzó rén belelöp a gyepelőbe, úgy, hogy megbotlik; így visszatartotta azt az előtte levő húzó rént. Hát így mégis megkaptuk (megfogtuk). Persze a gyermek oda ütődött a tehervivő edényhez.

És az én szolgálóm meg szintén viódott (küzdött) két húzó rénnel. Hurczolatott egész egy kis patak árkához és aztán ott visszatartotta, a míg én a rénemet egy biztos bokorhoz birtam kötni, úgy, hogy odajutottam segíteni. Ez is egészen összeütötte magát, kezeit, oldalait. Nebány napig beteg volt ezen utazástól (úttól). Az egyik húzórén megromlott. [Ugyanis] a tehervivő edény oldalán lóbálózott (oldalát verdeste), de nem esett le. Máí napig sántít.

3.

Monna kum supcstiten ičen sölökä ähčien p̄r.

Mu ähčie lin alovas vätnär. täi miññemust j̄äpiej' alovas štüorra ünästä utšiejin, juktie ičine ašt' mörhtsi (v. motse) "öri' kannä. män tänn miññemus' j̄äpien ändqñ štüorop ünästä štittji. aktñ aikien jeahtä: «im m̄qñä faštögrhken, kuktie kałkum vittni' kaikum iärowih (iärowui').» — tiss j̄änüpm eärowä, tiss j̄änobo vätnä thühčiji (v. -jin) štättä. tänn čakčen čiče lukki kakčie lin lættnie' tarejamienie; tlje wuñij̄mie, m̄qñ ünästa utñ'ejin. tū^{ne} piej̄jem nukte kussätarhk kaska-jij̄jin wuistie, kussädark lie lættnie' puéktietamma. wuistie jaulä' l̄in tälliä. jaulitie prükij̄pie ältin škorvui' (škorwi') piäšt' wuäñesta. tlje ähčie ai kakä wuäñite ih piäšt škorvui' (škorwi'). kuotšte wuäłkä iehketñ ih muppien iehketñ, jeahtä, kałakä poštata p̄^{ti}, ih šñehps kuit prükug arri^e (arrih). tlje wuäłkin hujitskq̄ wuëñitä 'ehketñ.

wuäñese puitin očede, m̄q̄tie kałakä utii' koatan, män tlje külje tänniä wuäñešn hiejä. wuäłkä tahkä ih kakä täšniä arrih uhče pu^ołkom. kuh tahkä tałowä, tlä prükqmā toästete tamm ai s'amma læjinä para kuh jeačä pr̄ürä-alamačem (alamačit). ähčiä m̄q̄je seitä waččajitan, män ij̄ji fihkh kann (kannä), tljü hujitskq̄ urro täšniä tamm mam puäłkata. täšniä lin j̄ena karjil', mü, t' viänes, ih mü' viäries. tänn autebun j̄äpien liepuh ihke štüorra süniä-škärä' torojoma, tlje tänn autšte tamm l̄in tah mü' karjil' kiäp^{ka}' almačütie. tlje kuit

fǃjediä', hälle aktám alamçem fihkelie'. tǃlliü aktá karjilá älkste narrātātan tann autebun jāpien sünie-škāran tiäte. i° fuit āhčüü mǃje tǃinüiniü prük' švōru' ʃakkārāč, men ʃuhte lǃttie, mǃ huskse pǃrr narratá ih rū^utá, tlje fuit čičhtá miññes keaçan švōrōditan. karjilá fuit tǃlliü fiäpota reaktá ih uluksá settije. prūrřamā mǃje jeahtá: «ih kǃk' missä nümtiü sǃmenä tossvorōtan», män i tuhtá štēssarušt' kann (kannā), husskese ulukona, čičkčā, rū^utá ih narratá läikan. āhčie fuit tlje wuǃlkā täštiü, juktie wuǃinā, karjil' ošsol' satnum čivnā ōtalēkki'. kuh tlje täštiü waččije, tlje hulukšüü' miññelištie ih rautā', kuh kalkā tlje wačči' aktem uhče juhkom, mǃ pǃjǃaln uhče kaššam kalakā ih mann toarešt lǃn prūviü. tlje ʃah karjil' pǃlkiäštiü' pǃjǃeln tamm prūviäm tann kaššn si'sá. tlje fuit larhkenijǃn ändon čärrekebá, äñ ku' čičkčallǃn karjelistie. täšnie fuit tlje kǃllāse, kussá wuǃpšm^uqvoa. tlje waččije ih kalakā [tlje] heimere wāran. mǃje fuit tammtā, iǃj hoisah kann, män lukñāna wāran leikan ih waltā ʃah ičse oččema wārā', maitie atnā tǃnnie aktne ʃartienišnie, mǃ lǃn ičse kǃinǃ piälešn. ʃah lǃttie' fuit tallā wuǃinǃh, atte leä fuǃrřkas mǃnnēškǃ (v. mǃnneskǃ) kietie šišnie veārařama. ʃah kuortǃllie', kušnie lije veārařama, tlje fuit sorrnā, atte lie tǃnnie piǃje wuǃanon hiäješn viārāřama ih täšniü lie tamm fuǃrřkas lǃttie' vōlfārāřama, mǃhh satnom nümtiü hanteremq. tǃtiü lǃttete piǃhk-stǃhtā, kǃlekies škutti' par wǃrǃkǃ huhciditan sū wārāh, maitie lie tissü lǃhpoma. tah mǃje eäh sǃth kann huhciditan ih eäh pǃj' wuǃlkǃh kann, män iǃj arrātar^a jah kannā, seitā parr vǃrǃkǃ lukñonitan. lǃttie' čičhtie' puikti' wārāh ih tlje wuǃlkā. ih anneče čüärovu šišnie lǃn ai. poatā řann wārie-rattan, tiārvoše aktám süiniü-wuǃijǃim. tiht^e ai wuǃinǃ, kuktie šerūtede. řihte wuǃjā kǃinomse ih āhčie řis ičse kǃinom. iččen mǃgn kann kuhkelda täštie tlje leä šnahkārǃmq aktǃ uhče juhkse ih jāmomq.

tihte wuǃijǃje, mam rō^okin tǃnniü wāre-rǃttšn, supestǃmq, atte leä wuǃinama kǃlliü sǃjǃeh, kušnie leä ʃahkāšema ih paratoma. sō satnan fuit leä řihte, atte karjil' lies mur^hkemü tamm mü āhčüäm, kuktie řäštiü tamm jāmiejǃin (v. jāmiejǃin). kuluma piǃje tähtiü hiečstā, sǃnn kuotšte wuǃlkǃn, tlje mǃje sǃrijǃim wuǃlki' āhčien moitse, män iččim fihk' kannā. tlje čiččie pirrije kučktá karr' wuǃlki' muōitse

(v. mötse). tah lukñonie' hujitskq ih kaunie' āhēiām juhkon kruksñ. wuēlkieje' wuānesā, lāttiem pirrišieh wuejāhtiten tann wuānse (wuūn^{se}), kušnie pisslkū^{wuūn} eh tann wuānān kerhkā-kō^{luse} (v. lāse) piejālkējjin (v. piejālkū^{wujijjin}). tann maññan kihčelkū^{wujijjin}, kie tihte, mī lēā hantēradama āhēiām tann wōštieslikkiā, kuktie supstējjin; mān iččen kieh kann tāištie, mah wuānāma, sīt' sārni' satnan. aktā lāttie, mī lēā lienčēnā viārātammā, tihte māje, škalōče, kuorhtalloma tai fuārhhkas lāttiāi mietie, men ū^e' lēā poatama kqnn mieli', kieh tah. fōrhōrā kuiktien aikien māje arrajijjin tann sāken pīra, ih jāhtijjin, attā māje fihkin miūlih, kie tihte šlōwōma mū āhēiām, mān tlje iččēn viāliā kaulasjuoh kqnnā, k^{qpp} tihte viāries niārra šettin. jeača' lāttie' kuit viāntie', tihte, mī čoačcahtammā tamm sākom, lēā mautā' waltoma.

Mesélni fogok az én boldogúlt atyámról.

Az atyám nagyon munkás volt. Az utolsó években nagy, sürgős teendője volt, úgy, hogy majdnem alig ért rá aludni. Hanem a legutolsó évben még nagyobb sürgős dolga támadt. Egyszer azt mondja: «én nem értem, hogyan fogom győzni, mindezt megtenni». — Mennél többet dolgozik, úgy tetszett neki, annál több munka lesz. Azon ősszel, 78-ban, hótalpakat csinált volt; hát láttuk, mennyire sürgős munkája volt. Egész nap folyvást dolgozott egész éjfél feléig, míg a hótalpakat elkészítette (tkp. annyira vitte) [hogy elkészítette]. Karácsony felé volt. Karácsonyra mindig megszoktuk szerezni a kenyérhez való dolgokat a faluból. Hát atyám is el akart menni a falukba és a kenyérhez való megszerezni. Elmegy hazulról este és másnap este, mondja, vissza fog jönni.

A falúba jött, megvásárolja, a mi kellett a házba (tkp. a miket kell bírni a házba), de hallotta, abban a faluban lakodalom van. Elmegy oda és ott akart maradni egy kis darab ideig. Mikor oda jön, a vőlegény őt szintén ugyanolyan módon fogadja csak mint a többi lakodalmas embert (násznépet). Atyám ugyan el akart menni, de nem bírt, hát csakugyan egy jó darabig (tkp. ezt, mit darabra) ott maradt. Ott sok paraszt volt, néhányan barátságosak és néhányan haragosak. A megelőző évben ugyanis nagy szénakárt tettünk, s ezért az a néhány paraszt haragos volt a lapokra. Most bizony örültek, hogy egy lapp embert kaptak. Hát egy

paraszt elkezd szemrehányást tenni az előbbi esztendei szénakár miatt. Bár atyám nem szokott ugyan oly szívesen felelni ilyeneknek, hanem az a paraszt, csak egyre támadta és rugta, [nem hagyta békén] hát végre mégis kell neki felelnie. A paraszt pedig ekkor igazán megharagszik és kidobta. A völegény ugyan mondja, ne bánjon így a lappal, de az nem hagyta abba (állapodott meg), künt egyre rugdalja, taszigálja és szemrehányást tesz mégis. Az atyám pedig ekkor elmegy onnét, mert látja, a parasztok őt egészen meg szándékozzák rontani (ölni). Mikor aztán onnan elment, utána mentek és rugdalták, mikor egy kis folyón át kellett mennie, a mely egy kis hegyi völgyön keresztül folyik és a melyen át egy híd volt. Hát a parasztok belevetették a hídról a mélységbe. Ekkor bizony még jobban megütötte magát mint mikor megrugdaltattott a parasztoktól. Aztán ott fekszik, a míg magához tér. Ekkor [tovább] ment és haza a hegyre akart [menni]. Érezte ugyan, hogy nem bírja, de mégis elindul a hegyre és elveszi vásárolt holmijait, a melyeket abban az egy tanyában tartott, a mely az útja mellett volt. Azok a parasztok pedig azonnal látták, hogy gazemberek kezében volt. Ezek kérdezik (tudakozódnak), hol volt vala, s ekkor elmondja, hogy abban a felső faluban lakodalmon volt és ott találta azokat a rosszelkű parasztokat, a kik véle így bántak. Ezeket a parasztokat unszolja, siessenek csak hamar előkeresni (keressék csak hamar elő) az ő árúit, a melyeket itt hagyott. Ezek ugyan nem akarták előkeresni és nem engedték menni, hanem nem marad, csak gyorsan el akart indulni. A parasztoknak gyorsan elő kell hozni az árukat és ekkor elmegy. Egy kisse részeg (tkp sörben) is volt. Oda jön ezen hegyi útra, előtalál egy szénavivőt. Ez is látta, hogyan el volt látva (bántalmaztatott). Ez útjának hajt és atyám is a maga útjának. Nem olyan messzire onnan belebotlott egy kis patakba és meghalt.

Ez a [széna]vivő, a kit előtalált a hegyi uton, elbeszélte, hogy látott néhány helyet, a hol ült és vérzett. Tehát mégis igaz az, hogy a parasztok törték össze az atyámat, úgy hogy attól halt meg. Három nappal azután, mióta hazulról elment, ugyan el akartam menni atyám elé, de nem bírtam (v. de nem lehetett). Ekkor az anyám megkért két embert, menjenek eléje. Ezek csakugyan elindultak és megtalálták az atyámat a folyónak árkában. Elmentek a faluba, megkértek egy parasztot, hogy szállítsa a faluba, a

hol megmosatott és a falunak temetőjébe temettetett (tkp. tétetett). Azután vizsgáltatott, ki az, a ki atyámmal oly csunyán elbánt, a mint beszéltek; de azok közül, a kik látták, senki sem akarta megmondani az igazat (tkp. igazán). Egy paraszt, a ki tisztviselőül volt, az ugyan, a mint mondják, nyomozta azon gonosz parasztokat (tkp. parasztok után), de nem sikerült megtudnia, kik azok. Kihallgatás ugyan kétszer volt e dolgról és mondták, hogy ugyan megtudták, ki az, a ki megverte atyámat, hanem többé uem nyomoztatott (tudakoltatott), hová lett az a rossz ember. Más parasztok pedig azt hiszik, hogy az, a ki a dolognak élén állt, vesztegető pénzt vett.

D) Dalok.

1. *Tāte uhèe wuälie.*

*Fārelige, fārelige jällemä
tanniä wälecišniä.
ēmna mannä kiähkš', mejjepq
kalakā monnen lāwočen waimam
kajekieliet.
pōtie' lāwoma,
kälēkien kahtiäs waimā' laukotit,
mam ējje kak' kiäkann hiävi'
kajekieliet.*

Ime (tkp. ez) egy kis dal.

Bajos (veszedelmes), bajos az élet
e világban.

Nem tudom meg, ki
akarja kettőnknek jegyeseknek szívét
széttépni.

Jöjj jegyesem,
közel sziveket fogunk összekötni (kössünk össze),
a mit nem fog senki se bírni
széttépni.

2. *Uhðe wujäliä čeulahka (čewulahka) näiton pëjjerä.*

*Raštamāla kiät-peälešn,
 karēnie-maltie kiäte-piälešn.
 mannta-tappta! ež kakk' vienti'
 manŋm oqčč'i
 šilaponä kollenä, šilaponä kollenä.*

Kicsi dal egy kevély leányról.

Egy tallér fél kézben (az egyik kézben),
 rózs-pálinka fél kézben (a másik kézben).
 Hejehuja! ne hidd,
 [hogy] megvégy (megkapj) engemet
 ezüstön aranyon, ezüstön aranyon.
